

ΝΙΑΟΥΣΤΑ

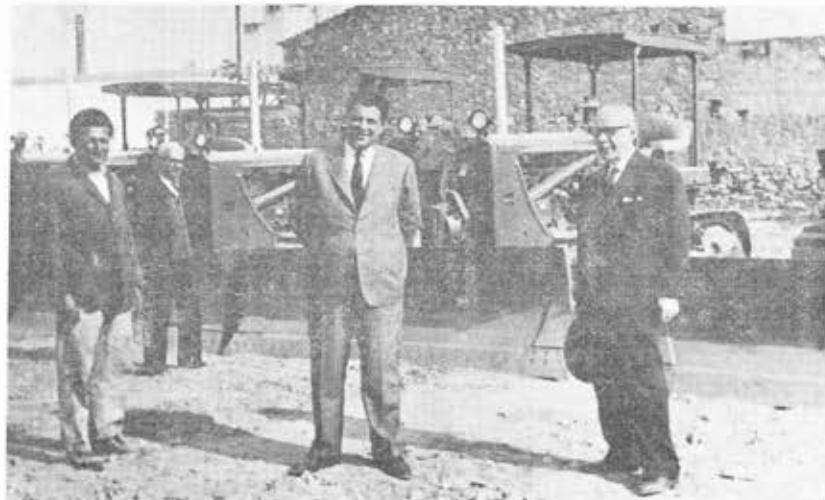
ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟ
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΣΥΛΛΟΓΟΥ
ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ
ΝΑΟΥΣΗΣ

Φιλώτας Κόκκινος - Ο Δήμαρχος

Συμβολή των γιατρών της Μακεδονίας
κατά τον Μακεδονικό αγώνα

Η μάχη της
Σιουμπανίτσας

Στέφεν Χωάκινς

Έτος 1956. Ο Δήμαρχος Φ. Κόκκινος με τον υπουργό Τάκο Μακρή

Επίδραση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης
στην υγεία του ανθρώπου

Οι νηματώδεις και πως καταπολεμούνται

Φυλάξτε τὰ τεύχη τῆς «Νιάουστας»

Παλαιὰ τεύχη μπορείτε νὰ προμηθευθεῖτε ἀπὸ τὰ γραφεῖα τοῦ Συλλόγου

‘Η «ΝΙΑΟΥΣΤΑ» στηρίζεται στὴν ἀγάπη καὶ τὸ ἐνδιαφέρον
τῶν συνδρομητῶν της

Παρακαλοῦμε νὰ μεριμνήσετε γιὰ τὴν ἀνανέωση τῆς συνδρομῆς
του ἑτούς 1989

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ ΝΑΟΥΣΗΣ

- 1) ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΝΑΟΥΣΗΣ
- 2) ΜΝΗΜΗ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΤΣΑΜΗ ΚΑΡΑΤΑΣΙΟΥ

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΔΕΝ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΛΕΙΨΟΥΝ ΑΠΟ ΚΑΝΕΝΑ ΝΑΟΥΣΑΙ·Γ·ΚΟ ΣΠΙΤΙ

ΜΠΟΡΕΙΤΕ ΝΑ ΤΑ ΠΡΟΜΗΘΕΥΤΕΙΤΕ ΑΠΟ ΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ

ΚΑΙ ΑΠΟ ΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ ΝΑΟΥΣΗΣ

Βασ. Φιλίππου 21. Όρες λειτουργίας απογεύματα Δευτέρα, Τρίτη, Τετάρτη, Πέμπτη.

"ΝΙΑΟΥΣΤΑ"

ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ
ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ ΝΑΟΥΣΗΣ
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ — ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ — ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ
ΕΤΟΣ ΙΒ' - ΤΟΜΟΣ ΣΤ' - ΤΕΥΧΟΣ 45
ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ:
Οδυσσέας Ντινόπουλος, Ελένη Μήτσαλα
Λευκή Σαμαρά - Αλέκος Οικονόμου

ΓΡΑΦΕΙΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ:
Βασ. Φιλίππου 21 - 592 00 ΝΑΟΥΣΑ

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΣ ΒΕΡΟΙΑΣ:
Γιάννης Καρατσιώλης - Γεωπόνος 60-331

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ:
ΕΤΟΣ 1956. Ο Δήμαρχος Φ. Κόκκινος
με τον υπουργό Τάκο Μακρή.

ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΣΙΑ - ΕΚΤΥΠΩΣΗ:
Τυπογραφείο Αντώνη Μαυρογένη
Αντωνίου Καμάρα 3 Τηλ. 260-140
Θεσσαλονίκη.

Περιεχόμενα

Ιστορικά — Λαογραφικά Γλωσσολογικά — Δφιέρωμα

ΤΟΥΣΙΜΗ Γ.: Συμβολή των γιατρών της Μακεδονίας κατά τον Μακεδονικό Αγώνα	136
ΒΑΛΣΑΜΙΔΗ ΕΜ.: Οι αδελφοί Περδικάρη Χριστόδου- λος και Μανωλάκης κατά τον Μακεδονικό αγώνα	140
ΣΠΑΡΤΗ ΝΙΚ.: Παροιμίες που λέγονται στη Νιάου- στα	141
ΝΤΙΝΟΠΟΥΛΟΥ ΟΔΥΣ.: Διεθνές Επιστημονικό συνέ- δριο για τα χίλια χρόνια από τον εκχριστιανισμό των Ρώσων	144
ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΣΤΕΡ.: Η μάχη της Σιουμπανίτσας στο Βέρμιο	147
ΜΠΑΪΤΣΗ ΤΑΚΗ: Φιλώτας Κόκκινος - Ο Δήμαρχος	152
ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΣΤΕΡ.: Το γλωσσικό ιδίωμα της Νάου- σας	157

Επιστημονικά — Λογοτεχνικά Παιδαγωγικά — Ιατρικά

ΜΥΛΩΝΑ ΓΙΑΝ.: Στέφεν Χωάκινς	160
ΓΚΑΝΤΙΔΗ ΝΙΚ.: Επίδραση της ατμοσφαιρικής ρύπαν- σης στην υγεία του ανθρώπου	164
ΧΙΟΝΙΔΗ Γ.Χ.: Η σχέση του «Δον Κιχώτη» του M. Θερβάντες και του «Ονόματος του Ρόδου» του Ουμπέρτο Εκο	169

Γεωργικά — Δενδροκομικά

ΣΠΙΝΘΗΡΟΠΟΥΛΟΥ ΧΑΡ.: Απόδοση 4 ποικιλιών μη- λιάς σε διάφορα υποκείμενα	170
ΝΤΙΝΟΠΟΥΛΟΥ ΟΔΥΣ.: Δενδροκομικά θέματα	172

Η «ΝΙΑΟΥΣΤΑ»

Εύχεται
στους συνεργάτες και
τους αναγνώστες
**ΚΑΛΕΣ ΓΙΟΡΤΕΣ
ΚΑΙ ΧΑΡΟΥΜΕΝΟ 1989**

Αγαπητέ φίλε,

Σήμερα η «ΝΙΑΟΥΣΤΑ» τιμά την μνήμη του Δημάρχου Φιλώτα Κόκκινου. Ο Φιλώτας Κόκκινος υπήρξε μια ε-
ξέχουσα και δυναμική προσωπικότητα. Ένας καταξιωμέ-
νος Δήμαρχος. Αγάπησε με πάθος την Νάουσα και ταυτί-
σθηκε μ' αυτή: ΦΙΛΩΤΑΣ=ΝΑΟΥΣΑ. Εργάσθηκε και πρό-
σφερε πολλά στην πόλη, όσο κανείς άλλος. Συνεργάτης
του περιοδικού, μας ενημερώνει για τη Ζωή και το έργο
του. Ένα έργο πλούσιο και πολύπλευρο, που καλύπτει ό-
λους τους τομείς της ανθρώπινης δραστηριότητας.

* * * *

Τέλη Νοεμβρίου 1988 στη Θεσσαλονίκη οργανώθηκε
διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο για τα χίλια χρόνια από
τον εκχριστιανισμό των Ρώσων. Πάνω από 60 κορυφαίοι
βιζαντινολόγοι και αλαβιστοί από όλο τον κόσμο πήραν
μέρος στις εργασίες του Συνέδριου. Το Συνέδριο τίμησε
την ένδοξη πόλη της Θεσσαλονίκης και τους ισαπόδιτούς
Κύριλλο και Μεθόδιο που συνέβαλαν αποφασιστικά στον
εκχριστιανισμό των Σλάβων.

* * * *

Στις αρχές του αιώνα, εδώ στη Μακεδονία στα δύ-
σκολα χρόνια των μακεδονικών αγώνων, οι δάσκαλοι και
οι παπάδες διαδραμάτισαν πρωτεύοντα ρόλο στην τόνωση
και αφυρηλάτηση του Εθνικού φρονήματος. Η προσφορά,
των δασκάλων και των παπάδων, είναι γνωστή. Δεν είναι
όμως γνωστή, η προσφορά των γιατρών, στον Εθνικό α-
γώνα. Γι' αυτή μας μιλάει σήμερα ειδικός συνεργάτης.

* * * *

Ο «πολιτισμένος» άνθρωπος τα κατάφερε να ζει μέ-
σα σε μολυσμένο περιβάλλον. Η υγεία του ανθρώπου κλο-
νίζεται σε μεγάλο βαθμό από την ατμοσφαιρική ρύπανση.
Και το κακό συνεχίζεται. Ας προσεγγίσουμε το πρόβλημα
και ας αγωνισθούμε για την επίλυσή του. Επι του προ-
κειμένου, σήμερα φιλοξενούμε σχετικό άρθρο ειδικού ε-
πιστήμονα.

* * * *

Στις 5 Μαΐου 1905 και στην τοποθεσία Σιουμπανίτσα
του Βερμίου δόθηκε μάχη μεταξύ των Ελληνικών ανταρ-
τικών σωμάτων και του Τουρκικού στρατού. Συνεργάτης
της «ΝΙΑΟΥΣΤΑΣ» περιγράφει το ιστορικό της μάχης,
σύμφωνα με τη σχετική έκθεση του Κ. Μαζαράκη.

H
Συντακτική Επιτροπή

Ετήσια συνδρομή Ιδιωτών	1.000
Δήμοι, Κοινότητες, Συν/ομοι	2.500
Εξωτερικού δολλάρια	25

Κοινωνική και εθνική συμβολή των γιατρών της Μακεδονίας κατά την προετοιμασία και τη διεξαγωγή του Μακεδονικού Αγώνα

Γενικά επικρατεί η πεποίθηση πως το ισχυρό εθνικό φρόντια των ελληνομακεδόνων, που έφθασε στην πληρέστερη και κορυφαία έκφρασή του κατά την εποποίηση του Μακεδονικού Αγώνα, αφυργλατύθηκε κυρίως από τον παπά και τον δάσκαλο.

Το ανέκδοτο όμως αρχειακό υλικό του Μακεδονικού Αγώνα μας αναγκάζει να ομολογήσουμε πως εκτός από τον παπά και τον δάσκαλο υπήρξαν και άλλοι κοινωνικοί παράγοντες, οι οποίοι, προτιματολιγώς προς τον ίδιο εθνικό στόχο, δούλεψαν εξίσου θετικά τόσο πριν, όσο και κατά την ηρωϊκή περίοδο 1904—1908.

Δηλαδή, αν ερευνήσουμε διάφορα ανέκδοτα αρχεία, αποδειτιώνουμε υλικό που μας αναγκάζει να αναγγιγνώσουμε και άλλες κοινωνικές ομάδες ως σημαντικότατους εθνικούς παράγοντες και μερικές μάλιστα από αυτές, δύος λόγου χάρη την τάξη των γιατρών, να τους τοποθετήσουμε στην πρώτη γραμμή του εθνικού αγώνα, δίπλα στον παπά και στον δάσκαλο.

Πράγματι, αν λάδουμε υπόδφη τη φύση τους αιτρικού επαγγέλματος, εύκολα φανταζόμαστε ποιές δυνατότητες παρέβη το επαγγελματικό αυτό για εθνική εργασία. Διότι είναι: η μόνη κοινωνική ομάδα που επαγγελματικά ερχόταν σε άμεση επαφή, και μάλιστα σαν άγγελος σωτηρίας, δή: μόνο με τη λαττική μάζα, αλλά επιπλέον και με τις οθωμανικές αρχές. Δεν είναι δε λίγοι οι ασκληπιάδες που εκτός από το προνόμιο που είχαν να μπαίνουν στα χαρέμια των Τούρκων, διέπρεψαν και ως θεράποντες γιατροί Μεγάλων Βαζούρηδων είτε ακόμα και Σουλτάνων.

Συνεπώς είναι πολύ σωστή η παρατηρηση σύνδεσης έλληνα προξένου στη

Μακεδονία πως «οι γιατροί είναι απαραίτητοι συνεργάτες του εθνικού αγώνα, εφόσον εισχωρούν παντού, όπου η ελληνική προξενική αρχή είναι: δύσκολο να ενεργήσει».

Εσκινώντας λοιπόν με τα δεδομένα αυτά, θα επιχειρήσουμε, βάσει αρχειακού υλικού, να εκτιμήσουμε τη στάση των γιατρών της Μακεδονίας απέναντι στην εθνική υπόθεση, καθώς και το μέγεθος της συμβολής τους στην προετοιμασία και τη διεξαγωγή του Μακεδονικού Αγώνα.

Για να έχουμε όμως ένα πλήρες διάγραμμα των παραπάνω αναφερούμενων στόχων της μελέτης, θα πρέπει να ανατρέξουμε πολύ πιο πριν, στα πρώτα ακόμα χρόνια που το νεοσύστατο ελληνικό κράτος εγκατίκιας την επίσημη προξενική του παρουσία στη Μακεδονία, και: έχοντας αφετηρία το χρονικό αυτό σημείο, να αρχίσουμε να επισημαίνουμε και για σκιαγραφούμε την εθνική τους δραστηριότητα.

Όταν λοιπόν το 1834 συγκαταστάθηκε στη Θεσσαλονίκη ο πρώτος έλληνας πρόξενος, ο Θεόδωρος Βαλιάνος, προκειμένου να γνωρίσει τον ελληνισμό και τα εθνικά μας συμφέροντα στη μακεδονική ενδοχώρα, ζεράφηκε, δύοπις έκανε αργότερα και ο διάδοχός του ο Σούτσος, προς τους επαρχιακούς γιατρούς, επιδιώκοντας μικρά στενή επαφή και συνεργασία μαζί τους. Λιγό προκύπτει: από τα προξενικά αρχεία, δύον πνιγμένες: πυκνή και ενδιαφέρουσσα αλληλογραφία με τον γιατρό Σπανδώνη στις Σέρρες, με τον γιατρό Λορέντζο Περρή στα Βιτόλια, ακόμη και με τον γιατρό Τελέσφορο Κλέριτζη στα Γιάννενα.

Φχίνεται: δηλαδή πως οι γιατροί

αποτελούν κύριες πληροφοριακές πηγές του προξενείου και: από αυτούς πληροφορείται: για τα κατά τόπους

Του Γ. Τουσίμη

ελληνικά συμφέροντα που απαιτούν προξενική προστασία και επέμβαση.

Την ίδια εποχή, πέρα από τις συγχέει μεσολαβήσεις των γιατρών στις οθωμανικές αρχές για την προστασία των ελλήνων υπηρέσων, σε επαρχίες βέβαια που δεν λειτουργούσε ελληνική προξενική αρχή, οι γιατροί προσέφεραν και: μια άλλη εθνική υπηρεσία. Συνεργαζόμενοι και καθοδηγούμενοι από τον πρόξενο της Θεσσαλονίκης Βαλιάνο, ή τον πρόξενο της Ηπέδειας Μ. Σούτσο, συντελούσαν στην εξαγορά και απελευθέρωση πολλών ελλήνων και ελληνίδων, που, κατά την πρόσφατη τότε ελληνική επανάσταση, είχαν συρθεί αιχμαλωτοί στη Μακεδονία και: την Ήπειρο.

Μια άλλη, αξιοσημείωτη συμβολή των γιατρών στην πρόσπιτη των ελληνικών συμφερόντων στη Μακεδονία κατά το πρώτο μισό του περιαμένου χιώνα, είναι για επί τιμή προξενική: διδότητα που κατά καιρούς έλαβαν χρήση από αυτούς. Βλέπουμε πολλά συνά την οθωμανική κυπροκρατορία υποπροξενεία ή προξενικά πρακτορεία, ελληνικά και: ευρωπαϊκά, να διευθύνονται: από τοπικούς γιατρούς, οι οποίοι σημειώνονται: δράστες γνώστες του τόπου και της τοπικής οθωμανικής πρακτικής. Για την περίοδο αυτή για τη Μακεδονία έχουν αποδειχθεί: ο Περής στα Βιτόλια, ο Γερ. Κρητικός στην Καδάλα, ο Χρηστάχης στις Σέρρες, ακόμη και: ο ανεπιτυχείς προσπάθειες για την

προξενοποίηση του γιατρού Ευσταθίου στο Μελένικο. Λίγο αργότερα έχουμε την περίπτωση του γιατρού Σαλαμίπανδα που αξίζει να αναφέρουμε παρεμπιπόντως. Με εμπειριστατικέμενες εκθέσεις ο πατριώτης αυτός γιατρός ενημερώνει την ελληνική κυβέρνηση ως προς την αλδανική τηρη πολιτική, διευθύνοντας ως προξενοποίηση το σπουδαιότερο πόστο για την ελληνο-αλδανική προσέγγιση, το πόστο της Αυλάνωνας.

Σχεδόν διαπιστώνεται από την προξενική αλληλογραφία, πως η στεγνή συνεργασία μεταξύ γιατρών και προξένου συνεχίζεται στα επιπέδα αυτά, με πολύ ικανοποιητικά αποτελέσματα, μέχρι την εποχή που ισχύουν τα κρίσιμα χρόνια του ελληνισμού της Μακεδονίας. Τα χρόνια δηλαδή, που επακολούθησαν μετά την Καιμακάνικο Πόλεμο (1853) και την ανακήρυξη του Σχεδιαστού (1872), σπάτε η Μακεδονία αρχίζει να γίνεται πεδίο φυλετικών και εκκλησιαστικών ανταγωνισμών.

Λρκεί να συνχέρουμε πως είναι έργο γιατρών πολλά υποινόμια και φημίσιατε Κοινωνίων, υπογραψμένα και σφραγισμένα από εκκατοντάδες μακεδονικούς πολιτιστικούς συλλόγους και ιεράρχιες, προς την την Πρεσβευτική Συνδιάσκεψη της Κωνσταντινούπολεως.

Συγκεκριμένα το περίφημο υπόμνημα Βοδενών, μνημειώδες έργο προσέγγισης των Μακεδονικών πραγμάτων και πολεμικής κατά της σλαβικής παρατοτορίας και επιδουλής, δημιούργησε ο Νεολόγος της Κωνσταντινούπολεως, είναι έργο δύο εδεστικών γιατρών, για τους οποίους παρακάτω: το ακόλουθο τυτό: «Συγγένειον τους δύο εν Βοδενώις ιατρού Ρίζον και Δημητριάδη δικ των εν λόγω πόνημα, το οποίου εις επόμενα φύλλα μας, θα σχολιάσωμε δεόντως λόγω της μεγάλης σπουδαιότητάς του».

Πράγματι, είναι σπουδαιότερο το καίριερο αυτό, διότι δεν πρόσχε-

ται όπό πολιτική ή διπλωματική γραφίδα, αλλά είναι η φωνή της καρδιάς δύο μακεδόνων πατριωτών, γιατρών στην προκειμένη περίπτωση, οι οποίοι, προκειμένου η Συνδιάσκεψη να καθορίσει: τα εθνολογικά δρώτα της μελλοντικής Βουλγαρίας, με παρρησία, από τη μια μεριά συμπληρώνουν τις ελλειπείς γνώσεις των αντιπροσώπων των Μεγάλων Δυνάμεων για την εθνολογική σύνθεση των Τιγκράτων που επρόκειτο να μεταρρυθμίσουν, και από την άλλη, ανατρέπουν την επιχειρηματολογία του Ιγγλαντερ πως δήθεν στη Μακεδονία και τη Θράκη υπερτερούν οι Σλάβοι.

Επίσης έχουμε άσθενα αρχειακά στοιχεία που μας βεβαιώνουν πως η συμβολή των γιατρών υπήρξε μεγάλη και στον ξεσηκωμό των Ελληνικών Κοινωνιών και σε δύο άλλες κατηγορίες εξόρσεις του Μακεδονικού Ζητήματος.

Πρώτου στον ξεσηκωμό τον κατέστη που κινδύνεψεν, τα Πατριαρχικά Προνόμια, και δεύτερον κατά την προστοματίκης εποιμόστητης για περίπτωση Δημοφηφίσματος, δικαίων επρόκειτο να εκδοθούν από την Βίλη τα λεγόμενα Βεράτια για την εγκαθίδρυση Σχισματικών επισκόπων σε Μητροπόλεις της Μακεδονίας, γεγονότα που σήμαιναν από τη μια μεριά τη μείωση του κύρους των Πατριαρχών και από την άλλη την ενίσχυση της παναληθευτικής προπαγάνδας.

Όσον δε αφορά το δεύτερο ισχυρό δόπλο της ελληνικής πολιτικής, το δόπλο των επαναδευτικών, εκκλησιαστικών και πολιτιστικών μέσων που εφαρμόζει: εντατική η ελληνική κυβέρνηση κατά την εποχή αυτή, στηρίζεται και η πολιτική αυτή κατά ένα μεγάλο μέρος στη συμψιτογή και στη σύμπραξη των τοπικών γιατρών.

Εκτός του γεγονότος ότι είχε καταστεί πλέον θεαμάτος να διατελούν οι γιατροί αποσοσπίτροποι στα Ελληνικά Επαναδευτήρια και Σχολεῖα,

βλέπουμε πως οι Μακεδονικοί Φιλεκπαιδευτικοί Σύλλογοι που ιδρύθηκαν την ίδια εποχή και χάρη σ' αυτούς άνθισε για ελληνική παιδεία στη Μακεδονία, ανάμεσα στα ιδρυτικά τους μέλη έχουν πολλούς γιατρούς, οι οποίοι γάλισαν σε πολλές πόλεις κρατούν την Προεδρία ή τη Γραμματεία των Συλλόγων. Ο γιατρός λόγου χάρη, Μ. Παπαδόπουλος είναι ο πρόεδρος και η φυχή του Μακεδονικού Φιλεκπαιδευτικού Συλλόγου στη Θεσσαλονίκη. Τα δύο και οι γιατροί Ι. Θεοδωρίδης στις Σέρρες και Ρίζος στα Βοιωτικά.

Τατέρα από τα παραπάνω, ασφαλώς δεν είναι τυχαίο το γεγονός ότι κατά τα Ηγεμονικά καταδιώκονται και δύο εξέχοντες γιατροί της Καστοριάς, ο Σάνιος και ο Βούζας.

Σαν εστίες εθνικής εργασίας οφείλουμε να αναφέρουμε και τα διάφορα Νοσοκομεία που ιδρύθηκαν και λειτούργησαν στα κρίσιμα χρόνια και σε επίκαιρες θέσεις με ανοπιγότητες αποκλειστικά εθνικές. Αρκεί να συνχέρουμε για παράδειγμα το Νοσοκομείο «Ευαγγελισμάτων» των Βιτωλίων που ιδρύθηκε και λειτούργησε με καθαρώς εθνικές προσπτικές και το Νοσοκομείο που ίδρυσε η «εν Βοδενοίς Λαζελφότης Νέων» στα Βοιωτικά με διαφανέστατους εθνικούς στόχους.

Εκτός από τον εκπαιδευτικό τομέα, γιατροί πρωταγωνιστούν και σε πολλούς άλλους τομείς της εθνικής εργασίας. Ζητήματα κοινωνικά, μητροπολιτικά, ακόμια δε και προξενικά, που ζημιώνουν την εθνική υπόθεση, συγχά λόγονται κατόπιν επεμβάσεων και υποδέξεων γιατρών. Ένα σπουδαιότατο δε δοκουμένυτο του μακεδονικού ελληνισμού, η επαναστατική προκήρυξη της πρωτογενής κυβέρνησης της Μακεδονίας, που υπογράφηκε στο Λιτόχωρο στις 19 Φεβρουαρίου 1878, φέρει την υπογραφή και του μακεδόνα γιατρού των χωριών του Ολύμπου Αθην. Λατέρου.

Επίσης οι γιατροί συχνά γίγονται φορείς και πρωθυπόους στον μακεδονικό χώρο γένες και προσδευτικές ιδέες της εποχής τους. Παράδειγμα είχουμε τον γιατρό των Βιτωλίων Αναστ. Βαφειάδη, ο οποίος, εκτός του δια κατά το 1860 υπήρξε ένας, αν όχι ο κυριότερος, από τους ιδρυτές της περίφημης Λέσχης των Βιτωλίων, της οποίας η γαριβαλδινή υφή είναι: καταφανέστατη, αλλά επι πλέον υπήρξε και γαριβαλδινής πολεμιστής στη Σικελία. Ακόμα μπορούμε να αναφέρουμε και τον καταγόμενο από την Αχρίδα διαπρεπή γιατρό της Θεσσαλονίκης Δημ. Μαργαρίτη (1853-1932), ο οποίος, παράλληλα με τις εθνικές του υπηρεσίες, υπήρξε ιδρυτικό και σημαίγον πρόσωπο της Τεχνογιονής Στοάς της Θεσσαλονίκης, που σημειώθει για τον λόγο αυτόν μία από τις σημαντικές τεχνογιονές στοές της πόλης φέρει το όνομά του.

Από τα πρώτα ακόμα κρίσιμα χρόνια του ελληνισμού της Μακεδονίας δεν διέλαθε της προσοχής της ελληνικής κυβέρνησης η εθνική χρηματότητα των γιατρών. Αυτό φαίνεται από μια σειρά εγκυρών του Γρουπεργείου των Εξωτερικών προς τις προξενικές αρχές της Μακεδονίας και της Θράκης σχετικά με την ένταξη των γιατρών στην εθνικό πρόγραμμα. Σε μια σχετική εγκύλιο του έτους 1884 ο τότε Γρουπεργός των Εξωτερικών Αλ. Κοντοσταύλος αναφέρει: «Αφ' ής ανελάδοινεν την διεύθυνσιν του επί των Εξωτερικών Γρουπεργείου, είγουμεν συντόνως μεριμνήσει και πεοί αποστολής εξ Ελλάδος γιατρών, εις τα διάφορα κέντρα της Μακεδονίας και περί ενδεικόντων συντελεστικών εις την διάδοσιν των εθνικών ιδεών και την ενίτυσιν του ελληνισμού μέσων».

Είγε ποστείνει: δηλαδή ο Κοντοσταύλος την αποστολή από την ελεύθερην Ελλάδη στη Μακεδονία σημειένων γιατρών με αποκλειστικό σκοπό την εθνική εονιστική καλυψιμόνη με την επαγγελματική διέτητα.

Εγγοείται δε πως τις δαπάνες είχε αναλάβει και στην περίπτωση αυτή η «ευεσδήμη πηγή», δημος απεκαλείτο για ευνόγητους λόγους, ο προϋπολογισμός του Συλλόγου Διαδόσεως των Ελληνικών Γραμμάτων. Αυτογόνο είναι πως την ιδέα επικροτούν απόλυτα στις απαντήσεις τους όλοι ανεξαιρέτως οι πρόσδενοι της Μακεδονίας.

Άλλη συστηματική προσπάθεια προς την κατεύθυνση αυτή, από μέρους της ελληνικής κυβέρνησης, έχουμε και κατά το 1891. Κατά το έτος αυτό το Γρουπεργείο των Εξωτερικών απηγόρωνε νέα ειδική εγκύρω προς διετές τις ελληνικές αρχές της Μακεδονίας, την υπ' αρ. 1301 του έτους εκείνου, σχετικά με το εφικτό της αποστολής και εγκατάστασης επιστημόνων γιατρών στα εθνικά κέντρα.

Οι προξενικές απαντήσεις, εκτός που ομιλούν και πάλι ευφήμιως για την ήδη αυτοδούλως προσφερούμενη εκ μέρους των εγκυρών γιατρών εθνική εργασία, έχουν κοινή συνιστακόμενη τη γνώμη πως «παρά την οικονομική κακοδαιμονία που πλήγεται τους περισσότερους εξ αυτών, το μέτρον είναι εκ των τελεσφοροτέρων». Πράγματι, το μέτρο αυτό εφαρμόσθηκε και φαίνεται πως απέδη πολύ αποτελεσματικό.

Έκτοτε οι γιατροί αποδαίνουν ακόμια πιο στενοί και συστάδεις συνεργάτες των προξενών σε διετές τις εξάρσεις του Μακεδονικού Ζητήματος.

Οι ειπιστευτικές επιστολές του Ρίζου από τη Στρώματα, του Επαγγεινώνδων Σακελλαροπούλου από τα Βοδενά και αργότερα από τη Στρώματα, του Δημ. Κυδεριδη από το Γευγελή, του Τσούρουλη από την Κορυτσά, που τις βοήσουν σήμερα οι ερευνητές το Ιστορικό Αρχείο του Γρουπεργείου των Εξωτερικών, είναι εκθέσεις με καθαρώς πολιτικό χαρακτήρα και οι περισσότερες τίθενται αυτούσιες υπόψη του Γρουπεργείου για τον Συλλόγου Δι-

αδόσεως των Ελληνικών Γραμμάτων για τη χάραξη του πολιτικού μακεδονικού προγράμματος.

Φαίνεται δημος, πως ο Τούρκος, από ακριτομύθες δεν εθράδυνε να λάδουν γνώση του ρόλου των γιατρών. Αυτή την πληροφορία δίδει προς την ελληνική κυβέρνηση, ο πρόδενος του Μοναστηρίου Κιουζές - Πεζάς, προσθέτοντας: «Νομίζω μάλιστα ότι και ειδική προς τούτο διαταγή εξεδόθη προς τας εν Μακεδονίᾳ Αρχάς, έκτοτε δε ελήφθη υπ' αυτών το μέτρον του συστηματικού παραγκωνισμού των οικογενών τατρών προκειμένου περί θέσεων δημοσίων για δημιουργίαν».

Τέτοιες περιπτώσεις έχουμε πολλαπλές, κι αναφέρω πρόσχειρα την απομάκρυνση από τη θέση του δημοτικού γιατρού Μπατρίνου στην Καστοριά και ενός γιατρού στην Ελασσώνα.

Την ίδια γνώμη, δύσον αφορά την εθνική ωφέλεια που προκύπτει: από την εθνική εργασία των γιατρών, εκφράζει και ο διεργμένος της ελληνικής πρεσβείας στην Κωνσταντινούπολη Γ. Τσοριπατζόγλου, ο οποίος, σημειώτεο, είναι άριστος γνώστης των τεκτανομένων από τη σλαβική προπαγάνδα σε βάρος των ελληνικών δικαιών στη Μακεδονία. Στην έκθεση που υπέδειλε προς την ελληνική κυβέρνηση από την περιοδεία του στη Μακεδονία σε μια πολύ κρίσιμη εποχή, λίγο μετά την εξέγερση του Ίλιντεν, θεωρώντας και αυτός τον ρόλο των γιατρών από τα τελεσφορότερα μέσα, ανάγεται στα 17 ληγπτέα μέτρα για την προάσπιση των εθνικών δικαιών, προτείνει και την εγκατάσταση γιατρών στα σπουδαίτερα κέντρα. Θέτει δε ως προϋπόθεση πως θα είναι: «εντεταλμένο: να εξυπηρετώσουν υπό ορισμένων πολιτικών πρόσγραφων τους γηρετέρους σκοπούς παρά τας εγκυρώτατος αρχαίς και παρά τας οικογενείας εντός των πόλεων και των χωρίων».

Έτσι: διαν γνώσης στο έτος-ο-

ρόσγιο του Μακεδονικού Ζητήματος, στο 1904, όπως είδαιμε, η τάξη των γιατρών είχε καταγραμμένη στο ενεργητικό της πλούσια και πολλαπλή εθνική δράση, η δε εθνική της συμβολή ήδη είχε καταστεί χώρος για ιστορική έρευνα.

Κατά το έτος αυτό η απροκάλυπτη ένοπλη βουλγαρική βία στη Μακεδονία επέβαλε την ένοπλη ελληνική δύναμη. Τόσο για διπλωματικούς, όσο και για λόγους προστάσιας των ελληνομακεδόνων, ήτο ανάγκη να ακουσθεί η κλαγγή και των ελληνικών όπλων.

Οι γιατροί, καθιερωμένοι πλέον εργάτες του εθνικού αγώνα, επιδεικνύουν τον ίδιο εθνικό δυναμισμό ως κατά την ένοπλη τάραχα φάση του εθνικού αγώνα.

Στα περισσότερα εθνικά κέντρα, όπου σχηματίζονται οι μαστικοί πυρήνες του ένοπλου αγώνα, επικεφαλής είναι γιατροί. Οι γιατροί των Βιωλίων Δημητριάδης, Ματσάλης και άλλοι, οι γιατροί της Θεσσαλονίκης με επικεφαλής τον Ζάννα, ο Περδικάρης της Νάουσας, ο Κρίστος του Κρουσόδου, ο Ρίζος και ο Κιτάνος των Βοδεγών, ο Μενέλος Βαλάζης στη Φλώρινα, ο Κων. Κοτρδός στη Χαλκιδική, για να αναφέρουμε μόνο ενδεικτικά μερικά σύμματα από μια μεγάλη σειρά ενόπλων, παίζουν πρωταγωνιστικό ρόλο κατά την περίοδο αυτή.

Πέρα όμως από την εθνική προσφορά τους στο πολιτικό πρόγραμμα, αξιόλογη, καθότι απαραίτητη για τη διεξαγωγή του αγώνα, είναι και η επαγγελματική τους προσφορά. Ο Περδικάρης ανεδοκατεβαίνει στο Βέρμιο. Ο γιατρός Αυτωνάκης (πρακτικός γιατρός στο Ρουμπλούκι) και Βλάχος από τα Γενιτσά, ασχέτως με την κατοπινή τους στάση και συνεργασία με τους Νεοτούρκους, μπαινοδραΐνουν στον Βάλτο των Γενιτσών.

'Όλες οι κλινικές της Θεσσαλονίκης είναι στη διάθεση των τραυματών και των ασθενών των μαχο-

μένων ανταρτικών σωμάτων.

Εδώ αξίζει να κάνουμε ίδιαίτερη μνεία του θεσσαλονικέα ιουδαϊκού γιατρού Σιαχή Δαδίδ ο οποίος σε συνενόηση με την ελληνική πρεσβεία των Παρισίων ήρθε στη Θεσσαλονίκη ειδικά για να προσφέρει τις υπηρεσίες του στον Μακεδονικό Λαϊκό.

Η σλαβική προπαγάνδα γνωρίζει πάντοτε πώς να κτυπά και να εξουδετερώνει τα στηρίγματα που κρατούσαν δρθιο τον μακεδονικό ελληνισμό. Συνέπεια αυτής της τακτικής είναι: τα αναρίθμητα θύματα, τερείς, δάσκαλοι, πρόσκριτοι, του μακεδονικού μαρτυρολογίου. Αναπόφευκτο εποιένωντας ήταν να προσφέρει και η τάξη των γιατρών του ανάλογο φόρο αίματος, μια και ήταν γνωστοί στυλοβάτες του εθνικού αγώνα.

Το πρώτο θύμα γιατρός είναι ο Κυδερνίδης στο Γευγελή. Γνωρίζουν τας για σλαβική προπαγάνδα πως ο Κυδερνίδης είναι ο πιο πολύτιμος συνεργάτης και ανταποκριτής του προξενείου Θεσσαλονίκης για κάθε εθνικό, επαιδευτικό, εκκλησιαστικό ζήτημα του προξενείου στο Γευγελή, τον δολοφόνησε εκ των πρώτων. Λίγα χρόνια μετά δολοφονείται στη Γουμένισσα ένας άλλος πολύτιμος συνεργάτης του προξενείου, ο γιατρός Άγγελος Σκυελλαρίου. Στην περίπτωση του γιατρού Σκυελλαρίου είναι χαρακτηριστικό πως δεταν τον γνώρισε προσωπικά ο δραγουμάνος της ελληνικής πρεσβείας της Κωνσταντινουπόλεως Γ. Τζορμπατζόγλου, που ανέφερε παραπάνω, με μαθηματική ακρίβεια πρόβλεψε και προείπε δι: είναι καταδικασμένος αιματαλήτως σε θάνατο. Ακολούθησαν και άλλες δολοφονίες σε διάφορες πόλεις και κωμοπόλεις της Μακεδονίας, ακόμα δε και σ' αυτά τα Βελεσσά, όπου δολοφονήθηκε ο γιατρός Λούης που αποτελούσε το στήριγμα του ολιγαρχικού εκεί ελληνισμού.

Αυτό είναι το σχεδιάγραμμα της συμβολής των γιατρών σε κάθε πτυ-

χή της εθνικής, της κοινωνικής και της εκπολιτιστικής ζωής της Μακεδονίας από τα χρόνια της ελληνικής παλιγγενεσίας μέχρι την απελευθέρωσή της από τον τουρκικό ζυγό. Μια αναλυτική και εμπειριστική έρευνα μελέτη απαιτεί ένα ογκώδη τόμο, τη σύντομη εμφάνιση του οποίου πρέπει να ευχηθούμε, για να έχουμε ολοκληρωμένη την αγεντιμητη συμβολή των γιατρών στην εθνική μακεδονική υπόθεση.

ΔΙΑΒΑΖΕΤΕ

ΚΑΙ

ΔΙΑΔΙΔΕΤΕ

ΤΗ

«ΝΙΑΟΥΣΤΑ»

Κάθε συνδρομητής

ας γράφει

και έναν καινούργιο

συνδρομητή

ΕΠΙΣΤΟΛΗ

Οι αδελφοί Περδικάρη Χριστόδουλος και Μανωλάκης και η προσφορά τους στον Μακεδονικό αγώνα

Νάουσα 14.11.1988

Φίλε κ. Πρόεδρε,

Παρακαλούμενό το περιοδικό μας και ειδικήν γχάρωμα με την πρόσοδό του. Παράλληλα λυπάμε, γιατί εδώ και καιρό δεν του έδωσα καμιά εργασία. Λες ελπίσουμε ότι θα ανταποκριθώ σύντομα στην επιθυμία σου, που είναι: και δική μου επιθυμία, θα έλεγα χρέος.

Η σημερινή μου επιστολή, έχει σχέση με το δημοσίευμα του φίλου Τάκη Μπάτση για τους Περδικάρηδες, τον Χριστόδουλο και τον Μανωλάκη και την προσφορά τους στον Μακεδονικό αγώνα.

Ο Τάκης έχει τον τρόπο να βρίσκει ζωγραφές πηγές, και δύο μόνο τέτοιες, και να καταθέτει στο περιοδικό μας μαρτυρίες πολύτιμες. Είναι πολύ θετικό αυτό και δταν ακόμη υπάρχει αδυναμία δασταύρωσης από μέρους του, των μαρτυριών που του δίγουν οι ζωγραφές πηγές. Έχω την γνώμη ότι δεν πρέπει να αμφισβητούνται οι μαρτυρίες. Να καταγράφονται και η έρευνα θα βρει την άκρη.

Στο πολύ ενδιαφέρον λοιπόν άρθρο του Τάκη, πρέπει να έχει παρεισφέρει, από λανθασμένη πληροφόρηση, ένας βαρύς και αναληθής, από δύο γυναίκες, χαρακτηρισμός για τον Δεσπότη Κίτρους. Στο σχετικό άρθρο και στο απόσπασμα που αναφέρεται: στη συμμετοχή των αδελφών Μανωλάκη και Χριστόδουλου Περδικάρη στην επανάσταση του Λιτοχώρου του 1878 γράφονται και τα εξής: «Μετά την αποτυχία της επανάστασης, ο γιατρός κατορθώνει να δραπετεύει: στην Ελεύθερη Ελλάδα, ενώ ο Μανωλάκης αχμαλωτίζεται από τους Τούρκους, ύστερα από προδοσία του Δεσπότη

Κίτρους».

Είμαι υποχρεωμένος να παρατηρήσω ότι αντίθετος ο Μητροπολίτης Κίτρους, που είναι ο Νικόλαος, και είχε έδρα της Μητρόπολής του τον Κολυμβρό, ήταν μέλος της Επαναστατικής επιτροπής στο Λιτοχώρο, υπέγραψε την διακήρυξη της προσφοριών: Κυβερνήσεις της Μακεδονίας προς τις Ευρωπαϊκές δυνάμεις, έκαψε την Μητρόπολή του στον Κολυμβρό, γηγένηκε πολεμικού σώματος, το οποίο τελιγά πέρασε στην Φλεύθερη Ελλάδα, και θεωρείται από τους ιστορικούς ως ένας από τους επικυρωτάτες ιεράρχες της νεώτερης Ελλάδας που προσέφερε τα πάντα στην ιδέα της απελευθέρωσης της Μακεδονίας.

Λιτά για την αποκατάσταση της ιστορικής αλήθευσης και της φήμης του λαμπρού αυτού αγωνιστή, του Μητροπολίτη Κίτρους Νικολάου.

Αλλά και πάλι: θα πώ ότι είναι αναπόδειγκτο να περγούν λάθη και:

αναλγήσεις και μά φορά, αθέλγτα, σε «μαρτυρικές καταθέσεις». Ακόμη και δταν είναι: για πηγή αυθεντική. Γι' αυτό παρακαλώ ο Τάκης να μήν πικραθεί και στατιστήσει. Να συνεχίσει. Μόνον, δταν είναι καταγραφές, ας αναφέρει και την πηγή. Όσο για μένα. Νομίζω ότι βρήκα θέμα. Θα προσπαθήσω να δώσω τα γεγονότα εκείνα του Λιτοχώρου μέσα στο γενικότερό τους πλαίσιο, σε μια εργασία στο επόμενο τεύχος. Το Λιτοχώρο του 1878 είναι: η Νάουσα του 1822.

Εργανσιγλή Βαλσαμίδης

ΣΗΜ. ΝΙΑΟΥΣΤΑΣ: Ζητούμε

συγγράμμη από τους αναγνώστες, διότι: στο σχετικό άρθρο για τη προσφορά των αδελφών Περδικάρη, που δημοσιεύθηκε στο τεύχος 44ον σελ. 11, γράφηκε εκ παραδοσιαής, ότι ο Δεσπότης Κίτρους, πρόδωσε τον Μανωλάκη Περδικάρη.

Προσέξατε

- Οι στήλες της «ΝΙΑΟΥΣΤΑΣ» είναι στη διάθεση όλων των Ναουσαίων και των φίλων του περιοδικού.
- Οι αποστελλόμενες για δημοσίευση εργασίες και άρθρα να είναι σύντομες σε 6 το πολύ σελίδες γραφομηχανής και να μην έχουν δημοσιευθεί σε άλλο περιοδικό ή εφημερίδα.
- Παράκληση οι εργασίες να γράφονται στη Δημοτική και με το μονοτονικό σύστημα.
- Η «ΝΙΑΟΥΣΤΑ» δεν φέρει καμία ευθύνη για τις εκφράζόμενες γνώμες των συνεργατών της.
- Εργασίες είτε δημοσιευθούν είτε όχι δεν επιστρέφονται.

Παροιμίες που λέχουντι στη Νιάουστα

Δ' Αντρας, γυναίκα, γέρους, γριά, πιδί, κουρίτσι, συγκινείς, γουνείς

● Της νύχτας ου Κατής.

Πουλλά πράγματα φκιάνει της νύχτας ου Κατής (ου δικαστής). Τα ψιουψιουρισμάτα της γυναικας στουν άντρα της τη νύχτα απ' την ώρα που πλαγιάζουν ισιαμι την ώρα που σηκώνουντι. Τις πλειστηρεις τις φουρές καταφέρνει ούτι θέλει δίνουντας τα κάλη της.

● 'Έκαστειν η μάμπου του μέλι.

Αρωστησιν κι δεν αμπουρεί, δεν ίπτευχειν οι μνια δουλειά, κιούτηψειν,

Tou N. Σπάρτον

γέρασειν κι έχει πουλλά πουνίντγα.

● 'Έρμα μου νειάτα κι γκαβά γιράματα.

Ου όνθρουπους καρνιάφρας δεν είνι μυχαριστημένους κι νέους κι γέρους.

● Μη ειδικόν φάει κι πχιέ, κι' αλασβυρίσι μη φκιάνεις.

Να μην έχει πάρι - δώσι μη συγκινήν γιατί δο ιντέσεις σι καυγάδεις κι παραξηγήσεις.

● Γηράματα σκουντάματα.

'Άρμα έρθουν τα γιράματα αχιρούν κι τα σκουντάματα, ου γέρους χρειάζητι μπαστούνι κι τουν βρίσκουν πουλλά κακούντγα.

● Πουλλές μαμές βγάζουν του πιδί στραβό.

Εικείν' τα χρόνια δεν ύπαρχαν μηνητήρεις γιατροί κι κλινικές για γέννεις μούγκι μαμές κι κείνεις πρακτικές. Ού-που ανεκτάνουντι πουλλοί.

● Απού μικρόν κι απού λουλόν δο μάθεις την αλήτχια.

Η αλήτχια είνι πικρή κι δύσακουλά τη λεν οι γνουστοί για να μη γένουν κακοί μη τους σημακουντινούς τους. Ου μικρός κι ου λουλός δε σκέπτουντι έται.

● Καλόμαθειν η γριά στα σύκα.

'Όντας ένας καλουμαθαίνεις ο' ένα προυσιφρου, μικρά πιντγιά ή κι τρανοί ακόμα ή κι ζώα, γυρεύουν κι' άλλου..

● Κουρίτοι μου κατά τουν άντρα σου να ταράζητι η πουδιά σου.

Ούτι άντραν έχει έτοι πρέπει να φέρνητι μνια γυναικα, τα έξουδα της νάνει σύμφουνα μη τις παράδεις που βγάζει.

● Η γριά κι αν στουλίζητι στουν ανήφουρου γνουριζήτη.

Λέγητι για τ' αυτούς ή εικείνις που θέλουν να φκιάσουν τους νέους.

● Μας παιζει τις κουμπάρεις.

Μας πιργιλάει δε φκιάνει τίπουτας

● Ταιριγασσαν κι συμπιθέργιασσαν.

Συμφουνούν στα πλειότιρα πράγματα ακόμα κι' όταν συμπιθηρίασσουν.

● Του πιντγιού μου του πιδί είνι ντγιό φουρές πιδί μου.

Οι νώνιδοι αγαπούν πουλύ τα εγγόνια τους.

● Χάνει η μάνα του πιδί κι του πιδί τη μάνα. Μιγάλου πλήθους, τοιτοιόκια άνθρουποι, πουλύς λαός.

● Άερας κι γυναίκα δεν κατινώνυντι.

Η γυναίκα θέλει νάχει του ίλεύτηρου ν' απουφασίζει μουναχιά της πιό είνι καλό κι ποιό αχαρνό.

● Του νιρό κι η φουτχιά δε συμπιθηρίαζουν.

Πού να συμπιθηρίασσουν αφού του νιρό σβύνει τη φουτχιά.

● Ειχαμι τη γριά βαριά φάσκουσειν κι' ου γέρουντας.

Μας ήρθειν ένα κακό κουντά στ' άλλους.

● Ιδώ που είσι είμουν κι δω που είμι δάρθεις.

Του λεν οι τρανύτηροι για τους μικρότηρους γιατί οι τρανύτηροι γεύτηκαν τα νειάτα οι μικρότηροι αμά δεν τα δουκίμασσαν τα γηράματα.

● Είμουν νιός κι γέρασα.

'Οσου να μπιτίσεις μνια δουλειά, μούγγι λόγια είσι, κόντιψα να γιράσου κι' ακόμα να φκιάσεις του τάξιμο σου.

● Ου κόδομους καιγήτη κι' η γριά στουλίζητι.

Μπρέ καρφί δεν τουν καιγήτη, δε ραιζήτη, δεν τουν πιράζει η φασαρία τρουγιούρου του, αυτός του χαρά του.

● Σα νουνόν τουν έχουν.

Εικείν' τα χρόνια ου νουνός ήταν ου αρχηγός της χαράς (του γάμου) ούτι ήλιγειν αυτός γένουνταν' ποιός δα χουρέψει, τι δα ποιει η μουσική κι τέτχια κι τουν είχαν στην καλύτηρη τη μιρά μι τα καλύτηρα φαγιά.

● Του αίμα νιρό δε γένητι.

Οι συγκινείς είνι συγκινείς, κι να μαλώσουν κι να βριστούν, πάλι αγαπούντι.

● Του γέρου τα πιχνίντγα νιρόβραστα κουρμίντγα, ή αλλοιώς. Του γέρου τα κανάκια σα νιρόβραστα σπανάκια.

'Όντας σαλιαρίζητι ου γέρους μη κανιά νέα ή γριά, είνι όπους έντας τρώμι νιρόβραστα κουρμίντγα δίχους κανιά νουστιμάδα.

● 'Αντραν θέλου τώρα τουν θέλου.κι τις πλειότηρεις βουλές για καφ-

Autoi που αντιγάζουντι έντας οι γυρέουν να τους φκιάσεις, ένα χουζμέτι ή να τους δώσεις ένα πράγμα όλου άτιντι κι δίντι είνι.

● Τουν άντρα μου θουρούν κι μένα τιμούν.

Λέγητι για όποια γυναίκα κοιτάζει καλά τουν άντρα της, νάχει λουστραρισμένα παπούτσια καθαρά κι όχι Ευλούμένα ζντράνια, να μην τα λείπουν φόλεις κι τέτχια. Ου ιπτυχημένους άντρας τιμάει τη γυναίκα του.

● Η γριά στου μισουχείμουνο πινόνι παλαγίζει.

Για τ' αυτούς που ουρέγουντι παράινα πράγματα, ούτι τους έρθει στου μνιαλό, πράγματα που δε γένουντι.

● Γυναίκα που γιλάει κι τα χαρίσματά σου δέχητι σα θέλεις τη φιλάς.

Η γυναίκα σα θέλει έναν άντραν του δείχνει μη τα φιροίματά της.

● Ου γέρους έντας χαίρητι τα νειάτα του θυμνιέτι.

'Όντας δεν αμπουρεί να φκιάσει τίποτας σου γέρουντας θυμνιέτι τα νειάτα του, τις καλές τις ώρεις.

● Ου γέρους πρέπει ν' αγρυπνάει κι ου νέους να κοιμάτι.

Γιατί έντας είνι καλά στην υγειά του δε χρειάζητι πουλύ ύπνουν άπους συ νέους.

● Του έμουρφου είνι έμουρφου πέντι βουλές κι δέκα, απ' όλα ουμουρόβιτρου η γνουστική γυναίκα..

Τρανή δουλειά για τουν ταΐφα η γυναίκα μη μνιαλό διουρθώνει κι τα ζαράργια του άντρα της.

● Γυναίκα κι' άλουγου θέλουν άξιουν καβαλάρην.

Να βαστάι καλά τα γκαίμνια για να κουμαντάρει καλά άπους τ' άλουγου έται κι τη γυναίκα του.

● Μην κρένεις τη γυναίκα σου πριν παντριφτείς.

Γιατί κρύβητι κι σι παιζει θέατρου, δα την καταλάβεις καλά ύσταρνας.

● Τη γυναίκα του βασιλειά τη βρίζουν απ' ακρυφά.

Γυναίκεις πόχουν άντριδεις μη τρανά αιώματα δεν νταλντούν να τις κασκαντήσουν φανηρά.

● Η γυναίκα είναι λίμνη κι ου άντρας πουτάμι.

Στη Νιάουστα οι πλειότηρεις γυναίκεις κάθουντι στου σπίτι κι βγαίνουν μιάφρας τις Κυριακές, οι άντρεις βγαί νουν πάσι μέρα όξου πότι για δουλειές

νείσου. Ου αντρας για όξου που λεν (σαν του πουτάμι που τρέχει) κι' η γυναικα για του σπίτι (σαν τη λίμνη που στέκεται).

● Η γυναικα γινήθηκεν αρχιτηρας απ' του ντγιάβουλου.

'Εχει πουνηργά η γυναικα, χιλια τιρτίχια σι φκιάνει, όλου θέατρου είνι, όλλα θέλει κι' άλλα λέει ίσιαμι να σι καταφέρει.

● Η αγάπη απόναν γέρουν είνι καλύτερη απ' του Εύλου του νέου.

Ου γέρους φέρνητι μη γλυκάδα κι μαλακουσάνη, ου νέους αφαρπάζητι κι' αμπουρεί να δώσει κι κονα Εύλου στη γυναικα.

● 'Οποιους βαστάει τουν σχματζιά απ' τη νουρά κι τη γυναικα απ' του λόγου της δε τσακώνει τίπουτας.

Η γυναικα δεν βαστάει του λόγου της όπους ου άντρας πούνι μάι ντουρούζης.

● 'Οσου αντιγάζητι η γριά τόσου κόφτητη του ράμα.

'Οσου πλειότηρου αντιγιαζουμέστι τόσου πλειότηρα λάθη φκιάνουμι.

● Πάρει προυμήτχια γέρουντα κι ντγιαβασμένου γνώμη.

Ου ντγιαβασμένους ξέρει πουλλά κι' ου γέρουντας έπαθειν πουλλά.

● Την κακιά την κυρά κι τα μαλλιά της τη φταίγουν.

Καντίπουτας δεν την αρέζει, ούτι τη φκιάνεις στραβό του βρίσκει, αφαρπάζητη μη του καντίπουτας, τσινάει σαν του τσινιάρικου του μουλάρι, όλα τη φταίγουν, γκαυγκίζει σα λυσκιάρικου σκυλι.

● 'Εχει ου αφέντης μας αφέντρα κι η κυρδ μας άλλουν άντραν..

Κι' ου ένας καλά κι' ου άλλους μάι καλύτηρας, κι'ά οι ντγιό καλουπιρνούν.

● Καρντγιά πολικαργιού κι' η γνώση γέρουντα.

Εινι γιρός, του λέει η ψυχή του αμά εινι κι' έξιπνους κι έμπειρους όπους ου γέρους.

● Νινίτκεις δουλειές.

'Όχι ντουρούζικα πράγματα, δουλειές όπους τα νινιά (τα μωρά) που δε έρουν τι φκιάνουν.

● Φκιάσεις πιντγιά να ιδείς καλό.

Οι γουνείς καρτίρουν να ιδούν κανιά προυκουρή απ' τα πιντγιά τους αμά τις πλειότηρες βουλές δεν είνι πυχαριστημένοι απ' τα πιντγιά τους κι παραπονιούνται.

● Ου ύπνους τρέφει του πιδι κι' η γειά του μιγαλώνει, κι' η Παναγιά η Δέσποινα του καλουημηρώνει.

Ου ύπνους η γειά κι' η χάρη τρέφουν, μιγαλώνουν κι προυστατέβουν του

πιδι.

● Ουκνός νέους ιφτουχός γέρους.

'Οποιους τιμπιλιάζει στα νειάτα του φτουχαίνει στα γιράματά του, δεν έχει καλό υστιρνά.

● 'Ελο μπαμπά να σι πώ πού τόχει η μάνα.

Μιρικοι φκιάνουν τουν έξιπνου οι ανθρώπους ειδικούς για μνια δουλειά.

● Κατά μάνα κατά κύρη έφκιασαν κι γυδ Ζαφειρη.

Τους όμνισειν του πιδι τους, του μήλου έπισειν απού κά τη μηλιά.

Γάμους, γαμπιρός, νύφη, κουμπάρους, έρουτας

● Μούδι ου γαμπρός γυιός γένητι κι νούδι η νύφη υμγατέρα.

Η κλήρα δεν αλλάζει, του αίμα τραβάει όσου κι να ταιαλαστήσεις.

● 'Οποιος δεν πάντρηψειν πιδι κι δεν έχτισειν σπίτι δε ξέρει τη γλύκα του.

'Έχει πουλλά να σκιπτει κι να φκιάσει κανένας, τότι χρειάζουντι χιλια ντγιό πράγματα απού ν' αχιρήσεις κι που να μπτίσεις.

● Σαν ξαναπαντρηφτώ ξέρου να καμαρώνου.

Μιάφρας την έπαθα κι' έμαθα για δεύτηρη φουρά δεν την παθαίνου.

● Πάρτουν στου γάμου οου να σι πει κι του χρόνου.

Μούγγι στις ουνουμαστικές γιουρτές ημικιούντι χρόνια πουλλά κι του χρόνου. Στη χαρά η ημική αυτή είνι κατάρα. Η παροιμία λέγητι για έναν όσκηπτουν που δε ξέρει τι λέει.

● Στης ακρίβειας τουν κιρό θέλησα να παντριφτώ.

Για ούτι κι' αν φκιάσεις θέλει παράδεις, όντας δε σι φτάνουν τότι ζουρίζησει, ου γάμους αμά πρέπει να γένει ακόμη κι μη δανεικά.

● 'Ολα τα παντιχούμινα κι' ου γάμους τη Τιτράδη.

Εικείν' τα χρόνια ήταν τρανή αμαρτία να γένεις γάμους την Τιτράδη γιατί την Τιτράδη αχιρνούσειν. Η παροιμία λέγητι στη Νιάουστα για δουλειές που δε γένουνται στην ώρα τους αμά όταν δε χρειάζητι.

● 'Οχι νύφη όπους ήξιρεις αμά όπους βρήκεις.

Του κουρίται όταν παντρέβητι φεύγει σι κινούργιου σπίτι μι άλλους ανθρώπους μη άλλα συνήθεια κι καμνιάφρας άλλα ηθίματα. Θέλει να τα μαθαίνει κι φέρνητι ανάλουγα μη τ' αυτά που βρήκειν κι' όχι μη τ' αυτά που ήξιρειν. Τότι οι νύφεις ζούσαν μι τα πιθηρικά κι μη άλλουν τουν ταΐφα του

γαμπρού, συννυφάδεις, ακόμα τχιές κι τχιούς. Τώρα καν κανένα κουρίται δε βρίσκεις να θέλει να κάτσει παντριμένου μη άλλους στου σπίτι. Τότι κουμάντου στου σπίτι έφκιανειν η πιθηρά κι στις ιεουτηρικές τις δουλειές ου πιθηρός..

Έρουτας είνι αυτός, δεν είνι στάμπινα.

Τα στάμπινα ήταν πέτρεις μικρές πλιαστοκουτές (χαλικια με διάμετρο 2 - 3 εκατοστά στρόγγυλα) που μη πέντι έξι τέτχεις πέτρεις έπιζαν ένα πιχνίδι, έτσι ου έρουτας δεν είνι πιχνίδι.

● Στη χαρά οου δα κουβανά μη τουν κόσκινου νιρό.

Φκιάσει μι ισύ τη δουλειά αυτήν κι γώ δε δα φκιάσουν για τη σένα καντίπουτας. Πιργιλαστικά λέγητι η παροιμία.

● Δ' αφήκουμι του γάμου να πάμει για πουρνάργια.

Δα απαρτήσουμι μια σουβαρή δουλειά για να φκιάσουμι άλλη μικρότηρη που δεν είνι αντιγιαστική.

● Έρουτας δίχους πεισμάτα δεν έχει νουστιμάδα.

Δίχους μικρούς καυγάδεις κι μαλώματα δίχους παραξηγήσεις, στου Σιυγάρι δεν είνι ζουντανός κι νόστιμους.

● Ή μικρός - μικρός παντρέψου ή τρανός καλουγηρέψου.

Κάτι ξέρουν οι Ηυρουπαίοι που τους παντρέβουν μικρούς, πριν πουνηριυτούν κι καλουμάθουν στη ριμπέτικη ζουή κι στην καλουπέραση. Όντας πέφτει του φουρτιχιό νουρίς τότι συνηθίζει απού μικρός κανένας στις υπουχριώσεις. 'Αρα τρανέψεις τότι θέλεις να οώσεις την ψυχή σου να γένεις καλόγυρους.

● Απόμεινεν στην αράφι.

Δεν παντρέψητειν, δεν ήρθειν η τυφλούσιβδουμάδα, απού μουκαΐτχιά δεν παντρέψητειν.

● Ου παντρέμένους μιτανουάσει μνιάφρας κι ου ανήπαντρους ντγιό βουλές.

Μνιάφρας γιατί παντρέψητειν κι ντγιό βουλές σαν ανύπαντρους μαγκούφης κι γέρους.

● Στου τέλους ξουραφίζουν του γαμπρό.

Εικείν' τα χρόνια του γαμπρό τουν ξουράφιζαν τιλιυταία ουλίγη ώρα πριν να πάνουν να πάρουν την προίκα μη τα βιουλιά. Η μουσική έπιζειν την ώρα που τουν ξουρίζαν. Στα χουργιά μάλιστα για να δειξει η νύφη υπακουή κι σέβας στου γαμπρό έπινειν τα ξουραφίντγια. Η παροιμία σήμιρας λέγητι για λουγαρισμάτων πόρχουντι ύσταρνας απού φαγουόπτι κι γλέντι αι νταβέρνα ή κι για άλλεις δουλειές που καρτί-

ρούμι του τέλους.

● Γαμπρόν μη μάτχια γύριζειν.

Λέγητι για τα κουρίτοκια που Εια-
πουμνίσκουν για παντριά πιρνούν τα
χρόνια τους κι ντυιαλέγουν γαμπρούς
αντί να πάρουν εικέίνουν που φέρνει
του τυχηρό. Λέγητι κι για δάουνους
ντυιαλέγουν πουλύ για ένα πράγμα.

● Η νύφη ούτι πάρει στην καβάλα.

Τότι δεν υπάρχαν ταξι κι αυτουκί-
νητα, τη νύφη την έπιρναν καβάλα στ'
άλουγου. Στόλιζαν του σαμάρι μη κου-
χιάρικα η βιλέντσα, τόδιναν κουρδέλεις
στη χαϊτή κι τη νουρά, τόβαναν κι δά-
φνεις μη βαράκι (ένα λεπτό χρυσό α-
λουμινόχαρτο που κολλώνει στα φύλ-
λα). Έτοι η νύφη ούτι ήταν να πάρει
τόπιρνειν όντας ήταν να γένει η χαρά
τα στιφανώματα, κι μάλιστα όντας γρά-
φουνταν του προικουσύμφουνου η νύφη
υπόγραφειν απού κάτου «πήρα κι» έ-
δουσα» για να μη γυρέψει τίπουτας
Εανά.

● Ου γάμους είνιν λαχείου.

Δεν ξέρεις τί δα βγει ου άντρας ή
η γυναίκα κι' αν τιργιάσει τ' αντρό-
γυνου.

● Όποιους παντρέβητι στα γηρατχιά
ρίχνει αγλήγουρας τ' αφικά.

Αχιρούν «νάρχουντι τα χιρητήματα»
πουνίντγα ιδώ εικεί, ριματικά σκυλαρ-
για που λεν, γκαβουμάρα, κουφαμάρα
κι' ου «Αγγίλους Κυρίου κατά κιρούς
κατεβαίνει να ταράει τα νιρά».

● Άλλεις νύφεις ήρθαν κι' άλλα
κουλούργια έπλασαν.

Κινούργιοι άνθρωποι κινούργια φίρ-
σιματα.

● Ανόθιμα γονιών γουνιώς πατέ-
ρις κι μητέρις, που δες ντυιαλέγουν γαμ-
προύς να δίνουν θυγατέρις.

Του στιχάκι είνιν απ' του τραγούδι
«Άντι πιντγιά να φύγουμι προυτού
μας βαριθούνε. Της γειτουνίας οι ό-
μουρφεις θέλουν να κοιμθούνε», που
λέγουνταν όντας μπίτιζεν του γλέντι
κι' έβγηναν πατινάδα. «Ηταν δύσκουλα
να ντυιαλέξουν γαμπρόν εικείν» τα χρό-
νια για να τουν θέλει κι του κουρίτοι
μη την καρντγιά του γιατί οι γουνείς
απουφαΐζαν για του γαμπρό που δα
νάπιρνειν του κουρίτοι τους μη πρου-
Ξεινά. Τα τιλιφταία προυπουλικά χρό-
να μνια Ξιακουστή προυενήτρα στα
Νιάουστα ήταν η Τασουλίκου η βλάχα.

● Όλα τα στροβά καρβέλια η νύφη
τα φκιάνει.

Τότι η νύφη έρχουνταν στου σπίτι
του γαμπρού κι ζούσειν μη πιθηρά, πι-
θηρόν, κουνιάδεις, κουνιάντγια, συννυ-
φάδες, τχιές κι τέτχια. Δεν ήταν γέν-
νημα θρέμμα απ' τουν ταϊφά του γαμ-

πρού κι όλα τα ζεράργια έπιφταν στου
κιφάλι της.

● Κάλιου κακουπαντριμένη πέρι χή-
ρα κουρδουμένη.

Απ' τη μουναχουσάνη καλύτηρας μνια
κακή παντριά, καλύτηρας να πιρνάς ου-
λίγου κατώτιρα σαν παντρημένη παρά
να είσι χήρα.

● Ου ανήπαντρους κοιμάτι, γιατί
έχει ουλιγγότιρα να σκιφτεί, ουλιγγότη-
ρο βάσανα' δεν έχει άλλουν σιμά του
να τουν ξυπνάει.

● Της τάβσιεν τα κέρατα.

Ου όντρας πήγειν μη άλλη γυναικά¹
κι γυναικά μη άλλουν άντραν..

● Τα λεν στη νύφη να τ' ακούσει
η πιθηρά.

Τα λεν σι' άλλουν για να τ' ακού-
σει άλλους αντιριούντι να τα πουν αμ-
προυστά τα λόγια.

● Ποιός πινάει τη νύφη; η τοιμπρού
η μάνα της.

Οι συγκινείς πινεύουν τους δίκους
τους τους ανθρώπους για να τους βου-
θήσουν κι προπάντους η μάνα της νύ-
φης, σα είνιν κι τοιμπρού.

● Τσάκουσειν του μαϊδεύλου.

Όλοινοι πήγηνταν κι παγάινουν να τσα-
κώσουν του Μάλη όπους λεν, αμά του
μαϊδεύλου λέγητι για τ' αυτούς που ι-
ρουτεύουνται.

● Του κουτρούλη ου γάμους γένητι.

Κουτρούλης είνιν ου φαλακρός, αυ-
τός που φκιάνει ρέπικα του κιφάλι του
κι' όλοινοι τουν πιργιλούν. Η παροιμία
λέγητι όντας γένητι μιγάλη φασαρία,
αναμούργιασμα, βαζημούρα απού πουλύν
κόδομουν όπους οι έναν γάμουν.

● Τη θέλου κι' ας είνι χήρα κι'
φτουχή κι κακουμοίρα.

Ου έρουτας ρίχνει ποιαντζίδεις αμ-
προυστά μας όντας αγαπούμι έναν ή
μνιό μη όλα τα ίλαττώματα. Γλέπουμι
μούγκι τα καλά κι' όχι τα στραβά.

● Άλλους δα πληρώσει τη νύφη.

Άλλους φταίγει κι' άλλους πληρώ-
νει τα σπασμένα.

● Του κουρίτοι είνιν κουπριά στου
σπίτι του.

Τότι όλα τα σπίτχια είχαν άλουγουν,
κι' αχούρι κι κουπριά, που όντας μαζώ-
νουνταν σουρός τη σάκιαδαν κι την έ-
βγαζαν απ' του σπίτι, την πάγηνταν
στου υπαέ, έτσι κι του κουρίτοι πρέ-
πει να φεύγει απ' του σπίτι του, να
παντρέβητι.

● Ου έρουτας είνι τυφλός.

Όποιους αγοπάει δε γλέπεις κουσούρ
για, έρχητι η «τυφλούβδουμάδα» που
λεν.

● Όντας χουρίζουν αντρόγυνα κι
τα βουνά ραίζουν.

Του διαζύγιου είνιν του χειρότιρου
πράγμα σι μνια οικουγένεια.

● Μη τουν έρουτα πιρνάει ου κιρός
αμά κι μι τουν κιρό ου έρουτας.

Ου έρουτας είνιν καλός αμά δεν βα-
στάει για πουλύν κιρόν.

● Ντγιαλιέάμι τη νύφη μας να ου-
μνιάζει τη γινιά μας.

‘Οντας τιργιάζει τ' αντρόγυνου κι πι-
τυχούνται ου γάμους.

● Οι όμουρφεις γυρεύουντι κι οι ά-
εισις πινεύουντι.

Τις όμουρφεις τις γυρεύουν όλοινοι
κι τις άεισις τις πινεύουν.

● Του μάτι γλέπει κι' η καρντγιά
ανάφτει φουτχιό.

‘Οπους λέει του τραγούδι: Θέλω να
πάω στην Αραπχιά να πάσω έν' Αρα-
πάκι' Να κάθομαι να το ωτώ πώς πιά-
νεται η Αγάπη' Από τα μάτχια πιάνε-
ται στο χείλη κατεβαίνει' κι' από τα
χείλη στην καρδιά ριζώνει και δε βγα-
νει.

● Όποιοι αγαπχιούντι ντάίμα τηρ-
γιούντι.

Τότι ούτι κι στην ικκλησιά δεν πή-
γηνταν τα κουρίτοκια, αμά πήγηνταν σι
πανηγύρια κι γιουρτές, σι γάμους κι
χαρές, στην ικνά κι κει κοιτάζουνταν
ντγιό π' αγαπχιούνταν, ή ου καλός α-
πηδούσειν τουν πλουκό τη νύχτα για
να ιδει την καλή του. Πιρνούσειν κι
ξαναπιρούσειν απ' τη στράτη της.

● Άμα θέλει η νύφη κι ου γαμπρός
τύφλω νάχει η πιθηρά κι' ου πιθηρός.

Τα πιθηρικά δεν αμπουρούν να ιμ-
πούδισουν του γάμουν' όντας θέλουντι
οι ντγιό, στην ανάγκη κλέφτουντι.

● Χουρίς γαμπρόν γάμους δε γένητι.
Είνι δύσκουλα να μπιτίσει μια δου-
λειά όμα δεν τη σκιπτούμι καλά απ'
την αρχή.

● Ούτι του κουρίτοι του δίνει κι'
ούτι τουν πιθηρό κακουκαρδίζει.

Μη όλουνους τάχει καλά, κανένα χα-
τούρι δε χαλνάει.

● Όλα του γάμου δύσκουλα κι' η
νύφη αγκαστρουμένη.

‘Οντας βριθεί ένα ιμπόδιου την τι-
λιφταία ώρα σι μνια δουλειά.

● Βρε τη νύφη ισύ κι γω σι στι-
φανώνου.

Θέλει να βάλουμι κι μεις του χέρι
μας σι μνια δουλειά να φκιάσουμι ητο-
μασίεις για να ιπιτύχει.

● Σπιτόγαμπρος αλούπου γδαρμένη

Μακριά απού πιθηρά κι πιθηρόν, κου-
νιάδες, κουνιάδα κι συννυφάδεις. Κα-
λύτηρας του κάθι αντρόγυνου στου δι-
κό του του σπίτι.

(Συνέχεια στη σελίδα 146)

ΣΤΗ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο για τα χίλια χρόνια από τον Εκχριστιανισμό των Ρώσων

Η κληρονομιά των Αγίων Κυρίλλου και Μεθοδίου στους Σλάβους με την ευκαιρία της 1000τηρίδας του εκχριστιανισμού των Ρώσων.

Το διεθνές επιστημονικό συνέδριο πραγματοποιήθηκε στη Θεσσαλονίκη από 26—28 Νοεμβρίου 1988 σε αίθουσες της Εταιρείας Μακεδονικών Σπουδών. Η επιλογή της Θεσσαλονίκης δεν ήταν τυχαία. Άς μη ξεχνούμε ότι η πόλη αυτή υπήρξε η γενέτειρα των διδασκάλων και φωτιστών των σλαβικών λαών. Από την Θεσσαλονίκη άλλωστε ξεκίνησε με τις ευλογίες του Οικουμενικού Πατριαρχείου η μεγάλη αποστολή των αδελφών Κυρίλλου και Μεθοδίου στις Σλαβικές χώρες.

Στη διάρκεια των εργασιών του Συνεδρίου λειτούργησαν δύο τμήματα. Το πρώτο ασχολήθηκε με το έργο των Κυρίλλου και Μεθοδίου και το δεύτερο με τον εγχριστιανισμό των Ρώσων.

Στο συνέδριο πήραν μέρος περισσότεροι από εξήντα κορυφαίοι σλαβολόγοι και βυζαντινολόγοι, ακαδημαϊκοί και καθηγητές Ελληνικών και ξένων Πανεπιστημίων με πλούσιο επιστημονικό, ερευνητικό και συγγραφικό έργο.

Την έναρξη των εργασιών του συνεδρίου κήρυξε ο γενικός γραμματέας του Υπουργείου Μακεδονίας - Θράκης κ. Χατζηπέτρου. Ο μητροπολίτης Μύρων σεβασμιώτατος κ.κ. Χρυσόστομος διάβασε μήνυμα του Οικουμενικού Πατριάρχη κ.κ. Δημητρίου. Επίσης ο αρχιμανδρίτης κ. I. Τασσιάς διάβασε μήνυμα του παναγιωτάτου μητροπολίτη Θεσσαλονίκης κ.κ. Παντελεήμονα. Ακολούθως ο γενικός γραμματέας του Υπουργείου Μακεδονίας - Θράκης, διάβασε μήνυμα του κ. Παπαθε-

μελή.

Στον χαιρετισμό του εξάλλου, ο πρόεδρος της σοβιετικής επιτροπής σλαβολόγων, ακαδημαϊκός κ. Νικήτα Ιλιτς Τολστού χαρακτήρισε τη Θεσσαλονίκη «ιερό τόπο» και την επίσκεψη των συνέδρων «προσκύνημα» και πρόσθεσε: «Τα αισθήματα για τα οποία μιλώ πρέπει ίσως να τα ονομάσουμε προσκυνηματικά, γιατί προσκίνημα είναι ο δρόμος

Επιμέλεια: Οδυσ. Ντινόπουλου

της ενδυνάμωσης της πίστης και της ενδυνάμωσης του εαυτού σου στην ίδια σου την πίστη. Δεν αμφιβάλλω ότι αυτό το θαυμάσιο συμπόσιο που είναι αφιερωμένο σε μια τόσο σημαντική επέτειο της σλαβικής Ιστορίας τη χιλιετρίδα βαπτίσματος της Ρωσίας θα δυναμώσει την πίστη μας. Η Θεσσαλονίκη υπήρξε η ένδοξη πόλη που διαπαίδαγωγήσε τους σλάβους μαθήτες των ισαποστόλων Κυρίλλου και Μεθοδίου. Από αυτούς ξεκίνησε για τους Σλάβους η σλαβική γραμματεία, η κοινή πηγή σλαβικών φιλολογιών και γραμματειών. Οι Σλάβοι διατήρησαν περισσότερο από 1.000 χρόνια την παράδοση του Κυρίλλου και Μεθοδίου. Διατηρώντας την Ελληνική βυζαντινή παράδοση εμπλούτισαν τον σλαβικό πολιτισμό και διαπλάτυναν τους ορίζοντες τους. Ταυτόχρονα η παράδοση υπήρξε ελπιδοφόρα ασπίδα στην πόλη των σλαβικών λαών ενάντια στις επιδρομές, της προσπάθειες της φυ-

σικής και πνευματικής δούλωσης τόσο από την Ανατολή (ταταρική και τουρκική κατοχή) όσο και από τη Δύση (τευτονικές ορδές).

Εκ μέρους των συνέδρων που πρέχονται από την Ευρώπη και τις Η.Π.Α. απηγόρευε χαιρετισμό ο καθηγητής του Πανεπιστημίου της Βιέννης κ. Χέρμπερτ Χούνγκερ ο οποίος τόνισε «ότι αν και τα δύο θέματα του συνεδρίου συνδέονται με το Βυζάντιο, σήμερα έχουν γενική Ευρωπαϊκή σημασία». Στη συνέχεια υπογράμμισε «ότι σε αντίθεση με την ιεραρχία της Καθολικής Εκκλησίας, που δεν έπαιξε ιδιαίτερα ρόλο την εποχή εκείνη, η Ορθοδοξία δχι μόνο άλλαξε αποφασιστικά την πορεία της Ρωσίας, αλλά επιπλέον άσκησε μεγάλη επίδραση στην Κεντρική Ευρώπη».

Με την ευκαιρία του συνεδρίου έχει κοπεί ειδικό μετάλλιο, που εικονίζει την Αγία Όλγα της Ρωσίας και τον Άγιο Βλαδίμηρο, που κρατούν σταυρό και πάνω από αυτούς μέσα σε κύκλο δόξας ακτινοβολεί η Αγία Σοφία της Κωνσταντινουπόλεως. Στην πίσω όψη υπάρχει η επιγραφή «Θεσσαλονίκη» γενέτειρα αγίων Κυρίλλου και Μεθοδίου, των γένει των Ρώσων εν γάπῃ αρχιεροίς 988—1988». Το με τάλλοι βασίσθηκε σε σκίτσο του καθηγητού κ. Νικ. Μουτσόπουλου, το οποίο διαμόρφωσε ο ζωγράφος κ. Π. Γράββαλας και επεξεργάσθηκε ο γλύπτης καθηγητής κ. Θ. Παπαγιάννης.

Το συνέδριο οργανώθηκε υπό την

αιγίδα του Οικουμενικού Πατριάρχου κ.κ. Δημητρίου και την πρεσβρία του υπουργού Μακεδονίας - Θράκης κ. Παπαθεμελή.

Στην οργανωτική Επιτροπή συμμετείχαν οι εξής: Στέλιος Αγγ. Παπαθεμελής Υπουργός Μακεδονίας - Θράκης πρόεδρος, Αντώνιος Αιμ. Ταχιάς γενικός γραμματέας, αρχιμανδρίτης Ιωάννης Τασσίας, Μαρία Παπαευσταθίου, Αντώνιος Παπαδόπουλος, Νικόλαος Μουτσόπουλος, Κων. νος Παπουλίδης, Ιωάννης Ταρνανίδης, Ιωάννης Καραγιανόπουλος, Γεράσιμος Δώσσας.

Στην εκτελεστική Επιτροπή συμμετείχαν οι εξής: Αντ. Αιμ. Ταχιάς, Ιωάν. Ταρνανίδης, Κων. Παπουλίδης.

Τις εργασίες του Συνεδρίου παρακολούθησαν οι εξής: ως εκπρόσωποι του Οικουμενικού Πατριαρχείου, οι Σεβασμιώτατοι Μητροπολίτες Μύρων κ.κ. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ και Φιλαδελφείας κ.κ. ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΣ ΑΡΧΟΝΤΩΝΗΣ.

Και οι Σύνεδροι:

Θεοφ. Επίσκοπος P. L'HUILLIER, Καθηγητής του Ορθοδόξου Θεολογικού Σεμιναρίου Αγ. Βλαδιμήρου, CRESTWOOD, NEW YORK.

Πανοσ. A. NIKITIN, Καθηγητής της Θεολογικής Ακαδημίας, LENIN GRAD.

Πανοσ. I. PAVLOV. Διευθυντής της Συνοδικής Βιβλιοθήκης του Πατριαρχείου Μόσχας.

Αιδ. J. MEYENDORFF, Κοσμήτορας του Σεμιναρίου Ορθοδόξου Θεολογίας Αγ. Βλαδιμήρου, CRESTWOOD, NEW YORK.

Αιδ. P. ALES, Καθηγητής της Ορθοδόξου Θεολογικής Σχολής του PRESOV.

Αιδ. G. PODKALSKY, Καθηγητής του Ποντιφηκικού Ινστιτούτου, Ρώμη.

Αιδ. I. SPIDLICK, Καθηγητής του Ποντιφηκικού Ανατολικού Ινστιτούτου, Ρώμη.

Ο. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΥ, Επιστημονικός Συνεργάτης του Εθνικού

Ιδρύματος Ερευνών, Αθήνα.

C. ANDRONICOFF, Καθηγητής του Ορθοδόξου Θεολογικού Ινστιτούτου, Παρίσι.

D. ANGELOV, Ακαδημαϊκός Καθηγητής του Πανεπιστημίου της Σόφιας, Διευθυντής του Αρχαιολογικού Μουσείου Σόφιας.

A. AVENARIUS, Προϊστάμενος Ερευνών της Σλοβακικής Ακαδημίας των Επιστημών, BRATISLAVA.

G. BROGI - BERCOFF, Καθηγήτρια του Πανεπιστημίου του UR-BINO.

M. CAPALDO, Καθηγητής του Πανεπιστημίου του SALERNO.

I. CICUROV, Προϊστάμενος Ερευνών του Ινστιτούτου Ιστορίας της Ακαδημίας των Επιστημών της Σοβιετικής Ένωσης, Μόσχα.

V. CITTERICH, Δημοσιογράφος-Συνεργάτης της RADIO ITALIANA (RAI), Ρώμη.

D. CONSTANTELOS, Καθηγητής του STOCKTON STATE COLLEGE, POMONA, NEW JERSEY.

P. DINEKOV, Ακαδημαϊκός Καθηγητής του Πανεπιστημίου της Σόφιας, Διευθυντής του Κυριλλο-Μεθοδιανού Κέντρου Ερευνών της Βουλγαρικής Ακαδημίας Επιστημών, Σόφια.

V. DJURÜC, Ακαδημαϊκός, Καθηγητής του Πανεπιστημίου Βελιγραδίου.

J. GAJEK, Καθηγητής του Οικουμενικού Ινστιτούτου του Καθολικού Πανεπιστημίου του LUBLIN.

D. GEANAKOPLOS, Καθηγητής του Πανεπιστημίου YALE, Εκπρόσωπος των Αρχόντων του Οικουμενικού Πατριαρχείου της Αμερικής.

Δ. ΓΙΑΛΑΜΑΣ, Ιστορικός, Πανεπιστήμιο Λομούδσοφ, Μόσχα.

A. ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ, Θεολόγος-Δικηγόρος, Αθήνα.

Δ. ΓΟΝΗΣ, Επίκουρος Καθηγητής του Πανεπιστημίου Αθηνών.

V. GREBENJUK, Επιστημονικός Συνεργάτης του Ινστιτούτου Παγκοσμίου Λογοτεχνίας της Ακαδημίας Επιστημών της Σοβιετικής Ένωσης, Γραμματέας της Σοβιετικής

Επιτροπής Σλαβολόγων, Μόσχα.

C. HANNICK, Καθηγητής του Πανεπιστημίου του TRIER.

H. HUNGER, Ακαδημαϊκός, Διευθυντής του Ινστιτούτου Βυζαντινολογίας και Νεοελληνικών Σπουδών του Πανεπιστημίου της Βιέννης.

M. ΘΕΟΧΑΡΗ, Ιστορικός της Τέχνης - Βυζαντινολόγος, Αθήνα.

K. IVANOVA, Επιστημονικός συνεργάτης του Ινστιτούτου Λογοτεχνίας της Βουλγαρικής Ακαδημίας Επιστημών, Σόφια.

A. JEVТИC, Καθηγήτρια του Πανεπιστημίου Βελιγραδίου, Πρόεδρος της Γιουγκοσλαβικής Επιτροπής Σλαβολόγων.

I. ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ, Καθηγητής Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, Μέλος των Ακαδημιών Αυστρίας και Βουλγαρίας, Πρόεδρος της Ελληνικής Ιστορικής Εταιρείας.

S. ΚΙΣΣΑΣ, Αρχαιολόγος, Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων Θεσσαλονίκης.

J. KODER, Καθηγητής Πανεπιστημίου Βιέννης.

E. ΚΥΡΙΑΚΟΥΔΗΣ, Ιστορικός της Τέχνης, Αθήνα.

X. ΛΑΣΚΑΡΙΔΗΣ, Λέκτωρ του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.

F. VON LILIENFELD, Καθηγήτρια του Πανεπιστημίου του ER-LANGEN.

G. LITAVRIN, Καθηγητής Ινστιτούτου Γενικής Ιστορίας της Ακαδημίας Επιστημών της Σοβιετικής Ένωσης, Μόσχα, Μέλος της Ακαδημίας Επιστημών Σοβιετικής Ένωσης.

L. MAKSIMOVIC, Καθηγητής του Πανεπιστημίου Βελιγραδίου.

X. ΜΑΛΤΖΟΥ, Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Ωρήτης.

F. MARES, Ακαδημαϊκός, Καθηγητής του Πανεπιστημίου Βιέννης.

H. MATANOV, Επιστημονικός συνεργάτης του Κέντρου Σλαβοβυζαντινών Μελετών «I. DUJCEV» της Σόφιας.

V. MATULA, Προϊστάμενος Ερευνών του Ινστιτούτου Ιστορίας

της Σλοβακικής καθηγητής Επιστημών, BRATISLAVA.

L. MAVRODINOVA, Επιστημονίκος Συνεργάτης του Κέντρου Σλαβο-βυζαντινών Μελετών «I. DUJCEV» της Σόφιας.

I. MEDVEDEV, Προϊστάμενος Ερευνών του Ινστιτούτου Ιστορίας της Ακαδημίας Επιστημών της Σοβιετικής Ένωσης, LENINGRAD.

L. MÜLLER, Ακαδημαϊκός, Ομότιμος Καθηγητής Πανεπιστημίου Χαιδελβέργης.

D. ΝΑΣΤΑΣΕ, Συνεργάτης του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών, Αθήνα.

S. NIKOLOVA, Επιστημονικός Συνεργάτης του Κυριλλο-Μεθοδιανού Κέντρου Ερευνών της Βουλγαρικής Ακαδημίας Επιστημών, Σόφια.

K. ΝΙΧΩΡΙΤΗΣ, Θεολόγος - Σλαβολόγος, GOTTINGEN.

SIR D. OBOLENSKY, Μέλος της Βρετανικής Ακαδημίας, Ομότιμος Καθηγητής του Πανεπιστημίου της Οξφόρδης.

X. ΠΑΠΑΣΤΑΘΗΣ, Αναπληρωτής Καθηγητής του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.

K. ΠΑΠΟΥΛΙΔΗΣ, Επιστημονικός Συνεργάτης του Ιδρύματος Μελετών Χερσονήσου του Αίμου.

E. POPESCU, Καθηγητής του Πανεπιστημιακού Θεολογικού Ινστιτούτου του Βουκουρεστίου.

G. PROHOROV, Προϊστάμενος Ερευνών του Ινστιτούτου Ρωσικής Λογοτεχνίας της Ακαδημίας Επιστημών της Σοβιετικής Ένωσης, LENINGRAD.

I. ROGOV, Προϊστάμενος Ερευνών του Ινστιτούτου Σλαβολογίας και Βαλκανιολογίας της Ακαδημίας Επιστημών της Σοβιετικής Ένωσης, Μόσχα.

T. SABEV, Καθηγητής της Θεολογικής Ακαδημίας της Σόφιας, Αναπληρωτής Γενικός Γραμματέας του Παγκοσμίου Συμβουλίου των Εκκλησιών, Γενεύη.

P. SCHREINER, Καθηγητής του Πανεπιστημίου της Κολονίας.

W. SEIBT, Καθηγητής του Πα-

νεπιστημίου της Βιέννης.

I. SEVCENKO, Καθηγητής του Πανεπιστημίου HARVARD.

G. ΣΤΟΓΙΟΓΛΟΥ, Αναπληρωτής Καθηγητής του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.

M. TADIN, Καθηγητής του Καθολικού Ινστιτούτου, Παρίσι.

V. TAPKOVA-ZAIMOVA, Καθηγήτρια του Πανεπιστημίου του TIRNOVO.

I. TAPNANIDΗΣ, Πρόεδρος Θεολογικού Τμήματος του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, Πρόεδρος του Συμβουλίου του Κέντρου Βυζαντινών Ερευνών του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.

A.-A. TAXIAOS, Καθηγητής του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, Πρόεδρος του Συμβουλίου της Ελληνικής Εταιρείας Σλαβικών Μελετών.

F. THOMSON, Καθηγητής του Πανεπιστημίου Αμβέρσας.

N. TOLSTOJ, Ακαδημαϊκός, Πρόεδρος της Σοβιετικής Επιτροπής Σλαβολόγων.

Z. TSIRPANALIS, Καθηγητής του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.

P. XRHSTOU, Καθηγητής Πανεπιστημίου, Διευθυντής Πατριαρχικού Ιδρύματος Πατερικών Μελετών.

E. XRYSOΣ, Καθηγητής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.

B. USPENSKIY, Καθηγητής Πανεπιστημίου Λομονόσοφ, Μόσχα.

W. VODOFF, Καθηγητής της ÉCOLE PRATIQUE DES HAUTES ÉTUDES, PARIS.

S. WOLLMAN, Διευθυντής του Τμήματος Συγκριτικής Λογοτεχνίας του Ινστιτούτου Γλωσσών και Λογοτεχνίας της Τσεχοσλοβακικής Ακαδημίας Επιστημών, Πράγα, Πρόεδρος της Διεθνούς Εταιρείας για τη Μελέτη και Προώθηση των Σλαβικών Πολιτισμών, UNESCO.

Παροιμίες που λέγουντι στη Νιάουστα

(Συνέχεια από τη σελίδα 143)

κιουσέ τουν βάνουν.

● Τουν ακάλιστου στου γάμου, στουν 'Οποιους παγαίνει απρουσακάλιστους σι μνια παρέα σ' ένα σπίτι, σι μνια χαρά, μι μισό μάτι τουν γλέπουν.

● 'Όλη βδουμάδα του γαμπρού κι' η Κυργιακή της νύφης.

Στη Νιάουστα όλην την ιβδουμάδα οι άντριδοι βγαίνουν μουναχοί τους όξου χουρίς τις γυναικεις τους κι μούγκι τις Κυργιακές τις βγάζουν όξου.

● Η γυναίκα όντας παντριφτεί κι του μουλάρι σα σαμαρουσθεί τότι φαινούντι οι πληγές τους.

'Όλα τα Ιλαττώματα φαίνουντι ύσταρνας απ' την παντρεία.

● Κι παντριμένους μασκαράς κι' ανύπαντρους ριζίλι.

Κι' τόνα ώχ κι' τ' άλλου λέλε, που λέμει στη Νιάουστα.

● 'Ερουτας, βήχας κι παράς δεν κρύβουντι.

Απου πού να κρυφτούν' άμα δε βη-χήσεις δα οκάσεις.

● Παντρέφτηκεν η πείνα μη τη δίψα. 'Ηλιους κι βρουχή παντρέβουντι οι φτουχοί' όντας παντρέβουντι ντγιό ί-φτουχοι ανταμώνουντι η πείνα μη τη δίψα.

● Χουρίς ψουμί, χουρίς κρασί πα-

γώνει κι η αγάπη.

Μη τη φτώχεια απού γάλια - γάλια σήβηνει κι' η αγάπη.

● 'Οντας έρχητι η τυφλουβδουμάδα πέφτει ου μπιρντές.

Ου έρουτας φέρνει γκαβαμάρα, δε φαίνουντι τα ιλαττώματα.

● Τα έξουδα του γάμου η νύφη δεν τα βγάζει.

'Όταν απού μνιά δουλειά δεν βγαίνουν τα έξουδα. Κι λέγητι πιργιλαστικά όντας η νύφη είνι άσκημη.

● 'Οποιους αγλείφει τα χαλκουτσούκια βρέχει στη χαρά του.

Τότι αυτά ήταν τα αντέτχια, οι κόσμοι δεν έφκιαναν έξουδα πουλλά κι τα μικρά τα πιντγιά πώς κι πώς καρτρούσαν να αγλείφουν τα ντιντζιρέντγια κι τους νταβάδεις σαν που μπιτίζειν του δέσμου απ' τα γλυκά.

● Κι του κουμπάρου ου σκύλους φίλους είνι κι κείνους.

Σαν αγαπούμι απ' τ' αλήτχια αγαπούμι κι τους φίλους κι' όλα τα πράγματά τους.

● 'Οντας ψουφίσει ου μαύρους μου χουρτάρι ας μη φυτρώσει.

Σα γένει ένας χατάς πάει μπιτίσειν καντίπουτας δε γένητι σα γύρει του γάλα δε μαζώνητι. Σαν πιθάνει κανένας δεν αναστένητι,

«Η ΜΑΧΗ ΤΗΣ ΣΙΟΥΜΠΑΝΙΤΣΑΣ ΣΤΟ ΒΕΡΜΙΟ»

Σύγκρουση Ελληνικών ανταρτικών σωμάτων με τουρκικά καταδιωκτικά αποσπάσματα την 5-5-1905

Η μάχη της Σιούμπανίτσας, τοποθεσίας στα υψηλά του Βερμίου μεταξύ των καλυβών των μεγαλοκτυντρόφων Κέφτα - Βασίλη (Βλάχου) και Καρχιώργου (Σαρακατσάνου) υπήρξε το πρώτο βάπτισμα πορός που δέχτηκαν τα ελληνικά ανταρτικά σώματα των Κ. Μαζαράκη (Λαρίτα) και Σ. Σπυρομήλιου (Μπούκα)² την 5η Μαΐου του 1905 στην σύγκρουσή τους με τμήματα του τουρκικού στρατού. ειδική εκπαιδευμένα για την κατεδίωξη ληστανταρτών (Λεπτόδες)³. Με τους προκανθερόμενους αρχηγούς των αν-

Του Στέργιου Αποστόλου

ταρτικών τωμάτων στην συμπλοκή αυτή, συνέπραξε και ο Μ. Κατσιγάρης (Καρχιανώλης)⁴ με το αιτιολές σώμα του. Τα σώματα των Μαζαράκη, Σπυρομήλιου και Μωραΐτη, τα οποία επέδιναν στο αιτιολικό «ΑΧΙΛΛΕΥΣ», σίγουρα αποδίδονται τα μεσάνυχτα της 27ης Απριλίου 1905 στις ακτές του χωριού Άγιος Ιωάννης, βόρεια του Κορινθίου.

Η αρότρο απόπειρα απόδικης κατά το παρελθόν (19.4.1905) με το αιτιόπλοιο «ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑ», είχε αποτύχει και τα επέδιναντα σ' αυτή ελληνικά ανταρτικά σώματα, επανήλθαν στο Τσάγκες⁵ σε κυριονή επανάληψης της προσπάθειας απόδικης.

Η περιγραφή της μάχης της Σιούμπανίτσας συνδευόμενης και υπό λεπτομερούς σχεδιαγράμματος (ίσων και εδάφους οφείλεται στο, Κ. Μαζαράκη και ανταρτικά στην από 7.5.1905 έκθεσή του απευθύνεται στον Λαζαράσιο (Σουλιώτη - Νικολαΐδη)).⁶ Η έκθεση αυτή, ουσιαστικά, αποτελεί απόσπασμα από το προσωπικό γηρερόλογό του Κ. Μαζαράκη και αφορά στο από 27.4.1905 μέχρι και 5.5.1905 χρονικό διάστημα με ακριβή αναφορά στα λαθρόντα χώραν κατά τις διάστημα αυτό. γεγονότα.

Όπως είναι: γνωστό ο Κωνσταντίνος Μαζαράκης, υπολοχαγός Πυροβολικού του ελληνικού στρατού, υπήρξε μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου της Εθνικής Επικρίσεως⁷ από το 1899 μέχρι και την διάλυσή της την 1.12.1900.

Τρίχις χρόνια αργότερα, στον Κ. Μαζαράκη, αναφέτεται για ευθύνη της συγκρότησης, εκπαίδευσης και απεστολής από την ελεύθερη Ελλάδα στην τουρκοκρατούμενη Μακεδονία, ένοπλων ανταρτικών σώματος δύο ικανές δέκα ανδρών αποτελούμενου από άνδρες Κρήτης. Λργές Ιουνίου 1903, τα σώματα αυτό αποστέλλεται στην Μακεδονία με την ευτολή να ενισχύσει την οργάνωση του Μητροπολίτη Καστοριάς Γερμιανού Καρδιναλίη⁸. Τον Αύγουστο του 1904 στο Κ. Μαζαράκης τοποθετείται στο Ελληνικό Ηροείον της Θεσσαλονίκης στην διάθεση του Ηρόειου Λάρυπρου Κοροιγή⁹ με το Φευδάρωντο Δήμο¹⁰ Στέργιανης.

Συνέσχετε θετικά στον προστεκτιστό του Τούρκου γιασοκίλιμον Ραχιή Μπέη, το τοσφίλικο του οποίου ευρίσκονται κοντά στην λίμνη Γιαννιτσών.

Έκτατα, ο Ραχιή Μπέης παρείχε ζεύγος στα ελληνικά ανταρτικά σώματα. Μάλιστα, το φθινόπωρο του 1904, στο τοσφίλικο του συγκροτήθηκε το σώμα του

Γ. Πέτρου¹¹ δύναμις σχδόντα αγδρών, προοριζόμενο για ανάληψη δράσης στην περιοχή Καρατζέβας.¹²

Λογές 1905, το Ελληνικό Ηροείο Θεσσαλονίκης αποφασίζει για συνεργοποίησης τους υπηρετούντες σ' αυτό αξιωματικούς και να τους θέτει: επί κεφαλής ενόπλων ανταρτικών σωμάτων. Δια του Κ. Μαζαράκη αποστέλλεται στην Αθήνα από τον Ηρόειο Λάρυπρου Κοροιγήλα ειδική εμπιστευτική έκθεση στην οποία εμπεριέχεται: έχδιο για την δλή οργάνωση του αγώνα στην Μακεδονία με την εξουσιοδότηση για το υποστρέψει: ο ίδιος (Κ. Μαζαράκης) ενώπιον των αριθμών. Η Επιτελική Γρηγορεία του Στρατού εγκρίνει το υποδελτήν σχέδιο οργάνωσης - δράσης στην Μακεδονία και αναθέτει στον Κ. Μαζαράκη την συγκρότηση των προσλεπόμενων από το σχέδιο αυτό ένοπλων ανταρτικών σώματων για το Βλαστή Θεσσαλονίκης.

Το πρώτο ένοπλο σώμα που συγκρότησε ο Κ. Μαζαράκης συνολικής δύναμης σχδόντα αγδρών είναι αυτό του οπλαρχηγού Ιωάννη Νταφάτη,¹³ Ο ίδιος επέθη απί κεφαλής άλλου ένοπλου σώματος δύναμης τρίντα πάντα ανδρών με υπαρχηγό τον Κώστα Γαρέτη.¹⁴ Έργο, επίσης του Κ. Μαζαράκη είναι και η συγκρότηση, άλλων δύο ενόπλων σωμάτων επί κεφαλής των οποίων τοποθετήθηκαν οι: Σ. Σπυρομήλιος και Μ. Μωραΐτης (Κόδρος).¹⁵ Όπως προελέχθη, τα σώματα των Μ. Μαζαράκη και Σ. Σπυρομήλιος, αποδιέσκυναν τα μεσάνυχτα της 27.4.1905 στις ακτές του γειτονιού Άγιος Ιωάννης κοντά στον Κορινθό. Από τον γράφοντα παρατίθεται το πλήρες κείμενο της προμηγιούσεμητεύσης έκθεσης του Κ. Μαζαράκη με στοιχεία από το πρωτοπούνο γηρερόλογό του για το χρονικό διάστημα από 27.4.1905 (ημέρα απόδικης), μέχρι και 5.5.1905 (ράχη Σιούμπανίτσας στο Βέρμιο). Οι εντάργκουσες α' αυτό παραπομπές τέθηκαν από τον γράφοντα και αφορούν σε σχόλια και διευκρινίσεις σχετικές με το κείμενο.¹⁶

7 Μάιου 905¹⁷

Φθιτατε Αθανάσιε,

Μέχρι της λεπτομερούς εκθέσεως του αντιγράφῳ τα εξής σύντομα από το γηρερόλογό μου.

27¹⁸ Απόδικης, ανάγκη εκτιμήσεως των εντεταλμένων. - ουδέν συγγείον. - φύδος και τρόπος η διαταγή περί επιστροφής άνευ λόγων. - Μένομεν έμφασεις. - ουδεὶς οδηγός. - ουδέν μεταγωγικόν. ουδεμία έξοδος κατέκιν. - ουδέ μάζ. - Φεύδονται: δτι κατόπιν οδηγιών μαζ δήθεν έπρεπαν τούτο. - έγινε δ.τ: και την άλλην φοράν. - οι πλογγοί άθλοι: μή αγκυρωθεύοντες τίποτε! εκτός ενός λειμούσχου Μακρώλη εκ Θεσσαλον. - άνευ της επιμονής ίσων για εξέλθωμεν οπωδήποτε θα επιστρέψαμεν πάλιν. 'Αμεσος πορεία δια Πόλ: ανηγ: ¹⁹ εις Μακρυρράχην.²⁰ (καλός ο καλδέγερος Αιμορόσιος πρώτην υπαξιωλ. εκ Ξηρομέρου. - πάντες οι άλλοι...²¹ πίστεως). - είτε Σπόρλιτα.²² (καλός Νάτσης πατριώτης, αλλά περίφοδος ως πάντες οι ραχιάδες). - το τμήμα αυτό χρήζει υπάρξεως σώματος δικ μεταφοράς, συγκοινωνίαν, έμπνευσιν θάρρους και...²³ περί διατρέφουν και αποκρύ-

τουν.

Είναι η πρώτη φορά που είδα αυτάρτας και τα
έχωναν! μιας ωμολόγησαν ότι είναι αναγκασμέ-
νοι εκ φόβου για μιας καρτερήσουν παρ' άληγν την
χαράν γίνεται στον πάντα!!

30^ο Διάδοσης ποταμού. - σύλληψης εξ απροσόπου...²² -
στρατιώται έλλειπον πρό 1 ώρας. Είχαμεν πρό-
θεσιν να τους συλλάβουμεν μήπως ορθογόνος άλλου
μέσου διαδασσεως.

Σύλληψης 13 Β.²³ ευρισκομένων εκεί ως οχ-
ικούπων και μεταφέροντων όπλων, τινών δε (3),
εργασθέντων πέρισσα μετά Β.²⁴ συμφιορών εις τα
Β.²⁵ Βιτωλών.²⁶ - Κατήγοντο εκ Μουζέλα άνω
Γκέπες. - το ωμολόγησαν 2 εξ αυτῶν εις ανακρί-
σις. - Βάπτισαν²⁷ όλουν εις τον ποταμόν.

(Θα γέτοι ευχής έργον εάν άλλοι οι οιονδήποτε
πρόσχημα εργασίας έχοντες Β.²⁸ είτε εις το Ρουμ-
λούπικι μέχρι συνόρων, είτε εις Θεσσαλίαν, ελάγ-
θανον το κυτό βάπτισμα, - είναι επικινδυνώτεροι
και αυτών των εν Μακ.²⁹ εργασθέντων. - ίδιως
οι εν Τσάγεζι, συγεννογήθη γετά Αγαγγ.³⁰ και
αυτηπροσωπείς μιας ίνα καταρτίσουν σώμα τα-
υτών δια...³¹ την Ελλάδα. - επίσης εξησφαλίσθη
η μεταφορά 6 σάκκων εκ Ραφάνης δια μονής
Σάπικα εις Νιάσουσταν και επαλήγουν γίνεται 10 πρες;
2 μετζήτια έκαστον με 200 φ. - επίσης απεστά-
λησαν εκ Κοζάνης δι' ενεργειών μου 10 εις Κα-
τράνιτσαν προς Μπασδέκην ως πρώται δόσεις -
είδουν το γράμμα των Κοζανιτών αναγγελλόντων.
συγεννογήθησαν μετά Αγαγγωτάκου. - απ' ευθείας
ή δια Αλέκου.³² τώ παρέδωκα 48 σάκους και
10 λίρας.

Μάθε διτι εκ των αποθ. Βόλου έχομεν δικαιώ-
μα δια διαταγής παραλαβής μέχρις 1000 σάκ-
κων και μέχρι 300.000 σπόρου σπόρου παρου-
σιακούμενου Βελισταρίου, κυτά δόσεις.³³

1. Μακού. Διάδοσης δια Μπατσάν³⁴ (στρόγγον) Βλά-
χων, Δόλιανης,³⁵ Μαρούτας³⁶ Νουθεσίαι, υπειλαι,
ολίγον ξύλο, φιλοδωρήσιται εις λίρας και κεριώ-

ται. - προιγύθειαι: τροφίμων, πληρωματί, διαχώ-
ρειας πατριωτική και υποσχέσεις. - πορεία 20μ-
ρος. - με σταθμούς εις δικτύους Μπατσάνος ωρ-
αιότες.

2. Πορεία νότιωρ (ως πάντοτε) μέχρι Μπατραλέξην³⁷
(ψύχος δρυμώνταν) δεν επληγιάσσεται εις Καλύ-
θα. Χρειάζεται βαρόμετρον μεταλλικόν 1 κατά-
σώμα και πλειστέρκες πυξίδας 4-5 κρεμαστά

3. Μετάδοσης εις Χρήστο Βασιληγού³⁸ εις πρόσην Θεμι-
λή. - περιποίησις από Χρήστον επί πληρωμήν εννο-
σίται κατοικία αργήθεντος να δεχθή (χρήσιμα)³⁹ και
Ν. Καποδιλην⁴⁰ εξαιρετον. - εφωτογράφησα...⁴¹ στις
λιμνούς 8.10. 1/2 στελλατέ μου 10 ή περισσεύ-
σαντα Αλέκουν. - είναι απαραίτητα και συδέν βάρος
προσθέτου αφού εσυγγήθησαν εις μεριαλύτερον οι άγ-
θρες. - έχουν πάντες λινούς γυλιούς (χρήσιμοι δια
φωτογρ. κατασκόπων, αχυρωλώτων, Ρουμανίζοντων
κ.λ.π.). - συμβούλαι κλέστικαι παρά Κλωνάρα⁴².

4. Μετάδοσης εις Μπατσάν «Σουμπανίτσα» ένθη διαχ-
ρέτουν αι κυριώτεροι Ρουμανίζοντες...⁴³ έφοδος νό-
τιωρ, περικύκλωσις. - σύλληψης 25, δέσιμο 6 κυ-
ριωτέρων. - Ξύλο μετά νοιθεσιών.

Διεργατύριαι και δρκοι διτι θα επαγέλθουν εις
τον Ελληνισμόν.

5. Πρωταν κατάγησις. - περιποίησεις. - συμβούλαι πε-
ρι απογραφής πρωτοκόλλου και δρκων, ανυπακοής
τελείως εις διδάσκαλον ρουμάνον. -

...Αγαγγελία Τουρκικού Στρατού εκ προσφυλα-
κών. - σύνταξις. - κατάδας εκροδοιστικώς προς
κατάληψιν θέσεων. - μετά 4 αιχμαλώτων Βλάχων
(την κυριωτέρων). - κατάληψης οροσειράς. - ειρή-
νης εις σώματος εκ 200 ή 300 αγδρών.

Η προδοσία γένεται παρά...⁴⁴ Ρουμάνου εν
Βερροία διτις πρέπει να τηνωργήθη⁴⁵ εν τή πε-
λέται. - ροδείται να εξέλθη. - απέστειλε δε μετά
του...⁴⁶ κατάσκοπον Βλάχων όν συνελάθοιεν και δ-
στις δυρεις ωμολόγησεν.
(κωδουθεις σγειδιάρχαμης θέσεων και εδάφους)

Ο Μπούας είχε καταλάβει: γίνη την θέσιν ΑΒ. - εγώ σπεύδω να ανέλθω δια της κλιτύος εκ του λόφου Γ (καρκούλι: μειονωμένον) επί της ράχης ΑΒ εις το σημείον Ζ. - οι Τούρκοι: καταλαμβάνουν την θέσιν ΓΒ και: ἀρχονται: σφοδρού πυρός δια Μάσουζέρ ευστοχοτάτων. - πληγώνονται παρά το πλευρόν μου 2 και εις ὅπισθέν μου ο ἀδιαίτερος ακόλουθός μου,¹⁸ ὅτις ανακόπτει την πορείαν του. - ανήφορος σ π α θ ί και: απελείωτος. - υπό βροχήν σφαιρών. - ο Μπούας ἀρχεται πυρός προς υποστήριξιν αναδάσσεις. - φθάνω μετά 3 διμοιρίων (η τετάρτη είχε προηγηθεί). - καταλαμβάνω θέσεις δ ε ξ: και: αριστερά Μπούα. - ἀρχονται γενικού πυρός. - δυστυχώς γι ἔλειψις καπνού Μάσουζέρ δυσχεραίνει σκόπευσίν μας επί Τούρκ.¹⁹ καλώς καλυπτούμενον. - ανακαλύπτομεν ομάδα ακαλύπτων εις τον κάτιπον θελόντων να εισέλθοσιν εις τα δεξιάθεν ημών υψώματα. - διευθύνοιεν πυρά. - υποθίστοιεν ότι θα έχουν πολλάς απωλείς. Ήμεις 4 πληγωμένους. - η μάχη ήρχισεν 1 Μ.Μ. μέχρις 7ης. - ακόμη δε και: την 8ην ἐριπτον εις τον σέριν συμπυροκροτήσεις προς εκφορτιών μοι φάνεται, ίνα μή κάριομεν επιθεσιν. - δεν επέλιμηταν να προχωρήσουν κατά μέτωπον. - ἐστειλαν μόνον μικρόθεν σφάδες προς υπερφολάγγισιν ἐπαθον όμως των παθών τους τον τάραχον. - Ήμεις κακλόγντοι.. - την νύκτα ετοιμαζόμεθα δια αναγρήσιν. - στέλλοιεν εις Καλύδια Σαρακατσάνου Καρχαγέργου δια ζώνα, τους πληγωμένους συνάξαμεν γίνη και: υπογιωρούμεν αθερόδυνος. - οι Τούρκοι διακρίνεις σαλπίζουν. - προς σύνταξιν. - φάνεται δι την επήλθει διασπορά. - ουδέν εἰδος αργήκαιεν επι τόπου καίτοι: είχομεν 3 ζώνα με φορτίκα (ψυστήρι, τρόφιμα). - τα ζώνα μετανάστησαν το έκοφαν λάσπη, - τα επίρραις επ' ώλους δια τα είδη. - μετ' ολίγον συγκαντήσαιεν αδεσπότους ἀνδρας και: εστείλαμεν τους πληγωμένους, αφού τοις παρεσχέθησαν αι πρώται: βοήθειαι. - (ούτοι: είναι: Καρχανάτας εις την κεφαλήν λε.²⁰ ο γέρων Δοτέρανης εις τον πόδα. - ο Α. Σακελλάρης εκ Βόλου εις τον ώμον. - ο Χειμαριώτης Λέκκας εις τους 2 πόδας. - το γηικόν των ανδρών εν γένει καλόν. - ο Γεώργης. - Τάσσος ἀριστοι: οδηγοί - κάκιστοι: μαχητές της συμπλοκής. - συμιεθείξεις και: ο Μανώλης²¹ μετά 8 και ο Γρηγόρης μεθ' ενός συγενείστων την προγνωμένην. - Γιοσδάννης²² δεν ενεφανίσθη ακόμη. - το δίλον εἰκεθεί ανδρες 89.

Πορεία σύντονος. - επάνοδος εις προίνια, εκείθεν σύμμερον εις Ηερισσόρ²³ Ο στρατός μετέδη της Καλύδον²⁴ προγράχοντο και: εκ Βοδεγώνδης και: Ναυάσης. - Η εντύπωσις μεγάλη παρά τοις Βλάχοις.

Οι Τούρκοι: τους ἔλεγον πριν δι τη βεδαίκην παράδοσις μας (SIC) και: ήρχοντο αμελέστατα συμπεπυκνωμένοι. - εριφαιμεν και: 2 βρόμδας προς εκφορτιών. - Κατά την πορείαν την υποχωρητικήν 3 τελευταίο: διεκόπησαν της φάλαγγος ο Χόντζας εκ Βλαντόδου,²⁵ Στεφόπουλος εκ Λαμίας και: Σκορδάς (Μαυρολιθέρη). - ασφαλώς διώρας διευθύνονται προς την διεύθυνσίν μας, ουδεὶς κίνδυνος συλλήψεως των, πιστεύω δια των Σαρακατσαναίων να μας ανέύρουν. - αργήκαιεν οδηγίας. - ως και: οι 2 απολειφθέντες εις την κλιτύν μή τολμήσαντες αναδάσσειν υπό την βροχήν των σφαιρών. - ούς συγγνητήσαιεν την επομένην. - δια των Σαρακατσαναίων.

Απέστειλα εγκυκλίους γουθετικάς και: απειλητι-

κάς προς δια τα Βλάχικα φαλκάρια.

Ιδιαίτερον απειλητικόν προς...²⁷

Ιδιαίτερον ευγενές προς...²⁸ με την παράκλησιν να μεταβούσῃ τοις ἀλλοις.

Πιστεύω αν μή ἄλλο να εκλείψη τώρα η ιδέα της συμπαχίας!²⁹ Ο: Βλάχοι: θα μας φέρουν μεγάλας δυσχερείας εις το έργον μας αν μή καθαρίσωμεν το ἀδαφός. - Χρειάζονται και: ενέργειαι εν ταῖς πόλεσι. - διωροδοκίαι και: τιμωρίαι.. - τα φιλοδωρήματα δίνουν και: παιρίουν.

Γράψατε μας τί μισθοί αφείλονται εις Γιοσδάννην και: Μανώλην.

Λαγκηγι πλειστέρων κιαλιών. - 3-4 κατά σώμα, πιλήρ δια τα καρκούλια. - Λογαριάσατε τί χρήματα χρειάζεισθανεις και: στείλατέ μας, σχετικώς με τα μετρητά ά είχομεν από 15 Απριλίου οπότε λογαριάζομεν μισθοδοσίαν με 3 λίρας δια τους υπαξ.³⁰ ως βλέπετε εν τη καταστάσει με 2 1/4 δια τους ἀλλοις και: με κοινών 38 ιδικών μου εξ ών (αποδιωχθέντων 2) εκ Τσάγ.³¹ και: με 40 Σπύρου³² εξ ών 10 υπαξιωμ. και: Μανώλην 11.

Εκτός των προσθηκών Μανώλη και: Γιοσδάννην και: έσων ἀλλοιν Σαρακατσαναίων προστεθώσιν οιτινες είναι: απαραιτητοι: διότι: στερούμεθα εντελώς οδηγών,³³ ο: γίνη υπάρχοντας περιορίζουν τάς γγώσεις των εις Ηερισσό: Πόδες³⁴. - Μεσσηγέρ:³⁵. - μέχρι τίνας αριθμούς δυνάμεις να ψήξωμεν; χρησιμοποιουμένων και: αποστελλομένων Γεωργούλα και: Μπέλλου; βεβαίως τότε διακρίθουν εις μικρότερα.

Γράψατε μου πληροφορίας περί των ἀλλοιν εις δεκτίου. - ἀλλα νέα...³⁶ κ.λ.π.

Σέρ Κώστας

Ειδοποιήσατε Βεσιλ. γ Κόντζα να μυνήση του Ηερισσού Μπούδα δι: ο Κώστας ευρίσκεται: εδώ.

Απακρισιούς εις τους 3 συγαδέλφους. - τί γίνεται Κόδρας:

διακιτέρως φιλώ του...³⁷ και: Μιχαλάκην.

Ονομαστική κατάσταση σπλιτών του σώματος Μαζαράκη (Ακρίτα).

(Συνημμένη στην από 10.5.1905 έκθεσή του προς του Λοχαράσιο Σουλιώτη - Νικολαΐδη Κονσταντίνος Μαζαράκης (Ακρίτας) Αργηγός)³⁸.

1) Γιοσδάννης οδηγός. - Υπαρχηγός (τιμής ένεκεν).³⁹

Ο: ἀνδρες του εντάχθηκαν από τον Μαζαράκη στις διμοιρίες του σώματος του

2) Βουρδένας Βέρροια (πρώην Ρουμπλούκι)

3) Αργυρόπουλος Πάτραι: (πρώην Ρουμπλούκι)

4) Τσιπουρλίδης (πρώην Ρουμπλούκι)

5) Παπκευαγγέλου Κάβι

1η ΔΙΜΟΙΡΙΑ

1) Ζερδόγιάννης επιλ. πεζ. Τρίπολις

2) Ν. Μέλιος λοχ. πεζ. (αδελφός Ντίντου)

3) Βασ. Νικολαϊδής λοχ. εύζ. Υπάτη

4) Κωνστ. Ευπλάτης Λαμία

5) Χρ. Κάρτας Βλάντοβο

6) Ν. Καλογέρόπουλος Λαμία

7) Ιω. Σπανόπουλος Στυλίς

8) Εύ. Περιστάγος Κύπρος

9) Γεωργαντάς Ζόφι Φθιώτιδος

- 10) Εδ. Τάσσου Χάσια
- 11) Στ. Γούσης Γραμματίκος
- 12) Κάρτας Βλάντοβο
- 13) Ηλιαν. Κρητικός (Λαζαρεστογώρι) Θεσσαλονίκη
- 14) Μάρκος Νιάσουστα.

2η ΔΙΜΟΙΡΙΑ

- 1) Παπακυριακής επιλ. Πυρού.
- 2) Γαλαγόπουλος λοχ. πεζ.
- 3) Νικολοδήμιος δεκαν. εύζ. Γράτη
- 4) Ντήμημπασης Γράτη
- 5) Χόντζιας Βλάντοβο
- 6) Σκορδάς Μαυρολιθάρι
- 7) Μυτιληνατός Στυλίς
- 8) Στεφέπουλος Λαυτία
- 9) Γρηγόρης δεκ. πυρ. Κάρυστος
- 10) Γράψας Γράτη.

3η ΔΙΜΟΙΡΙΑ

- 1) Χ. Μπάμπαλας λοχ. εύζ. Καιματά Φθιώτιδος
- 2) Φλωρόπουλος δεκ. εύζ. Καιματά Φθιώτιδος
- 3) Κυρίτσης Φθιώτις
- 4) Καραγκούνης
- 5) Διαμαντής Κονισκό Χάσια
- 6) Στάμου Χαρ. Κονισκό Χάσια
- 7) Ι. Μαυροθεόδωρος Κοζάνη
- 8) Χρ. Νόλτσης Γραμματίκος
- 9) Α. Ζώτας Νιάσουστα
- 10) Αθ. Τσαούσης Μεσσημέρι:
- 11) Ευ. Παπαζαχαρίου Σωχής
- 12) Καλύθες λοχ. πεζ. Σέλισνη Φθιώτιδος.

4η ΔΙΜΟΙΡΙΑ

- 1) Β. Παπακώστας λοχ. εύζ. Σέλισνη Φθιώτιδος
- 2) Δ. Σκαρμύτσας λοχ. εύζ. Καιματά Φθιώτιδος
- 3) Γ. Καραμήτρος λοχ. εύζ. Γαρδίκι Φθιώτιδος
- 4) Βλαχάδης Αθ. (τρισέγγρωνος του χριστιανού) Χάσια
- 5) Θερμογιάννης Καιματά Φθιώτιδος
- 6) Κατσαβριάς Καιματά Φθιώτιδος
- 7) Νίκου Γ. Σκεπάρνη Χάσια
- 8) Ευθυμόπουλος Μεσενικόλα - Άγραφα
- 9) Μίτσης Τάσσος Αγ. Ηλίας Βοδενένη
- 10) Μπάπκας Βλάντοβο
- 11) Μαλανδράκης Κρής
- 12) Δαγίστας λοχ. πυρού. Φθιώτις.
- 1) Αλ. Σακελλάρης
- 2) Κων. Γαρέφης ή Κατσούδης Εκ Πηλίου, ιδιαίτερος ακόλουθος του αρχηγού Κων. Μαζαράκη.

Βιβλιογραφία – Σχόλια – Διευκρινίσεις

(Οι αύξοντες αριθμοί αφορούν στις παραπομπές του κειμένου)

1. Στο ιδιόγραφο σχεδιάγραμμα θέσεων και εδάφους του Κ. Μαζαράκη αναγράφεται «Σουμπανίτσα»
2. Σπυρομήλιος Σπυρίδων, Υπομοίραρχος. Έδρασε στον Μακεδονικό αγώνα με το φευδώνυμο «Μπούας Αθάλης» επί κεφαλής ελληνικού ανταρτικού σώματος. Την 17.5.1905 τραυματίστηκε σοδαρά στο πό-

δι σε μάχη με Βούλγαρους κομιτατζήδες της περιοχής ΠΑΤΕΤΣΙΝ (Πάτημα)

3. Αθηζήδες: κυνηγοί (στα Τουρκικά)
4. Κατσίγαρης Εμμανουήλ, ιδιώτης. Έδρασε στον Μακεδονικό αγώνα επί κεφαλής σώματος Ελλήνων ανταρτών με το φευδώνυμο: «Καραμανώλης». Σκοτώθηκε στον Όλυμπο την 20.4.1908
5. Τσάγεζι: Στόμιο, σήμερα. Χωρίδ της επαρχίας Αγιάς του νομού Λάρισας. Βάση ανεφοδιασμού των ελληνικών ανταρτικών ομάδων
6. Σουλιώτης Αθανάσιος, Υπολοχαγός Πεζικού. Συγκρότησε και διήμυθυνε την Οργάνωση Θεσσαλονίκης με το φευδώνυμο «Αθανάσιος Νικολαΐδης» μέχρι τέλους του έτους 1907, αντικατασταθείς, στην συνέχεια, από τον Ανθυπολοχαγό Πυροβολικού Σακελλαρόπουλο Λουκά. (Λ. Αλεξανδρου)
7. Εθνική Εταιρεία: Μυστική οργάνωση που ιδρύθηκε την 12.11.1894 από στρατιωτικούς με σκοπό την «αναζωπύρωση» του εθνικού φρονήματος και την προπαρασκευή για την απελευθέρωση των υπόδουλων Ελλήνων». Έδρα της η Αθήνα. Θεωρήθηκε η κύρια αιτία της ήττας στον πόλεμο του 1897
8. Γερμανός Καραβαγγέλης, Μητροπολίτης Καστοράς. Διεδραμάτισε σημαντικότατο ρόλο στην δημιουργία τωρήν της Ελληνικής αντίστασης κατά της διείσδυσης της Βουλγαρικής προπαγάνδας στην τουρκοκρατούμενη Μακεδονία και ειδικότερα στην Μητροπολιτική του περιφέρεια
9. Πέτρου Γεώργιος, ιδιώτης. Έδρασε στον Μακεδονικό αγώνα επί κεφαλής σώματος Ελλήνων ανταρτών, αρχικά στην περιοχή Καρατζόδας (Μογλενών ή Αλιμωπίας της σημερινής Αριδαίας), στην συνέχεια δέ στην περιοχή Γουμένισσας. Σε αυτήν μάχη με τάγμα Τουρκικού στρατού στο χωρίδ Πέτροβο (Άγιος Πέτρος) Γουμένισσας, εξαναγκάσθηκε σε παράδοση του ίδιου και του τμήματός του. (27 Δεκεμβρίου 1904)
10. Καρατζόδα: (βλ. παραπομπή 9)
11. Νταφώτης Ιωάννης, ιδιώτης. Μέσσα Απριλίου του 1905, επί κεφαλής πολυμελούς σώματος Ελλήνων ανταρτών (80 άνδρες), αποδιδάσθηκε στις ακτές του κόλπου του Στρυμονικού κοντά στο χωρίδ Κρούσσοδο των Κερδυλλίων. Το σώμα Νταφώτη συνέπλακη την 25.4.1905 βρέεια των Στεφανινών, με έφιππα τουρκικά καταδιωκτικά αποσπάσματα με απώλεια εννέα άνδρες. Στην συνέχεια, προσβάλλεται εκ νέου στο χωρίδ Λιβάδι των Βασιλικών με απώλεια άλλους ένδεκα άνδρες. Μετά τις συγκρούσεις αυτές το σώμα Νταφώτη διαλύθηκε
12. Γαρέφης Κωνσταντίνος. Ιδιώτης. Υπαρχηγός, αρχικά του σώματος του Κ. Μαζαράκη, επί κεφαλής σώματος Ελλήνων ανταρτών, αργότερα. Έδρασε στις περιοχές Νάσουστας, Σμυρνέσσιο (Γαρέφη). Την νύχτα της 6ης προς την 7η Αυγούστου 1906 προσέβαλε τα σώματα των Βουλγάρων αρχικομιταζήδων Λούκα και Καρατάσιου στα Καλύβια Καραφυλλέων, στο Τσερνέσσιο. Στην μάχη αυτή, μεταξύ των άλλων σκοτώθηκαν και οι προσαναφερόμενοι Βούλγαροι βοεβόδες, ενώ ο Γαρέφης τραυματίσθηκε θανάσιμα. Ο Γαρέφης μεταφέρθηκε στο Μαρίχοβο, δύποτε και υπέκυψε στα τραύματά του. Ενταφιάσθηκε στο χωρίδ

- Γραδέσνιτσα (επί Γιουγκοσλαβικού εδάφους)
- 13α. Μωραΐτης Μιχαήλ. Λοχαγός Πεζικού. *Έδρασε στον Μακεδονικό αγώνα επί κεφαλής ελληνικού ανταρτικού σώματος με το ψευδώνυμο «Κόδρας». Το σώμα του Μ. Μωραΐτη εγκαταστάθηκε στο δρός Πάτικο στην περιοχή Μικρών και Μεγάλων Λιβαδιών. Την 15η Μαΐου 1905, ενώ το σώμα Μωραΐτη κατεδίωκε βουλγαρική συμμορία και προσωρινά διαυκτέρευε στην χαράδρα «Γκαντάσι» κοντά στο χωριό Τσερναρέκα (Κάρπη) δέχθηκε επίθεση από τουρκικό απόσπασμα το οποίο τους είχε κυκλώσει. Στην μάχη αυτή με υπέρτερες εχθρικές δυνάμεις βρήκαν το θάνατο ο αρχηγός του σώματος Μ. Μωραΐτης, ο Ανθυπολοχαγός Φραγγόπουλος κ.π.ά.
- 13* Φωτοτυπία του αποστάσματος τούτου από το πρωσαπικό δημερολόγιο του Κ. Μαζαράκη εμπεριεχόμενου στην από 7.5.1905 έκθεση του ίδιου προς τον Αθανάσιο Σουλιώτη - Νικολαΐδη μού παρεχώρησε ευγενώς ο κ. Γ. Τουσίμης, εξ' Αθηνών, προς τον οποίο εκφράζονται θερμότατες ευχαριστίες. Συμπληρωματικές λεπτομέρειες για την μάχη της Σιουμπάνιτσας περιέχονται και στην έκδοση του Ι.Μ.Χ.Α. «Ο ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΣ ΑΓΩΝΑΣ» ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΑ (βλ. Αναμνήσεις Κ. Μαζαράκη - Αιγαίνος, σελ. 164 - 265) Θεσσαλονίκη 1984
14. Εκ παραδρομής, προφανώς, στο κείμενο αναγράφεται η χρονολογία 7 Μαΐου 904 αντί του ορθού: 905
15. 27 Απριλίου 1905
16. Πόλιανη: Σφενδάμι, σήμερα. Χωριό στον νομό Πισσιρίας
17. Μακρυρράχη: Ενοεί την Μονή Μακρυρράχης
18. Δυσανάγνωστο
19. Σπόρλιτα: Ελαφίνα, σήμερα. (Κοιν. Πολυδένδρι). Χωριό στον νομό Ημαθίας
20. Δυσανάγνωστο
21. 30 Απριλίου 1905
22. Δυσανάγνωστο
23. Βουλγάρων
24. Βουλγαρικών
25. Βόρεια, πιθανότατα, (ενδεχομένως και: Βουλγαρικά (σώματα)
26. Μοναστηρίου (πόλη στην γιουγκοσλαβική Μακεδονία)
27. Εδώ η λέξη «βάπτισμα» έχει την έννοια της «θανάτωσης» των αιχμαλώτων διά πνιγμού. Ο Σ. Σπυρομήλιος αναφέρει (στην υπάρχουσα στην Δ.Ι.Σ. έκθεσή του) την σύλληψη άνω των 100 και την θανάτωση (διαπνιγμού) 86 από αυτούς
28. Βούλγαροι
29. Μακεδονία
30. Αναγν: Αναγιωστάκος Μιχαήλ, Ανθυπασπιστής του Υλικού του Πυροβολικού. *Έδρασε στον Μακεδονικό αγώνα επί κεφαλής σώματος Ελλήνων ανταρτών με το ψευδώνυμο «Ματαπάς» και «Παπαχρήστος»
31. Τα αποσιωπητικά τέθηκαν από τον Κ. Μαζαράκη και δείχνουν, σεφώς σκωπτική διάθεση
32. Εννοεί τον αδελφό του Αλέξανδρο Μαζαράκη, Υπόλοχαγό Πυροβολικού, ο οποίος τον Δεκέμβριο του 1905 τοποθετήθηκε στο Ελληνικό Προξενείο Θεσσαλονίκης με το ψευδώνυμο «Αλέξανδρος Ιωαννίδης»
33. Οι λέξεις: σάκκοι, σπόρος, είναι συνθηματικές και αφορούν προφανώς σε πολεμικό κ.λ.π. υλικό
34. «Μπατασιός» κυριολεκτικά σημαίνει: τόπος παρασκευής του μπάτσιου, ειδικού κεφαλοτυριού και στην συνέχεια: στρούγκα
35. Δόλιανη: Κουμαριά, σήμερα. Χωριό της επαρχίας Βέροιας του νομού Ημαθίας
36. Μαρούσα, Παλιό χωριό, στο Βέρμιο, ακατοίκητο, χρησιμοποιούμενο εποχιακώς από τους νομάδες κτηνοτρόφους
37. Τοποθεσία στο Βέρμιο, άλλοτε τόπος των καλυβιών Μπατραλέζη
38. Χρηστο-Βασίλης (Σέρμπης ή Σέρμπος) Ελληνίζων μεγαλοκηνοτρόφος Βλάχος του 'Ανω Σελίου. Περιέθαλππε και βοηθούσε τα ελληνικά ανταρτικά σώματα στο Βέρμιο (περί αυτού βλ. περισσότερα στην μνημονεύμενη στην παραπομπή 13β έκδοση Ι.Μ.Χ.Α. (αναμνήσεις Κ. Μαζαράκη)
39. Η μέσα σε παρένθεση λέξη δική μας
40. Νικόλαος Καπούλας. Σαρακατσάνος μεγαλοκηνοτρόφος. Ο Ν. Καπούλας (δύπως και ο Χρηστο-Βασίλης Σέρμπης ή Σέρμπος) παρείχε άσυλο στα ελληνικά ανταρτικά σώματα στο Βέρμιο. (και περί αυτού βλ. περισσότερα στην προμνημονεύθεισα έκδοση)
41. Δυσανάγνωστο
42. Δυσανάγνωστο
43. Κλωνάρας. Παλιός Σαρακατσάνος κλέφτης, ληστοφυγόδικος και επικηρυγμένος. Υπερήλικας και σχεδόν τυφλός, βρίσκονταν στα καλύβια του Ν. Καπούλα, όπου και τον συνάντησε ο Μαζαράκης
44. Στο κείμενο αναγράφεται το δνομα σημαίνοντος Ρουμανίζοντος. Εδώ παραλείπεται
45. Το δνομα αναγράφεται στο κείμενο. Πρόκειται περί Ρουμανίζοντος. Εδώ παραλείπεται
46. Το ρήμα «τιμωρών» στην ορολογία των ανταρτικών σωμάτων σημαίνει «θανατώνω», κυριότατα
47. Το δνομα αναγράφεται στο κείμενο. Πρόκειται, επίσης, περί Ρουμανίζοντος. Εδώ παραλείπεται
48. Εννοεί τον Κωνσταντίνο Γαρέφη
49. Τούρκων
50. λ.ε.: λίαν ελαφρώς
51. Εννοεί τον Μανώλη Κατσίγαρη
52. Γιοβάνης: Παλιός οπλαρχηγός κλεφτών. Μετά τον θάνατο του Παύλου Μελά απεχώρησε από την Δυτική Μακεδονία και δια του Οστρόδου (Άρνισσας) πέρασε στην Κεντρική Μακεδονία επί κεφαλής ολιγομελούς ομάδας όπου και έδρασε. Τον Μάιο του 1905 οι άνδρες του Γιοβάνη εντάχθηκαν στο σώμα του Κ. Μαζαράκη (βλ. ονομαστική κατάσταση ανδρών σώματος Μαζαράκη παρατιθέμενη στην παρούσα μελέτη)
53. Παλιό χωριό κατεστραμένο, βορειοδυτικά της Νάουσας, (στο δρός Βέρμιο)
54. Κατιλάρια: Πτολεμαΐδα, σήμερα. Πόλη του νομού Κοζάνης
55. Βοδενά: *Εδεσσα, σήμερα. Πόλη και πρωτεύουσα του νομού Πέλλας
56. Βλάντοβο: *Άγρας, σήμερα. Χωριό, βορειοδυτικά *Εδεσσας, στον νομό Πέλλας
57. Το δνομα αναγράφεται στο κείμενο. Πρόκειται περί Ρουμανίζοντος. Εδώ παραλείπεται
58. Το δνομα αναγράφεται στο κείμενο. Εδώ παραλείπεται. Πρόκειται περί Ελληνίζοντος Βλάχου

(Συνέχεια στη σελίδα 168)

Φιλώτας Κόκκινος - Ο Δήμαρχος

Μαθητής στο Γυμνάσιο Βέροιας

Λίγοι άνθρωποι στη ζωή τους είχαν την θέληση να θυσιάσουν τις προσωπικές τους απολαύσεις, τα πλούτη τους και αυτήν ακόμα την οικογένεια, για χάρη των συμφερόντων του τόπου τους.

'Ενας απ' αυτούς τους μεγάλους, με καθαρό μυαλό, με μεγάλες προβλέψεις και εκτιμήσεις των πολιτικών και οικονομικών καταστάσεων ήταν και ο Φιλώτας ο καταξιωμένος ΔΗΜΑΡΧΟΣ. Στη Νάουσα το Δημαρχιακό αξίωμα είχε συγταυτίσθει με το πρόσωπό του, και αυτό οφείλεται στη μακρόχρονη και πετυχημένη θητεία του στο Δήμο. Ο άνθρωπος αυτός, που κατά γενική ομολογία ενέπνεε σεβασμό σε οπαδούς και αγιταπόλους, ήταν μεγάλος, πολύ μεγάλος για τη μικρή και περήφανη Νάουσα. Πιστός σ' αυτή, αργήθηκε υπουργεία και οφίκια. Πάντα ανιδιοτελής τόνιζε: «Ο Δήμαρχος είναι ο ανώτερος δόλων των τίτλων και αξιωμάτων».

Ο Φιλώτας γεννήθηκε στη Νάουσα στις 6.1.1900. Πατέρας του ήταν ο Αριστείδης Κόκκινος, της γνωστής οικογένειας των βιομηχάνων που η καταγωγή τους κρατούσε από τη Μοσχόπολη της Β. Ηπείρου, και μητέρα του η Καλλιό-

πη, κόρη του Ναουσαίου Δημάρχου, Γιώργη Λαπαδίτσα, που ήταν ο πρώτος Δήμαρχος (1880) μετά το χαλκούριο του 1822. Ήταν το δεύτερο

Του Τάκη Μπάϊτσον

από τα πέντε παιδιά της οικογένειας, μετά το Γιώργο που το 1943 — 44 ήταν σύμβουλος στην Κυβέρνηση της Π.Ε.Ε.Α. στους Κορασχάδες Ευρυτανίας. Τα πρώτα του γράμματα τα διδάχθηκαν στη Νάουσα. Στη συνέχεια φύτησε για δύο χρόνια στο Γυμνάσιο Βέροιας, μετά σε Κολλέγιο της Αλεξανδρίας της Αιγύπτου, όπου έμαθε και τα Γαλλικά. Συμπλήρωσε τις σπουδές του στη φημισμένη τότε Οικοτροφική σχολή της Θεσσαλονίκης «ΝΟΥΚΑ»,

του τσιφλικιού τους στα Μονόσπιτα.

Το διάστημα αυτό γνωρίζεται και ερωτεύεται την Μαργαρίτα Πέρκη, η οποία σπουδάζει υψηλών. Η Πέρκα διακρίθηκε και έγινε διάσημη. Έζησε τα περισσότερα χρόνια στην Ευρώπη και πέθανε στη Ζυρίχη της Ελβετίας. Δεν παγρεύθηκαν παρά την επιθυμία των γονιών τους, γιατί ο Φιλώτας δεν γήθηκε να της στερήσει τις σπουδές της και την μετέπειτα λαμπρή σταδιοδρομία της.

Υπηρέτησε στο στρατό, στο οικονομικό σώμα της Ελληνικής παροχής της Αιγύπτου με το βαθμό του υποδεκανά, αρνούμενος αξιώματα και θέλοντας να περάσει απαρατήρητος. Το 1927 ίδρυσε μεγάλο γραφείο διακινήσεως εμπορευμάτων

Φοιτητής στη Σχολή Νούκα Θεσσαλονίκης. Σειρά πρώτη. Από αριστερά Ζος

όπου σπουδάζει η αριστοκρατία της τότε εποχής. Μετά τις σπουδές του ακολούθησε τον πατέρα του, στην Αίγυπτο όπου είχαν εμπορικό γραφείο διακινήσεως των διομήχανικών τους προϊόντων, καθώς και άλλων αγροτοκτηγοροφικών, παραγωγής

στον Πειραιά, προσθώντας εμπορεύματα της Νάουσας. Εδώ δουλεύουν πολλοί υπάλληλοι με προϊστάμενο τον Ναουσαίο Παλάκα. Σ' αυτό το διάστημα καλλιεργεί τις προσωπικές του γνωριμίες με πρόσωπα υψηλά ιστάμενα στον πολιτικό και καλ-

Ο Φιλώτας με την Μαργαρίτα Περρά και τον αδελφό της

λιτεχνικό κέδαιο. Γίνεται προσωπής φίλος του Ελευθερίου Βενιζέλου, του σπουδαίου φωτογράφου είχε μέχρι το τέλος της ζωής του, στο γραφείο του. Φίλος του υπήρξε και ο Αιμίλιος Βεάκης. Την δεκα χρονική περίοδο, φιλοξενεί στο σπίτι του τον Τάκο Μακρή από το Μοναστήρι, που φοιτούσε στην Αθήνα (Γυμνάσιο - Πανεπιστήμιο) και είχε την κηδεμονία του, καθ' όλην την διάρκεια των σπουδών του. Ως γυνωστό, ο Τάκος Μακρής, εχρημάτισε επί 8 έτη υπουργός προεδρίας και Εσωτερικών. Στη Νάουσα έρχεται το 1928 και πολιτεύεται πρώτη φορά για Δήμαρχος, υποκινούε-

νος και υποστηριζόμενος από τους Λαναράδες, που αργότερα έγιναν αντίπαλοι του. Τις εκλογές έχασε από τον τότε τσαχυρό Δήμαρχο της Νάουσας και πρωτοξάδερφό του Γιώργο Περδικάρη γυνωστός ως «ΤΖΙΩΝ».

Εκλέγεται για πρώτη φορά Δήμαρχος το 1932, μετά τα γεγονότα της εργοστασιακής απεργίας ενάντια στο Δήμο, όπου σκοτώθηκαν έξι άτομα. Ξαναεκλέγεται το 1935 για να παυθεί από τη Μεταξική Δικτατορία.

Ο Φιλώτας διώχνεται από την Δικτατορία, επειδή σύγαψε ερωτικές σχέσεις με την πρόεδρο της Ε.Ο.Ν.

Σ' αυτό το διάστημα της Δημαρχίας του, ιδρύει τον πρώτο παιδικό σταθμό στο Κίσσπι, αγοράζοντας το οικόπεδο Κυρόντζα. Ο Φιλώτας πιστεύει πάντα, ότι η Νάουσα σα βιομηχανική πόλη, που θα εξελισσόταν, σύμφωνα και με τη Δημιογραφική και Οικονομική μελέτη των Μ. Ι. Μαυρογορδάτου και Α. Χ. Χαμουδόπουλου το 1931, έπρεπε να προσέξει και να φροντίσει τα νήπια της προσχολικής ηλικίας, λόγω της απασχόλησης των μανάδων στις φάμπρικες. Την περίοδο αυτή κατασκευάζει τους αγροτικούς δρόμους και τον δρόμο Νάουσας - Σέλιου, καλώντας τους δημιότες σε προσωπική εργασία. Συλλαμβάνει το νόημα του ορεινού τουρισμού και έτσι κατωρθώνει να πραγματοποιήσει τους πρώτους Πανελλήνιους αγώνες Χιονοδρομίας το 1935 στο Σέλι, όπου παίρνει μέρος και ο διάδοχος Παύλος. Πρέπει για τονισθεί ότι όλα αυτά έγιναν σε μιά εποχή που δεν υπήρχαν ούτε οικονομικές παροχές, ούτε καλά - καλά τεχνικά μέσα. Αυτό το διάστημα ο Φιλώτας οργανώνει στη Νάουσα το πρώτο συγέδριο δημάρχων των Βαλκανικών πόλεων, το οποίο τιμά με την παρουσία του ο Βασιλιάς Γεώργιος Β' Επεκτείνει το σχέδιο πόλεως και μεταφέρει το ενοριακό γενικοτάτο της Βαγγελίστρας στη σημερινή θέση.

Εκλέγεται Γ. Γραμμικάτεας στη διοίκηση της Πανελλήνιας Ένωσης Δημάρχων, θέση που κράτησε για πολλά χρόνια. Την περίοδο του πολέμου, μένει στη Θεσσαλονίκη. Στη Νάουσα έρχεται το 1950 για να εκλεγεί Δήμαρχος στις πρώτες μεταπολεμικές εκλογές του 1951. Παραμένει Δήμαρχος για πολλά χρόνια ως το 1967, με μια διακοπή μόνο το 1955 από τον Αλέκο Χωνό. Η Απριλιανή Δικτατορία τον παύει και έτσι ο Φιλώτας μπαίνει στο περιθώρειο. Σ' αυτά τα χρόνια, οργάνωσε δημιοτικά συστήματα για μικρά άπορα παιδιά, ίδρυσε τους άλλους

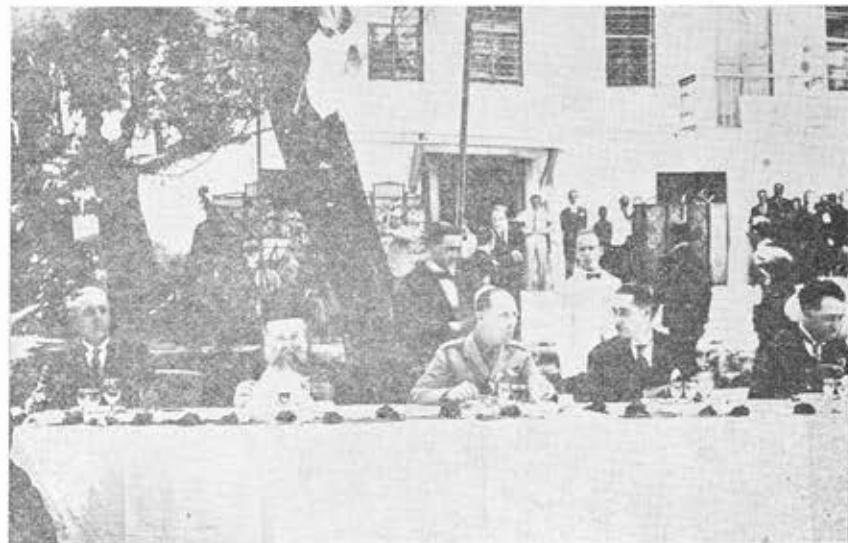

Ο Φιλότας στο στρατό. Δεύτερος από τα δεξιά

δυό παιδικούς σταθμούς, παίρνοντας τη Βίλα του Κύρτση στους Στουριπάγους, και χτίζοντας τον 3ο παιδικό σταθμό στην Βαγγελίστρα. Χτίζει καινούργιο δημιαρχείο με δυνατότητα στέγασης δύων των τότε υπηρεσιών. Με το σχέδιο Μάρσαλ δογμά την επαγγελτουργία των εργοστασίων της Νάουσας, δίνοντας σ' αυτά καλές προοπτικές. Ζητά από τον υπουργό Δημοσίων έργων Κων. Καραμανλή, έναν οδοστρωτήρα που γίταν καταπλακωμένος στα Τέλιπη, κατά την περίοδο της διάνυξης της Εθνικής οδού και τον παίρνει. Χρησιμοποιώντας τον οδοστρωτήρα, δύο μηχανές παρασκευής και εναπόθεσης πίσας και δώδεκα μικρά φορτηγά ανατρεπώμενα, ασφαλτοστρώνει σε λίγα χρόνια δύος τους δρόμους στη Νάουσα. Το γεγονός αυτό εκτιμούν ιδιαίτερα οι νοικοκυρές που γίγονται σταθεροί φημοφόροι του. Φέρνει στο Νοσοκομείο της Νάουσας το ακτινολογικό μηχάνημα που καθόταν αδρανές σε αποθήκη της Βέροιας.

Δημιουργεί το Κιόσκι. Το καμάρι του. Το σχεδιάζει αφιλοκερδώς η αρχιτέκτων που δημιούργησε το Σκορπιό του Ωγάση. Με τους κύκνους, τα παγώνια και τη λυμνούλα του, το Κιόσκι καθίσταται στολίδι της Νάουσας. Χαράσει γένους δρό-

μους και πλατείες, γενόμενος πολλές φορές κακός με τους οικοπεδούχους. Αγίσταση βρίσκει επίσης από τους τότε πλούσιους, οι οποίοι με Βασιλικό διάταγμα, απαγορεύουν την τακτοποίηση των σπιτιών και οικοπέδων τους σύμφωνα με το «σχέ-

Έτος 1934. Γεύμα με τον Βασιλιά Γεώργιο Β' στο Κιόσκι

διο πέλεσ». Ειδικό ενδιαφέρον δείχνει για τον Τουρισμό. Φροντίζει το έτος 1951, για την αναδιώση του εθίμου των αποχράτων εκδηλώσεων που είχαν διακοπεί το 1940, λόγω των πολεμικών συγκρητών. Συμβάλλει στην ανάπτυξη του ορεινού Τουρισμού, αξιοποιώντας το Σέλι. Βελτιώνει κατά πολύ το Κωνι

δειο Στάδιο που ξεκίνησε προπολεμικά. Αγτίθετα δεν φροντίζει να τελειώσει το Βανδωνίδειο κολυμβητήριο, γιατί ξεκίνησε επί δημιαρχίας Χωνού.

Επισφράγισε των πολλών έργων του, είναι η δημιουργία των Τεχνικών Σχολών. Κατωρθώνει και πείσει την κυβέρνηση να χτισθούν στη Βοιωτική Νάουσα, οι αναφερόμενες Σχολές με προσπτική να γίνει αργότερα και Πολυτεχνείο.

Οι Ναουσαίοι δε στέλνουν τα παιδιά τους στην Τεχνική και έτσι δημιουργίεται πρόδηλη η επουδαστών. Το γεγονός αυτό, αναγκάζει το Φλώτα να φέρει, με υποσχέσεις μιαθρήτες απ' δήλη την Ελλάδα. Για να φέρει τα πέρας το σχέδιό του, αναγκάζεται ο ίδιος να επισκεφθεί τα χωριά του Μεριά, προκειμένου να πείσει τους γονείς για την αφέλεια της τεχνικής μάρφωσης των παιδιών τους. Κατά το έτος 1963, ο Γ-

πουργός Γρ. Κασιμάτης, εγκαιγιάζει επίσημα την ανέγερση των κτιρίων, τοποθετώντας τον θεμέλιο λίθο.

Πολλά σχέδια που είχε κατά γούν, παραμένουν απραγματοποιητα όπως είναι: α) η τέλεια αξιοποίηση του Αγίου Νικολάου με την απομάκρυνση των στρατών, β) η αξιο-

Επαναλειτουργία εργοστασίων με το Σχέδιο Μάρσαλ

ποίηση των οχθών της Αράπιτσας, γ) η οδική σύνδεση της Νάουσας με τη Δυτική Μακεδονία, δ) η ανέγερση ξενοδοχείου στην είσοδο της πόλεως, ε) η ένωση του Κιοσκιού με το Νοσοκομείο και τάσα άλλα.

— Ο Φιλότας μετά την τελευταία του αποτυχία στις Δημοτικές εκλογές του 1975, περιορίστηκε στο σπίτι του. Εκεί δεχόταν τους φίλους που του επισκέπτονταν και συζητούσε πάντα για τη Νάουσα, για τις εποχές που πέρασαν, για τις επιτυχίες του, ακόρια και για τις ευκαιρίες που κατά καιρούς χάθηκαν. Τον τελευταίο καιρό διάδαχε τις γηρήγορες εφηγιερίδες και πολλά φιλοταρκά βιβλία, ξεχασμένος σχεδόν απ' δύσις. Σ' αυτή τη ληξιμοιά του, τον θυμήθηκε δυσά φορές το λαχείο και τον έφερε κέρδη, με αποτέλεσμα να δηγεί απ' το σικονομικό αδέέσοδο των τελευταίων δεκαετιών. Εδώ τον δρήκε και ο καρκίνος του προστάτη, ο οποίος έμεινε στάσιμος για μερικά χρόνια, ως τον Δεκέμβρη του '87. Η υγεία του χειροτέρευσε λόγω κακής λειτουργίας των γεφρών του, με αποτέλεσμα να μεταφερθεί στο Νοσοκομείο με την φροντίδα του γιατρού κ. Γ. Κοκού-

λο, παρά την επιθυμία του να μείνει σπίτι. Πέθανε την Παρασκευή της 4.12.87.

Την ίδια μέρα συγκλήθηκε εκάκτηση το Δημοτικό Συμβούλιο και αμφότερα αποφάσισε α) ν' αναλάβῃ ο Δήμος τα έξοδα της κηδείας, β) να διύσει τ' άνοιμά του στην οδό Σπηλιού, γ) να διαθέσῃ στο νεκροταφείο τάφο στην περιόδη θέση και δ) να εκφωνήσει τον επικήδειο ο δή-

μαρχος κ. Δ. Βλάχος. Η κηδεία του Φιλότα έγινε το Σάββατο στις 3 μ.μ.. Στη νεκρώσιμη περίοδο ήταν έφαλλη η κηδεία του Ωδείου και στην απόστρα ποιάντες η μπάντα της Φ. Ε.Ν. Παρίστησαν η αδελφή του Αγριδίτη Βέτσικα, η μόνη από τα αδέλφια που δρίσκονται σε ζωή, οι πατέρης δήμαρχος κ. κ. Λ. Χανδρός και Γρ. Σωμαγγκαρης συγγενείς του, ο βιολεστής κ. Αγ. Βαλταδώρος, πολλοί δημιούροι σύμμετοχοί, επαδοί συνεργάτες, κυτίπαλδοι και φίλοι του Φιλότα και πλήθης λαού.

Στον επικήδειο ο δήμαρχος κ. Δ. Βλάχος, μεταξύ των άλλων είπε:
Δήμαρχέ μας:

«Σε μένα έλυχε το θλιβερό καθήκον να σ' αποχαιρετήσω εκ μέρους της μεγάλης και μοναδικής αγαπημένης σου της Νάουσας. Τη συγκίνησή μας μεγαλώνει το γεγονός ότι αποχαιρετούμε τον άνθρωπο που σημάδεψε τη ζωή της Νάουσας μισό αιώνα περίπου. Με το θάνατό σου κλείνει μια ελόκληρη εποχή. Ήσουν ο τελευταίος 'Ελληνας δήμαρχος που οι άνθρωποι στηρώνονταν στο πέρασμά του. Ο τελευταίος εκπρόσωπος ενός παλιού κόσμου, δεν έιρω καλύτερου για χειρότερου, γά-

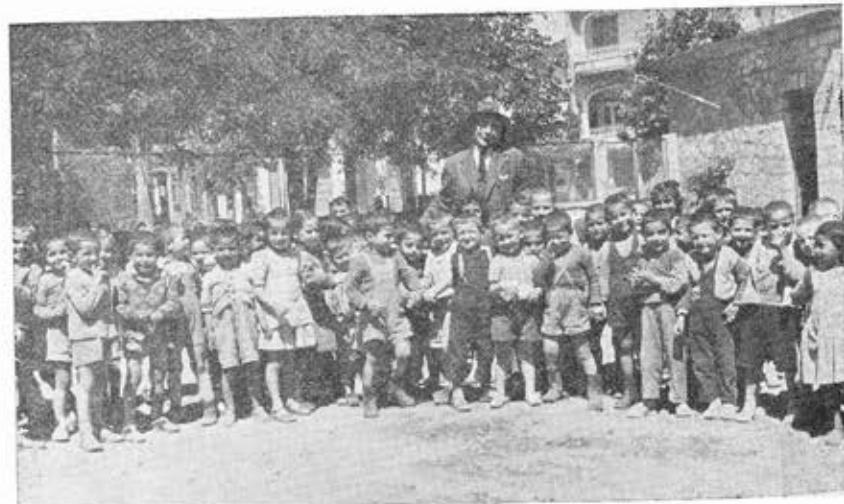
*Έτος 1951. Εγκαίνια επαναλειτουργίας του Δημοτικού Σχολείου Αγίου Μηνά από τον βασιλιά Παύλο

νεται!».

Κατόπιν μίλησε ο βουλευτής κ. Λ.γγ. Βαλταδώρος, που αναφέρθηκε στη ζωή του, τονιζόντας τα εξής: «Μας έπειθε με μιά μεθοδικότητα ακεπανάληπτη, έστω και αν δεν τον πολυπιστεύμε. Ήπήρεξ φίλος και θυμαστής του, μαζί με πολλούς άλλους. Σύμβουλος και αντρούχος του στη μεταπολεμική του θητεία. Προσπαθώ στο πέρασμα του χρόνου να βρω και να καταγράψω που συμφωνούσαμε και που όχι. Για σήμερα πολύ σπάνια ένας θάνατος μπορεί να προκαλέσει: μια γενική αἰσθηση της έννοιας της απώλειας και του κενού. Και με την αἰσθηση αυτήν, γι πόλη μιας συνοδεύοντάς του στο τελευταίο του ταξίδι, εύχεται ελαφρύ το χώρια».

Πρέπει να σημειωθεί ότι ο Δήμαρχος κ. Δημ. Βλάχος και ο βουλευτής κ. Λ.γγ. Βαλταδώρος υπήρξαν κατά καιρούς σύμβουλοι του Φιλότα.

Η Νάουσα έχεις έναν άνθρωπό της, που γεννήθηκε πάλιπλουτος και για χάρη της, πέθανε πάμπτωχος, ληστιογγιένος σε ξένο σπίτι. Στο Σταυρό του τάφου του, γήθει να γραφτεί η φράση «ΦΙΛΩΤΑΣ ΝΑΟΥΣΑ». Ήταν η τελευταία του επιθυμία, λίγο πριν πεθάνει.

Ιούλιος 1959. Ο Φιλότας συντροφιά με τα αγαπημένα παιδιά του Παιδικού Σταθμού Κιοσκιού

Επιγραμματικές φράσεις του Φιλώτα Κόκκινου

Ένα καλό κεφάλι είναι: πιό χρήσιμο από χίλια δυνατά χέρια.

τα παιδιά τους για την κακήν ανατροφή που οι ίδιοι τους έχουν δώσει.

Κανένας δεν μιας συγχωρεί, ούτε τα φυσικά μιας χαρίσματα, ούτε την αξιοσύνη μιας, ούτε τις επιτυχίες μιας, την προκοπή μιας. Όλοι: δύμας συγχωρούν πρόθυμα το θάνατο μιας.

Όταν οι άρχοντες και οι έντυποι φοδούνται: να συγχρουσθούν με τους ατήμους αλλοιώνεται η δύση της κοινωνικής γητικής.

Ο: γονείς τηνωρούν κατά κανόνα

Γάρχεις ένα δύλιο πιό φοδερό και από την συκοφαντία είναι: η ΑΛΗΘΕΙΑ.

Γινόμαστε όλο και πλουσιότεροι: μέσα σ' ένα κόσμο όλο και ρυπαρότερο. Σωστοί Κροίσοι θρονιασμένοι: πάνω σ' ένα βουνό από σκουπίδια.

Θα προτιμούσα να παλαιώφω με ένα λεωντάρι, παρά με χίλια ποντίκια.

Έτος 1963. Α Φιλότας συνομιλεί με τον υπουργό παιδείας Γρ. Κασιμάτη μετά την θεμελιώση των Τεχνικών Σχολών

ΤΟ ΓΛΩΣΣΙΚΟ ΙΔΙΩΜΑ ΤΗΣ ΝΑΟΥΣΑΣ

(ΘΕΜΑΤΑ ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΑΣ)

ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ - ΜΕΛΕΤΗ Του Στέργιου Σπ. Αποστόλου

ΠΡΩΤΗ ΚΛΙΣΗ

1. Αρσενικά ουσιαστικά και η κλίση τους

Α) Αρσενικά σε —ας

α) Ισοσύλλαβα σε —ας ο εύτονα

Δεν υπάρχουν

β) Ανισοσύλλαβα σε —ας ο εύτονα

καΐμας, ταιμόπας, μουζιμάς, νουντάς, χατάς, ριτζίας, γκαϊγκανάς, γιαραμάς, σιακάς, ταϊφάς, νταμπλάς, νταλκάς κλπ.

Ενδεικτική κλίση ενός ονόματος:

Ονομαστική: ου καΐμας — οι καΐμάδι

Γενική: απού τουν καΐμα — απού τους καΐμαδι

Αιτιατική: τουν καΐμα — τους καΐμαδι

Κλητική: καΐμα — καΐμαδι

γ) Ισοσύλλαβα σε —ας παροξύτονα

Δεν υπάρχουν

δ) Ανισοσύλλαβα σε —ας παροξύτονα

φκιάκας, ψήσας, κιφάλας, μουτουγκάιας, μπούτοκας, χλιάπας, κύρκας, φλάσκας, κάλφας, μύδας, ζγκούρας, τζάντζος κλπ.

Ενδεικτική κλίση ενός ονόματος:

Ονομαστική: ου κιφάλας — οι κιφάλαδι

Γενική: απού τουν κιφάλα — απού τους κιφάλαδι

Αιτιατική: τυν κιφάλα — τους κιφάλαδι

Κλητική: κιφάλα — κιφάλαδι

Σημείωση: Από τα παραπάνω ονόματα το όνομα «κύρκας» απαντάται και αν αν διπλόκλιτο με τροπή του στον πληθυντικό σε ουδέτερα. Π.χ.:

— ου κύρκας, οι κύρκαδι αλλά και: κυρκάντυγα (τα)

ε) Ισοσύλλαβα σε —ας προπαροξύτονα

μάρτυρας, μάστουρας, έμπουρας κ.λ.π.

Ενδεικτική κλίση ενός ονόματος:

Ονομαστική: ου μάρτυρας — οι μαρτύροι

Γενική: απού τουν μάρτυρα — απού τους μαρτύρους

Αιτιατική: τουν μάρτυρα — τους μαρτύρους

Κλητική: μάρτυρα — μαρτύροι

στ) Ανισοσύλλαβα σε —ας προπαροξύτονα

φάγουρας, μάτσουρας, πλάχτουρας κ.λ.π.

Ενδεικτική κλίση ενός ονόματος:

Ονομαστική: ου φάγουρας — οι φαγουράδι

Γενική: απού τουν φάγουρα — απού τους φαγουράδι

Αιτιατική: τουν φάγουρα — τους φαγουράδι

Κλητική: φάγουρα — φαγουράδι

Σημείωση: Τα ίδια ονόματα απαντώνται και αν αν διπλόκλιτα με τροπή τους στον πληθυντικό σε ουδέτερα. Π.χ.:

— ου φάγουρας, οι φαγουράδι αλλά και: φαγουράντυγα (τα)

— ου μάτσουρας, οι μάτσουράδι αλλά και: μάτσουράντυγα (τα)

— ου πλάχτουρας, οι πλάχτουράδι αλλά και: πλάχτουράντυγα (τα)

Καθαρά διπλόκλιτα που στον πληθυντικό τρέπονται σε ουδέτερα είναι:

- ου μπάκακας, τα μπακακάντυγα
- ου γκόστρας, τα γκουστράντυγα
- ου γκρέμουρας, τα γκριμουράντυγα
- ου λιούλιακας — τα λιουλιακάντυγα
- όμως:
- ου σιάλιακας, τα σιαλάκια.

Μοναδικό διπλόκλιτο που στον πληθυντικό τρέπεται σε θηλυκό είναι το όνομα πάϊαγκας. Π.χ.:

- ου πάϊαγκας, οι πάϊαντζίδις (σημαίνει και: ιστοί της αράχνης).

Β) Αρσενικά σε —ης

α) Ισοσύλλαβα σε —ης ο εύτονα

Δεν υπάρχουν

β) Ανισοσύλλαβα σε —ης ο εύτονα

μουστιρής, κυρατζής, ταιλιμόης, χατζής, αβτζής, τοιμορής κ.λ.π.

Ενδεικτική κλίση ενός ονόματος:

Ονομαστική: ου μουστιρής — οι μουστιρήδι

Γενική: απού τουν μουστιρή — απού τους μουστιρήδι

Αιτιατική: τουν μουστιρή — τους μουστιρήδι

Κλητική: μουστιρή — μουστιρήδι

γ) Ισοσύλλαβα σε —ης παροξύτονα

Δεν υπάρχουν

δ) Ανισοσύλλαβα σε —ης παροξύτονα

ταϊλαστάρης, γκουζγκούνης, μισκίνης, συρσούζης, γκαζέπης, πινάριτης, ντιρβίσης, ντουσμάνης, σιαλιαμούτης, γκαβόζης κ.λ.π.

Ενδεικτική κλίση ενός ονόματος:

Ονομαστική: ου ταϊλαστάρης — οι ταϊλαστάρηδι

Γενική: απού τουν ταϊλαστάρη — απού τους ταϊλαστάρηδι

Αιτιατική: τουν ταϊλαστάρη — τους ταϊλαστάρηδι

Κλητική: ταϊλαστάρη — ταϊλαστάρηδι

Μοναδικό διπλόκλιτο της παραπάνω περίπτωσης που στον πληθυντικό τρέπεται σε θηλυκό είναι το όνομα «πλάτης» (ου). Π.χ.:

— ου πλάτης, οι πλάτις

Επίσης πολλά από τα ομαλά ανισοσύλλαβα αυτής της περίπτωσης τα οποία σχετίζονται με τον τόπο καταγωγής, στον πληθυντικό εμφανίζουν δύο τύπους κατά την κλίση τους χωρίς να μεταβάλλουν το γένος. Π.χ.:

- ου Αρκουδουσχουρίτης, οι Αρκουδουχυρίτηδι και Αρκουδουσχουρίτιδι

- ου Χουρπανίτης, οι Χουρπανίτηδι και Χουρπανίτιδι

- ου Βιργιώτης, οι Βιργιώτηδι και Βιργιώτιδι κλπ.

ε) Ισοσύλλαβα σε —ης προπαροξύτονα

λήξουρης (απάνεις οι περιπτώσεις)

Η κλίση του ονόματος:

Ονομαστική: ου λήξουρη — οι λήξουροι

Γενική: απού τουν λήξουρη — απού τους λήξουρους

Αιτιατική: τουν λήξουρη — τους λήξουρους

Κλητική: λήξουρη — λήξουροι

στ) Ανισοσύλλαβα σε —ης προπαροξύτονα

ρόκμαντης, Μάραντης, Μάραντηδι κ.λ.π.

Ενδεικτική κλίση ενός ονόματος:

Ονομαστική: ου ρόκμαντης — οι ρόκμαντοι

Γενική: απού τουν ρόκμαντη — απού τους ρόκμαντους

Αιτιατική: τους ρόκμαντη — τους ρόκμαντάδι

Κλητική: ρόκμαντη — ρόκμαντάδι

Σημείωση: Τα υπόλοιπα δύο ονόματα (Μόμαντης και Μάροντης) αναφέρονται σε οικογενειακά επώνυμα. Διπλόκλιτο της περίπτωσης αυτής που στον πληθυντικό τρέπεται σε ουδέτερο είναι το όνομα «ντέντζιρης». Π.χ.: — ου ντέντζιρης, τα ντιντζέρεντγια (σπόνια γίνεται χρήση του ομαλού τύπου: οι ντιντζέρεδι)

Γ) Αρσενικά σε —ους

α) Ισοσύλλαβα σε —ους οεύτονα

Δεν υπάρχουν

β) Ανισοσύλλαβα σε —ους οεύτονα ποπούς (απάνες οι περιπτώσεις)

Η κλίση του ονόματος:

Ονομαστική: ου ποπούς — οι ποπούδι

Γενική: απού τουν ποπού — απού τους ποπούδι

Αιτιατική: τουν ποπού — τους ποπούδι

Κλητική: ποπού — ποπούδι

γ) Ισοσύλλαβα σε —ους παροξύτονα

καρτσιούνους, σιάτους, τράφους, σάλιντους, ντάλντους, γυνώρους, ντγιάζμους, ντγιάκους, κόζμους, μούχους, λότους, μπόντους κ.λ.π.

Ενδεικτική κλίση ενός ονόματος:

Ονομαστική: ου καρτσιούνους — οι καρτσιούνοι

Γενική: απού τουν καρτσιούνου — απού τους καρτσιούνους

Αιτιατική: τουν καρτσιούνου — τους καρτσιούνους

Κλητική: καρτσιούνου — καρτσιούνοι

δ) Ανισοσύλλαβα σε —ους παροξύτονα

δέξους, κάτσιους, μάκους, φύτσιους, λέτσιους, αστρίτσιους, τάδιους, πούρτσιους, αρίτσιους, μάτσιους, τλούκους κλπ.

Ενδεικτική κλίση ενός ονόματος:

Ονομαστική: ου δέξους — οι δέξειδι

Γενική: απού τουν δέξου — απού τους δέξειδι

Αιτιατική: τουν δέξου — τους δέξειδι

Κλητική: δέξου — δέξειδι

ε) Ισοσύλλαβα σε —ους προπαροξύτονα

ρόπουτους, μάτσιουτσιους, ἀδροχτους, ντάνταλους, ντγιά-τανους, αγριουζινούμπανους, μπιζμπίρους, μπούτουζους κ.λ.π.

Ενδεικτική κλίση ενός ονόματος:

Ονομαστική: ου ρόπουτους — οι ρόπουτοι

Γενική: απού τουν ρόπουτου — απού τους ρόπουτους

Αιτιατική: τουν ρόπουτου — τους ρόπουτους

Κλητική: ρόπουτι — ρόπουτοι

Εξαίρεση το διπλόκλιτο: ου μπράτιμους — τα μπράτιμα. Όλα τα παροξύτονα και πρακτικοροξύτονα ονόματα σε —ους, ισοσύλλαβα και ανισοσύλλαβα, προέρχονται από τροπή της κατάληξης —ος σε —ους, όταν το —ος δεν τονίζεται (βλ. σχ. στην προφορά των φθόγγων).

στ) Ανισοσύλλαβα σε —ους προπαροξύτονα

Δεν υπάρχουν

Δ) Αρσενικά σε —ος

α) Ισοσύλλαβα σε —ος οεύτονα

καρός, κουρμός, χαρός, αλιοκός, μπατσός, τουρός, ακαζόμος κ.λ.π.

Ενδεικτική κλίση ενός ονόματος:

Ονομαστική: ου καρός — οι καροί

Γενική: απού τουν καρό — απού τους καρούς

Αιτιατική: τουν καρό — τους καρούς

Κλητική: καρέ — καροί

β) Ανισοσύλλαβα σε —ος οεύτονα

Δεν υπάρχουν

γ) Ισοσύλλαβα σε —ος παροξύτονα

Δεν υπάρχουν

δ) Ανισοσύλλαβα σε —ος παροξύτονα

Δεν υπάρχουν

ε) Ισοσύλλαβα σε —ος προπαροξύτονα

Δεν υπάρχουν

στ) Ανισοσύλλαβα σε —ος προπαροξύτονα

Δεν υπάρχουν

Ε) Αρσενικά σε —ες

α) Ισοσύλλαβα σε —ες οεύτονα

Δεν υπάρχουν

β) Ανισοσύλλαβα σε —ες οεύτονα

κιουσές, μπουλμές, τζαντές, ζερμουγκαντές, μπροντές, χαβαλές, ζαρές, τσιαρές, γκουντζές, τιπές, μπαχτοές, καφές κ.λ.π.

Ενδεικτική κλίση ενός ονόματος:

Ονομαστική: ου κιουσές — οι κιουσέδι

Γενική: απού τουν κιουσέ — απού τους κιουσέδι

Αιτιατική: τουν κιουσέ — τους κιουσέδι

Κλητική: κιουσέ — κιουσέδι

γ) Ισοσύλλαβα σε —ες παροξύτονα

Δεν υπάρχουν

δ) Ανισοσύλλαβα σε —ες παροξύτονα

Δεν υπάρχουν

ε) Ισοσύλλαβα σε —ες προπαροξύτονα

Δεν υπάρχουν

στ) Ανισοσύλλαβα σε —ες προπαροξύτονα

Δεν υπάρχουν

Γενικές Παρατηρήσεις

ο) Στα παροξύτονα αρσενικά ονόματα σε —ης (βλ. περίπτωση ανισοσύλλαβων), εκτός από την περίπτωση της τροπής της κατάληξης —ης σε —ηδι στον πληθυντικό, έχουν εντοπισθεί και μερικές εξαρέσεις κατά τις οποίες η μεν κατάληξη —ης τρέπεται σε —οι στον πληθυντικό, το δε όνομα από παροξύτονο μεταβάλλεται σε οεύτονο. Π.χ.:

— ου νοικουκύρ·ης, οι νοικουκυρ·οι (ο νοικοκύρης)

— ου ντραγάτ·ης, οι ντραγάταρ·οι (ο αγραφύλακας)

— ου ρουγκατούρ·ης, οι ρουγκαταρ·οι (φουστανελλοφόρος χορευτής - πολεμιστής).

Πολύ διαδεδομένη είναι η χρήση του πληθυντικού στα κύρια ονόματα (ανισοσύλλαβων), που η κατάληξη τρέπεται σε —ηδι. Π.χ.:

— ου Γιάννης —οι Γιάννηδι

— ου Ζήσης — οι Ζήσηδι

— ου Μιχάλης — οι Μιχάληδι

— ου Αντώνης — οι Αντώνηδι κ.λ.π.

β) Στα παροξύτονα αρσενικά ονόματα σε —ους (βλ. σχ. περίπτωση ισοσύλλαβων γ.), εκτός από την περίπτωση της τροπής της κατάληξης —ους σε —οι στον πληθυντικό, χωρίς να μετατοπίζεται ο τονισμός της λέξης, έχουν εντοπισθεί και περιπτώσεις κατά τις οποίες το όνομα τρέπεται σε οεύτονο στον πληθυντικό. Π.χ.:

— ου Ευλούφαρ·ους, οι Ευλούφαρ·οι (ο Ευλοκόπος)

Επιπλέον, η χρήση του πληθυντικού των κύριων ονόματων σε —ους (ανισοσύλλαβα παροξύτονα) απαντάται σε έκταση (τροπή πληθ. σε —ηδι) π.χ.:

— ου Μήταιους, οι Μήταιουδι (ο Δημήτρης)

— ου Κώτσιους, οι Κώτσιοι (ο Κώτσας)
— ου Ρήσους, οι Ρήσοι (ο Χρήστος)
— ου Τάσης, οι Τάσηι (ο Αναστάσης) κ.λ.π.

Στα προπαροδύτονα αραιενικά ονόματα σε —ους (βλ. σχ. περίπτωση ισασυλλάβων), εκτός από την περίπτωση της τροπής της κατάληξης —ους σε —οι στον πληθυντικό χωρίς να μετατοπίζεται ο τονισμός της λέξης, έχουν εντοπισθεί και περιπτώσεις κατά τις οποίες το όνομα τρέπεται σε οεύτονα στον πληθυντικό. Π.χ.:
— ου συμπέθρ-ους, οι συμπιθρ-οί

(Άλλη περίπτωση ονομάτων της παραπάνω ομάδας). Χωρίς να μεταβάλλουν την κατάληξη τους στον πληθυντικό τρέπονται σε παραδύτονα. Π.χ.:
— ου άνθρωπ-ους, οι ανθρώπ-οι

ΛΕΞΙΔΟΓΙΟ

Α

αθτζής = κυνηγός
αγριούζντούμπανους = χοντρή αφήκα
άδραχτους = πιάσιμο αυχένα
αλιακός = ταράτσα στέγης
αρίτσιους = εκβλάστηση δέρματος
Αρκουδουχουρίτης = ο κάτοικος του Αρκουδοχωρίου
αστρίτσιους = αυτός που έχει φεγγοβόλο μάτια

Β

Βιργιώτης = ο κάτοικος της Βέροιας

Γ

γιαραμάς = μείγμα κτηνοτροφής
γκαβάζης = φύλακας
γκαζέπης = λεβέντης
γκοιγκανάς = είδος φαγητού
γκόστηρας = σαύρα
γκουζγκούνης = αυτός που ανακατεύεται σε όλα, ανακατουλάρης
γκουντζές (και κουντζές) = μπουμπούκι
γκρέμουρας = γκρεμός
γυαύρους = λιμνούλα σε κοιτη ποταμού

Δ

δεξίους = ένα από τα κότσια παδικού ποιχνιδιού

Ε

έμπουρας = έμπορος (κύρια φρούτων)

Ζ

Ζαΐρές = χόρτα κτηνοτροφής
Ζαρμουγκαντές = είδος λουλουδιού
Ζγκεύρας = ακοινώνητος, απολίτιστος άνθρωπος

Κ

καίμας = κιμάς
κάλφας = μαθητευόμενος τεχνίτης
καμός = καημός
καρτσιούνους = χριστουγεννιάτικη φωτιά, κούτσουρο δένδρου.
κάτοικος = είδος λουλουδιού
κιουσές = γωνιά (κύρια δωματίου)
κιφάλας = αυτός που έχει μεγάλο κεφάλι
κόζμους = οι άνθρωποι, κόσμος
κουρμός = κομμάτια, τσακίδια
κυρατζής = ο μεταφορέας εμπορευμάτων με ζώα

κύρκος = γρύλλος

Λ

λέτσιους = στημέλητος
λήξουρης -ους = ο ασυγκράτητος μπροστά σε φαγητά
λιούλιακας = πυγολαμπίδα
λότους = λαχνός

Μ

μάκους = είδος ναρκωτικού (φυτό)
Μάμωντης = οικογεν. επώνυμο
Μάραντης = οικογεν. επώνυμο
μάρτυρας = μάρτυρας, οικοδόμος
μάτσουρας = αγριόγατος, άγρυπνος, με ανοιχτά μάτια
μάτσουτσους = είδος χόρτου
μασκίνης = άθλιος, μεμψίμορος
μουστιρής = πελάτης
μουσουγκάϊας = κωφάλαλος
μούχους = χνούδι, μούχος
μπάκακας = βάτραχος
μπατοίος = τόπος παρασκευής του μπάτσιου
μπάτσιος = είδος κεφαλοτυριού
μπαχτάες = μπαζές, κήπος
μπιζμπιρούς = σάρωμα, σκούπισμα, εξαφάνισμα
μπιρντές = μπερντές
μπόντους = αιχμή, μύτη αιχμηρή
μπουζμάς = επίπληξη, κατσάδα
μπουλμές = είδος τοιχοποιίας
μπούτούρους -άκι = είδος αρρώστιας
μπούτοκας = νταβραντωμένος
μπράτιμους = στενός φίλος (αδελφικός)
μύξας = μυειάρης

Ν

νουντάς = δωμάτιο
νταλκάς = καημός, στεναχώρια
ντάλντους = τόλμημα, εγχείρημα
νταμπλάς = αποπληξία, συγκοπή
ντάντελους = μεγάλη ποσότητα, φρίξη
ντγιάκους = διάκος
ντγιάτανους = διάβολος, σατανάς
ντγάζμους = δυόσμος
ντέντζιρης = κατασαρόλα, τέντζερης
ντιοβίσης = παλικάρι άνθρωπος, μωαμεθανός καλόγερος
ντουσμάνης = χάρος, εχθρός

Ο

ουρασούζης = γρουσούζης

Π

πάιαγκας = αράχνη
παρτάλας = κουρελιάρης
πινιάρης = κομπορρήμονας
πλάτης = πλάτη
πλάχτουρας = πλάκωμα (κύρια ύπνου)
πλούκους = φράχτης
πούρταιους = επιβήτορας τράγος

Ρ

ριτζιάς = παράκληση, παρακάλιο
ρόκμαντης = μεγαλόσωμος άνθρωπος
ρόπουστους = κτύπος

(Συνέχεια στη σελ. 163)

ΣΤΕΦΕΝ ΧΩΑΚΙΝΣ

Δώσε μου λοιπόν πάλι τα χρόνια
Που ήμουνα ακόμα ο ίδιος στο γίνωμά μου
Που μια πηγή πυκνών τραγουδιών
Αδιάκοπα καινούργια γεννιόταν
Που καταχνιές μου έκρυβαν τον κόσμο
Και τα μπουμπούκια θαύματα μου τάζαν
Που μύρια λουλούδια έδρεπα
Που όλες τις κοιλάδες γέμιζαν περίσσια
Δεν είχα τίποτα κι δμώς είχα αρκετά
Την ορμή προς την αλήθεια και την ηδονή της πλάνης
Δώσε μου ακράτητη εκείνη την ορμή
Την βαθιά πολύπονη ευτυχία
Την δύναμη του μίσους το κράτος της αγάπης
Δώσε μου τα νειάτα μου ξανά.

Από τον Φάσουστ του Γκάιτε σε μετάφραση Ι. Θεοδωρακοπούλου σελ. 106

Ακίνητος, κασάλευτος, καρφωμένος σε μια αναπγρική καρέκλα μή μπορώντας να κουνίσει κανένα μέλος του σώματός του, ακόμη και τή γλώσσα του, συννενοείται: μόνο με άναρθρες υραυγές και νεύρικα με δύο τρείς βρογθούς του, που εκπαιδεύτηκαν ειδικά γι' αυτόν τον σκοπό στο Πανεπιστήμιο του Καϊμπριτζ.

'Όλως παραδόξως και: τελείως απροσδόκιτα το ρυαλό του φάγεται: να κατέχει: μια απεριόριστη δημιουργική δύναμη, που με ασυγράτητη αριθμή ιιγγ γνωρίζοντας κανένα φραγμό, εκτελεί από μεντίνης πολύπλοκους μαθηματικούς υπολογισμούς με διαιτέρα δύσκολα μαθηματικά σε ένα από τους πιο δύσκολους κλάδους της φυσικής και: της κοσμολογίας, που αναφέρεται στη δομή του σύμπαντος και: στη φύση των μαύρων, όπως (BLACK HOLE'S) του διαστήματος που απαρχολούν εδώ και: δεκατίες τα καλύτερα μυαλά και: μεγαλύτερα ταλέντα της φυσικής και: των μαθηματικών. Πρόκειται: για τον STEVEN HAWKING, που πολλοί θεωρούν ότι: είναι ο άμεσος διάδοχος του Α. Λίντστάτην, αλλά που πήγε πολύ μαχρύτερα από αυτόν, υπολογίζοντας την δομή και τους νόρους που δέπουν τις μαύρες

σπέρα του σύμπαντος όπου για Γενική θεωρία της σχετικότητας του Αιστάνη καταρρέει: αδυνατώντας γαδώσεις: απαντήσεις. Στην περιοχή των μαύρων όπου για ροή του χρόνου στακιάτα τελείωσε, ο χώρος κατιυπλώνεται: και: παίρνει: μια πολύπλοκη δομή, που περιγράφεται: με την διαφορετική γεωμετρία του RIEMANN και: η δύναμη της βαρύτητας γίνεται: άπειρη, συγχρατόντας τα πάντα στην αγκαλιά τους χωρίς να επιτρέπει: την διαφυγή κανενάς σωματιδίου, ακόμη και: των φωτεινών ακτίνων: είναι δηλαδή: μια τέλεια φυλακή. Κατά τον ίδιο τρόπο, για σπάνια ασθένεια που κτύπησε τον HAWKING τον συγχρατεί στην αναπνευκή καρέκλα σε πλήρη καταγρίσια.

'Ηταν στο πρώτο έτος των μεταπτυχιακών σπουδών στο Καϊμπριτζ όταν αισθάνθηκε να χάνει: τον έλεγχο των κινήσεων. Οι εξετάσεις που έγιναν, απέδειξαν ότι: υποφέρει: από την ασθένεια Λού Γκέριγκ (LOU GEHRIG) που σημαίνει: αρνοτροφική πολλαπλή σκλήρυνση, όπου καταστρέφονται: βαθιμάτιως, αργά ή γρήγορα, οι μύες του σώματος του ανθρώπου. «Ημιουν φοδερά τρομαγμένος, διότι: σκεφτόμουν ότι: σε λίγα

Του
Γιάννη Α. Μυλωνά
Φυσ. Μαθηματικού
Ερευνητή Φιλοσοφίας

χρόνια θα πέθαινα: λέει: οστός: η αγάπη μου για τη ζωή και: την φύση: μου, ίδωσε κουράγιο για συνεχίσιο:

Ιδιαίτερα αινηγματική, μαστηριώδη και: φυσιγαλέα για μοίρα του ανθρώπου του, παίζει ανεξήγητα παιγνίδια εις βάρος του και: το χειρότερο απ' όλα είναι: ότι: αδυνατεί να υπερασπίσει: τον εικούσιο του. Αφέται: έρμικο των νόμων της κοινωνίας και: της φύσης που λειτουργούν τυφλά και: ακατάπνουσα, χνεζάρτητα από

τηγια θέληση, και: επιθυμία των κοινών θηγητών που πέρτουν θύματα των πολέμων, των λοιμών, των ασθενειών και: που - εδώ βρίσκεται: και: το τραγικό - πολλά από αυτά τα δημιουργεί μόνος του στην πάλη του για επιβίωση. Οι πόλεμοι που χάνονται: εκατομμύρια ανθρώπων, είναι: έργο του. Ποιά μοίρα και: ποιές αγνωστες δυνάμεις των σπρώχνουν σε τέτοιους παραλογισμούς:

Ο Σοφοκλής στην περίφημη τραγωδία του Αντιγόνη που είναι: ένα από τα πιο λαμπρά επιτεύγματα

της τέχνης της παγκόσμιας λογοτεχνίας λέει: Ήπολλά τα δεινά του αυθρώφου: Ουδέν δεινότερον από τον Άνθρωπο.

Ο Νίτσε στο μεγάλο νεανικό του έργο για την κυρλαύση της αρχαίας τραγωδίας, βάζει τον Σειλίνο υπόλειμφο εφήμερη και άθλια, τέλινα της τύχης και του μόχου, γιατί με αναγκάσιες να σου φανερώσω κείσιο που θάταν καλύτερο για σένα να μήν το γνωρίσεις ποτέ: Κείνο που πρέπει να ποθείς περισσότερο από κάθε τί άλλο είναι: για σένα αδύνατο: είναι να μήν είχες γεννηθεί, να μήν υπάρχεις, νάσαι: το μήδεν.

Ο Οιδίπους πανέξυπνος, μορφομένος, δυνατός, ρωμαϊκός, συκτώνει τον πατέρα του και παντρεύεται την μισέρα του, αφού πρώτα λύσει το κίλιγκια της σφύγγας και απαλλάσσει τους θηράσιους από λοιμώσι και αρρώστιες. Οστόσο είναι αδύνατο να υπερνικήσει τη μοίρα του. Το γένος του ξεκληρίζεται: η γυναικά του αυτοκονεί, τα παιδιά του σκοτώνονται και τα δριοτρά κορίτσια του έχουν τραγικό τέλος, ο ίδιος βγάζει τα μάτια του με τα ίδια του τα χέρια και παθίνει έργιμος, μόνος και εξόριστος στον Κολωνό. Την ίδια τύχη έχει και Μάκβεθ στο ορόνυμο έργο του Σαλέπηρ, όπου δολοφονεί για να πάρει την εξουσία στα χέρια του, αλλά αργότερα δολοφονείται: ο ίδιος και λίγο αργότερα δολοφονείται και ο δολοφόνος του σε ένα κλίμα φρικής μαντείας, κατρολογίας, μαχείσεις: δισειδεμονιών που κατασπάραζαν την ταραχγιένη ζωή της Αγγλίας.

Αλλά πιο ήταν το σφάλμα για το έγκλημα του Μπετόβεν του πιο υπέροχου τάκου της ανθρωπότητας, του μεγαλύτερου επαναστάτη γνωστού που πριν ακόλια τελειώσει: την τρίτην συμφωνία την περίφημη ηρωΐνη χάνει: την ακοή του (την αφιερώνει στον Ναπολέοντα που τον θεωρεί απελευθερωτή της Ευρώπης, αλλά αργότερα δίπλα στον Ναπολέων

χρήζεται: αυτοκράτωρ, ιατρολαθαίνεις την πλάνη του και οργαζόμενος ξεσκίζει την αφιέρωση). Σχεδόν τρελλός από πόνο για την μισή ποση του χτύπησε, που δεν μπορεί να ακούσῃ τις ίδιες του τις συμφωνίες, περιφέρεται μόνος στα δάση της Βιέννης και σκέφτεται να δώσει τέλος στη ζωή του. Τον συγκρατεί η αγάπη του για την μουσική και με ίδιες α υποιστήσεις: το έργο του.

Και ο Μότσαρτ: Πιο ήταν το λάθος του που έγινε μια ζωή γεμάτη στεργίεις και φτώχεια και σε γηλιά 36 χρόνων πέθανε: και τον πέταξαν σαν το σκυλί σε ένα οριαδικό τάφο, στα περίχωρα της Βιέννης. Άλλα και τί δύναμη ήταν αυτή να γράψῃ 41 συμφωνίες και δεκάδες κονσέρτα σε τόσο λίγο χρονικό διάστημα;

Το ίδιο και ο Ρηγιάν: Μαζί με τον Γκασουζί είναι ο μεγαλύτερος μαθηματικός του κόσμου του 19ου αιώνα. Η διαφορική γεωμετρία που αναπαλύει είναι: η βάση της Γεννιής θεωρίας της Σχετικότητας του Αινστάτην που περιγράφει την δομή και εξέλιξη του σύμπαντος. Ο ίδιος έγινε σε φτώχεια και ανυπέρβλητες στεργίεις και σε γηλιά 40 χρόνων, πέθανε από φυματίωση, γωρίες δει το έργο του να δικαιώνεται.

Άλλα υπάρχει: πιο τραγική ζωή από αυτήν του Γκαλούζ (GALOIS) του γενορού Γάλλου μαθηματικού, που πρώτος ανακάλυψε την θεωρία των ομιδών που σύμφερε είναι: ο κύριος κλάδος των μαθηματικών που χρησιμοποιείται: για την κατανόηση και αποκάλυψη των μυστικών της πυργικής φυσικής των υψηλών ενεργειών: Γεννημένος επαναστάτης τον απόδαλην απ' όλα τα σχολεία. Του απαγόρευσαν την είσοδο στην Εcole Normale στο Παρίσι. Ήτανει μέρος στην επανάσταση εναντίον του Λουδοβίκου Φιλίππου το 1831 και κάτιο από μια σκευωρία, τον δολοφονούν σε μια στηγμένη μονομαχία σε

ηλικία 20 χρόνων. Αυτό το αθώο και άκανο αγόρι: των 20 χρόνων, την νύχτα της δολοφονίας του μή μπορώντας να κοιμηθεί σε μια εκστατική κατάσταση ψόδου, τρόμου και πυρετού. Έγραψε δύος τους τύπους της θεωρίας των ομιδών. Την άλλη μέρα το πρωί ένας πράκτορας της αστυνομίας του Φιλίππου που τον κάλεσε σε μονομαχία, τον δολοφόνησε εν ψυχρώ: Δεν είχε κλίση: υπόμενα τα 20 χρόνια του. Ο Γκαλούζ έχασε τη ζωή του και τη αυθωπότητα ένα μεγάλο μαθηματικό.

Τώρα ο STEVEN HAWKING, επιστοδεμένος στο αναπνοήκό καροτάκι: από το κτύπημα της μοίρας, στη σύγχρονος Προτιγμένος, ανακλύπτει τους υόριους του σύμπαντος, ήτοι του όπερου χώρου και του απειρου χρόνου και διατυπώνει θεωρίες για την δημιουργία δομής και εξέλιξη του σύμπαντος. Ο HAWKING χρησιμοποιώντας την παντοδύναμη θεωρία της Κδαντικής μηχανικής, προέδειψε φαινόμενα που ο Αινστάτην δεν μπορούσε ούτε καν να φαντασθεί: Εισήγαγε την έννοια της εξελιγκής: των μαύρων, δους και ήταν ο πρώτος που καέδειξε ότι είναι δυνατόν το φως να ξεφύγει από τα τροικακιά βαρυτικού πεδίου των μαύρων σπών στηριζόμενος στη θεωρία της αδεδικίτητας του HEISENBERG: Η θεωρία αυτή υποστηρίζει ότι πάντα υπάρχει μια μηχανή πλανητήρια μια ακτίνας φωτός να δραπετεύει από την μαύρη σπήλαιο: βαθυτελία μετά από διεκατοπλήρικ χρόνια η μαύρη σπήλαιο, αφού γάσσει ενέργεια να γίνει τόσο μακρή, όσο ένα πρωτονίο.

Το ενδιαφέρον του Χώκινς για την επιεπτήμη δημιουργήθηκε όταν ήταν πολύ νέος. Ο πατέρας του, που ήταν επτακόρης ερευνητής στο Ινστιτούτο του Λονδίνου, τον εισήγαγε στα μυστικά της βιολογίας σε νεαρή ηλικία. Οστόσο αυτός ήθελε να μάθει: τα μυστικά του σύμπαντος και προγόνων του Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης, μελέτησε την Γενική Θε-

ορία της Σχετικότητας του EINSTEIN την σπούδα βέβαια ανέπτυξε ακόμη περισσότερο.

Οι Μαύρες Οπές του Διαστήματος

Στα πρώτα 30 χρόνια από του αιώνα, ανακαλύφθηκαν τρείς θεωρίες, που συστατικά ανέτρεψαν τις δοξασίες και τις ιδέες του ανθρώπου για την φύση και την πραγματικότητα. Οι φυσικοί ακόμη προσπάθουν να εκπειταλλευθερών τις συνέπειες αυτών των θεωριών και να τις ενιοποιήσουν σε μια μεγάλη θεωρία που θα εξηγεί πλήρως τις λειτουργίες και την φύση του σύμπαντος. Οι τρείς θεωρίες είναι: Η ειδική θεωρία της σχετικότητας (1905), η γενική θεωρία της σχετικότητας ή της γενικευμένης βαρύτητας (1916) και η Κοδάντικη μηχανική (1926). Λυτές οι θεωρίες παρέχουν δύο το σύνολο των γνώσεων που κατέχει: σήμερα το ανθρώπινο γένος για την φύση. Ο Άλμπερτ Αϊνστάτην γίνεται ο κύριος θηριούργος της ειδικής και γενικευμένης σχετικότητας ενώ συνεισφέρει στην ανακάλυψη και διεμπόρωση της Κοδάντικης μηχανικής, που κύριοι αρχιτέκτονές της γίνονται οι W. HEISENBERG, E. SCHRÖDINGER, P. DIRAC, W. PAULI, M. BORN, N. BOHR, P. EHRENFEST, P. JORDAN και άλλοι. Αν και ο Αϊνστάτην βοήθησε στη διαμόρφωση της Κοδάντικης μηχανικής εντούτοις αργάθηκε την επίσημη φιλοσοφία και την ερημηνεία, με την περιφημητή τράχη του «Ο Θεός δεν παίζει ζέρια». Οι περισσότεροι φυσικοί, αποδέχτηκαν τις τρείς αυτές θεωρίες για την φύση του κόσμου, δύοτι: αποδέχθηκαν σιωστές από το πείραμα. Ωστόσο η Γενική θεωρία της Σχετικότητας για πολύ καιρό αγνοήθηκε διότι πρώτον γίνεται πολύπλοκη από μαθηματική άποψη και δεύτερον γίνεται δύσκολο αν δηλώνεται να αποδειχθεί περαιτερικά στο εργαστήρι:

Η μεγάλη ανάπτυξη των αστρονομικών παρατηρήσεων που άρχισε

στη δεκαετία του εξήντα, ανακάλυψε το ενδιαφέρον των φυσικών και κατεργάδων για την Γ.Θ.Σ., δύοτι: τα νέα φαινόμενα που παρατηρούνται στης Κέδαχρας, Πούλσαρς, και ισχυρές πηγές ακτίνων X έδειχναν την υπαρξην πολύ δυνατών βαρυτικών πεδίων, πεδίων που μπορούσαν να περιγραφούν μόνο με τη γενική θεωρία της σχετικότητας (Γ.Θ.Σ.). Τα Κέδαχρα είναι αστρικά συστήματα τα οποία είναι δεκάδες φορές φωτεινότερα από ολόκληρο τον γαλαξία μας: Το πούλσαρ είναι τα υπολείμματα των εκρήξεων των συπεργόρια που παταίνεται διά είναι υπερπυκνά νετρονικά άστρα, οι δε πηγές των ακτίνων X θεωρείται διά είναι είτε νετρονικά άστρα που καταρρέουν ή ακόμα πιο πυκνά αντικείμενα που λέγονται Μαύρες Οπές (BLACK HOLES). Άλλα και πάροιτε τα πράγματα από την αρχή και ας προσπαθήσουμε να περιγράψουμε δύο πιο απλά μπορούμε. Τι είναι αυτά τα αντικείμενα του διαστήματος που λέγονται μαύρες οπές. Όπως είναι γνωστό τα άστρα (ο ίδιος μας είναι και αυτός ένα κοινό άστρο), είναι: αεριωδείς σφαίρες φωτός, δύοτι η δύναμη της βαρύτητας του άστρου, αντισταθμίζεται: από την εσωτερική πίεση. Υπάρχει δηλαδή μια δυναμική ισορροπία μεταξύ της βαρύτητας που συγκρατεί τα πυραιτωμένα αέρια και της εσωτερικής πίεσης του άστρου. Στο εσωτερικό του αστέρος απελευθερώνεται πυρηνική ενέργεια και σύμφωνα με τους νόμους της πυρηνικής φυσικής, η ενέργεια αυτή είναι υπεύθυνη για την μεγάλη ζωή των άστρων, που ακτινοβολεύει για διεσκατομβώρια γρόνια και κάνουν την ζωή στου πλανήτη μας, και ίσως σε άλλους πλανήτες, δυνατή: Άλλα για κάθε άστρο, δύοτι και για κάθε πράγμα, έρχεται η μέρα του τέλους. Η κεντρική δεξιωτεύνη υδρογόνου που αποτελεί τα πυρηνικά καύσιμα του αστέρος, τελειώνει και το άστρο αρχίζει να πεθίνει. Η δύναμη της βαρύτητας, αναγκάζει την κεντρική περιοχή του άστρου, το πυρήνα του παραγνήσαν πολύ, με την μερική των περιστρεφομένων πούλ-

εσχρά. Τα μαζικά απότερα συρρικνώνονται τόσο πολύ, που δημιουργούν καταστάσεις άγνωστες μέχρι στη γη. Η βαρύτητα είναι: η πιο ασθενής δύνηση: Χρειάζεται: η μάζα σε λόρδηρης της γης για να τραβήξει: ένα φτερό προς τα κάτω: Άλλα στους συρρικνωμένους πυρήνες των μαζικών άστρων η βαρύτητα κυριαρχεί καθολεκτικά δίλον των άλλων δυνάμειων. Τίποτα δεν μπορεί να συγκριτήσει την κατάρευση του άστρου και το τελευταίο στάδιο αυτής της κατάρευσης είναι: η δημιουργία της μαύρης σπήλαιας.

Θεωρητικά σε ένα δεκάκις χιλιόστρο του δευτερολέπτου το άστρο που μετασχηματίζεται σε μαύρη σπήλαια φθάνει σε άπειρη πυκνότητα. Ο χωροχρονος παρουσιάζεται χαοτικός, όπου ο χώρος και χρόνος δεν μπορούν να διακριθούν καθαρά. Σε αυτές τις περιπτώσεις η διαχρονική ταξιδίων γεγονότων καταργείται: και δεν υπάρχει αρχή ή τέλος. Ο χώρος και πιλότωνεται: τελείως: και αγκαλιάζει: την μαύρη σπήλαια. Έτσι δεν μπορεί να ξεφύγει: ή να αντανακλασθεί: κανένα σωματίδιο από αυτήν. Ο χρόνος στακιαστά και αυτός τελείως: έχουντες δηλαδή πλήρη ακινησία. Εάν π.χ. κάποιος βρεθεί στο κέντρο μιας μαύρης σπήλαιας και τη βίσιλογική του δομή ακολουθεί τους νόημους της μαύρης σπήλαιας, τότε μπο-

ρει να ζήσει διασκατομέρια χρόνια χωρίς να γεράσει: (Λυτό θεωρητικά είναι: μαστός και απορρίει από την ειδική της θεωρία της σχετικότητας: Περίφραστα που έγιναν σε μεσόνια, επιδεδομένα το αληθής αυτού του (σχηματισμό).

Τα περιεσσότερα μαζικά άστρα είναι: ζεύγη διπλών συστημάτων και η αστροκή εξέλιξη τα ένα τέτοιο σύστημα, είναι πελάπλουη, επειδή τα δύο άστρα ανταλλάσσουν δικαίωμα τους. Όταν ένα άστρο τα ένα διπλό αστροικό σύστημα γίνεται: κόκκινος γίγαντας, εκτοξεύει: ύλη στο άλλο άστρο και με μειωμένη μάζα εξελίσσεται: σε νεαρονικό άστρο ή μαύρη σπήλαια. Το δεύτερο αστέρι: ακολουθεί μια ανάλογη πορεία και με την ανταλλαγή ύλης, καταλήγει: και αυτό σε μια μαύρη σπήλαια.

Ο γαλαξίας μας, πιστείστε: από 150 διασκατομέρια άστρα: Ήπολογίζεται: ότι μέσα στο γαλαξία μας, υπάρχουν εκαποντάδες εκστομάτων μαύρες σπήλαια: είναι: διώρις πολύ δύσκολο να παρατηρηθούν: Ήπιεύεται: ότι: ο Κύκνος X—1 είναι: ένα υπό κατάρρευση άστρο ή μια μαύρη σπήλαια. Λιγκή γίνεται: πρώτη, παγκόποιη απόνηση X που ανακαλύφθηκε στον αστερισμό του Κύκνου και πιστεύεται: ότι: το άστρο είναι: 8 φορές μεγαλύτερο από τον γήλο μας. Εάν: ο γήλος μας καταρρεύει: και: γίνεται: μαύρη σπήλαια: σύντομα πρόκειται: να: σε: το: Καϊμπρίτζ.

γίνεται: διώρις μετά από 10-15 διασκατομέρια χρόνια), δύτε: η ακτίνα του θα είναι: γύρω στα τρία χιλιόμετρα, ενώ: εάν: η γή πετασχηματίσθει σε μαύρη σπήλαια: θα έχει: μέγεθος δύο το μικράκι του Ήλυκη - πόνηγκ. Φαντασίεται: λοιπόν την πυκνότητα της ύλης της γής δύτε: αλόκηρος ο πλανήτης μιας μαύρες: σε ένα τόσο μικρό μικράκι.

Ο STEVEN HAWKING, ανακάλυψε: και: διατάσσεις αριθμένα θεωρητικά, που βέβαια φέρουν το δυνητικό του, για: την δομή της αφαιρέστητα και: την περιστροφική κίνηση των μαύρων σπήλαια. Η περιγραφή των θεωρητικών ξεφύγει: από: τα δριακά αυτής της εργασίας, για: αυτό τα παραπλείσματα: Εκείνο διώρις που πραγματικά συγχέονται τον επιστημονικό κόσμο, γίνεται: διά για πρώτη φορά εφερθείσθηκε από αυτόν οι νόης: της Κόδαντικης μηχανικής: για: την περιγραφή αστροικών φαινομένων που διέπονται: από: την γενική θεωρία της σχετικότητας: Τριάντα πέντε χρόνια εργάστηκε: ο Αρτάν για: την ενωποίηση: κυρίων των θεωρητικών, χωρίς αποτελέσματα. Ο Χερκάνγκ έγινε: το πρώτο βήμα και: μαλλιά: πολύ μεγάλο. Λες ελπίζουμε: και: οι ευγήθεις: δι: θα μπορέσει: να: κάνει: και: ένα: βήμα: έστω: και: μικρό: στο: πάρκο: του: Ηανεπιστημονίας: σε: του: Καϊμπρίτζ.

Το Γλωσσικό ιδίωμα της Νάουσας

Σ

σάλτους = πήδημα,

στακάς = αστείο

σιάλικας = αστρικάρι

σιαλιαρούτης = σιαλιόρης μουγγός

σιάτους = ράπισμα, χαστούκι

σκάζμας = σκάσιμο

Τ

ταΐφας = σύνολο ανθρώπων, φυλή

τζάντζας = επίμονος, ενοχλητικός, άνθρωπος με βίτια

τζιαντές = δημόσιος δρόμος

τιπές = κορυφή (κύρια κεφαλούο)

τουρός = ίχνος

τρόφους = μικρό χωμάτινο ανάχωμα

τσάπους = τράγος

τσαλαστάρης = αυτός που λαχταράει πολύ για κάποιον

ο έντονα ενδιαφερόμενος

τσιαμπάς = τούφα μαλλιών μπροστά στο μέτωπο

(Συνέχεια από τη σελίδα 159)

το' αρές = δυνατό, εφικτό

τσλιμής = περήφανος, ευγενής

τσιμπής = τσιγκούνης

Φ

φάγουρας = αυτός που ενοχλεί, καταπίει τον άλλο

φκάκας = ο έχων μεγάλα αυτά

φλάσκας = αυτός που έχει: δύο ρυθμη μετατομή προσώπου

φύτσιους = ποδικά παχνιδιά

Χ

χοβαλές = όχρηστα πρόγματα, σκουπίδια

χαμός = εξαφάνιση - καταστροφή

χατάς = μεγάλη καταστροφή

χατζής = προσκυνητής σγίων τόπων

χλάνας = βλάκας, ψωμάς

χουροπάνιτς = ο κάτοικος του Χωροπανίου

Ψ

ψήσας = αυτός που ψήνει το ψάρι στα χείλη του άλλου

Επίδραση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης στην υγεία του ανθρώπου

Όπως είναι γνωστό, τα συστατικά του αέρα στη φύση είναι το άζωτο, το οξυγόνο, το διοξείδιο του άνθρακα και τη συγενή αέρια (Πίνακας 1).

Εκτός από τα συστατικά αυτά, ο ανθραρός αέριος περιέχει τα μικροποστήτες και αριστιένα άλλα στοιχεία, τα οποία δύναται να έχουν κακιά αρνητική επίδραση στο περιβάλλον και την υγεία του ανθρώπου (Πίνακας 2).

Με την αλητικότητα δύναται ανάπτυξη της βιοληχανίας και της εγκατάστασης των εργοστασίων, βιοτεχνών, λατοτείνων κ.ά. μέσα στην αέρα των αστικών κέντρων αυξάνεται ακόμη περισσότερο, επειδή ο καταδρυφός στροβολισμός που μεταφέρει τους κάθις λογής ρυπαντές από τα κατώτερα προς τα ανώτερα στρώματα της ατμόσφαιρας, για πολλούς και ποικίλους λόγους, επιστρέφεται από ένα στρώμα επικαλύπτοντος θερινού αέρα (Πίνακας 1 και 2).

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

Η φυσική σύσταση του αέρα

Συστατικά		Όγκος - % επί Εηρού αέρα
Οξυγόνο	O ₂	20,93
Άζωτο	N ₂	78,10
Αργό	Ar	0,9325
Διοξείδιο του άνθρακα	CO ₂	0,03
Νέο	Ne	0,0018
Ηλιο	He	0,0005
Κρυπτό	Kr	0,0001
Ξένιο	Xe	0,000009

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

Ρυπαντές του φυσικού αέρα που δεν επιβορύνουν το περιβάλλον και την υγεία του ανθρώπου

Συστατικά		PPM
Μεθάνιο	CH ₄	1,5
Υδρογόνο	H ₂	0,4—1
Υποξείδιο του αζώτου	N ₂ O	0,25
Μονοξείδιο του άνθρακα	CO	(1—20)10 ⁻³
Οζον	O ₃	(1—5)10 ⁻³
Αμμωνία	NH ₃	(1—2)10 ⁻³
Μονοξείδιο του αζώτου	NO	(1—3)10 ⁻³
Διοξείδιο του αζώτου	NO ₂	

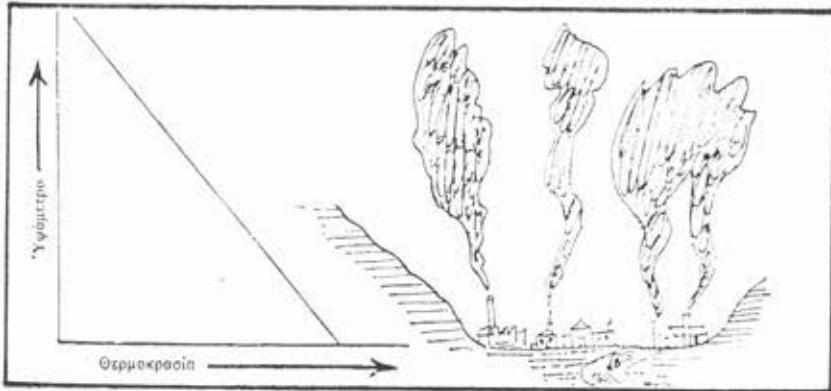
Έτσι, η πράγματι την αέριον μετά την δεν γίνεται πια και κοντά στην επιφάνεια της γης, παρατηρείται μεγάλη συγκέντρωση ρυπαντών, που προκαλούν ερεθίσιος στα ανθρώπους και δραγκιά του ανθρώπου.

Του Νίκου Γκαντίδη Γεωπόνου - Οικολόγου

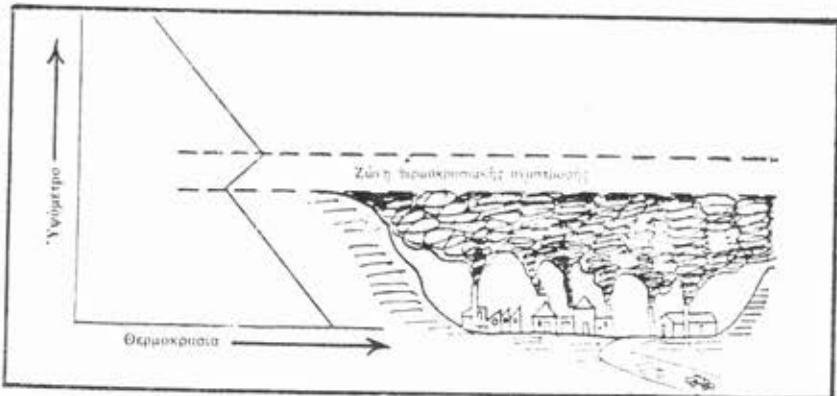
Διάφορες αρρώστιες, και όχι σπάνια και θανάτους. Είναι γνωστές άλλωστε οι τραγικές περιπτώσεις της DONORA στην Πενσιλλίνια, του Λογδίνου, της Νέας Υόρκης, του Λαζ Αντζέλες και οι συγχρές παθήσεις που πάρουν αίσιοτας σε μικρούς και μεγάλους, κατοίκους της Θεσσαλίας και τόπως της Αθήνας, δεν μπορείται να «γέρεται» το «γέρος του θανάτου».

Ίσως ενδιαφέρει να πληροφορηθεί πως το φαινόμενο της θερμοκρατικής ανακτροφής το παρατίθεται πριν τετρακόσια χρόνια στο JUAN RODRIGUEZ CABRILLO. Ο CABRILLO σημείωσε στο γειτονιό του ότι «την περιοχή του Λαζ Αντζέλες ο καπνός απ' τις φυτές των αγράνοντων υψηλής στην οργή κατανέργεια μέχρι 30 μέτρων και στη συνέχεια εξαπλώθηκε σ' ένα στρώμα που σκέπασε την καλδάρια με σφράγιδη». Έτσι, ο CABRILLO ήταν ο πρώτος γέρτορχας ενός φαινόμενου, που στις μέρες μας έγινε γνωστός πώς συντίθεται για δύοντας χρόνια στις μεγάλες πόλεις.

Υπάρχει από πολλές μελέτες στην Αγρινιό, διεπιστήμονες πως για γεωργοφόρογχα του Λαζ Αντζέλες, που μοιάζει με αυτής στην Αθήνα, συνέσπει στα γα κάνει τη φωτή των κατοίκων της πόλης αυτής δύσκολη και επισφαλή την υγεία τους, λόγω του συγκρατώσιου και μικρής άλλης

Παράσταση 1. Ουδεμιά θερμοκρασιακή αναστροφή

Παράσταση 2. Θερμοκρασιακή αναστροφή

μερικής οικοδόμησης, της λεγόμενης φωτογεγγιμαχίας αιθαλομίχλης. Το γηλιακό φως στην περίπτωση αυτή αντιδρά με το οξειγόνο, τα οξειδία του χάλτου και τους υδρογονάνθρακες, έτσι που να σχηματίζονται διάφοροι δευτερογενείς ρυπαντές. Οι οποίοι είναι και υπεύθυνοι για τη φωτογεγγιμή αιθαλομίχλη. Στους ρυπαντές αυτούς προστίθεται και τα αερολύκατα των διεύλιστηρίων και των άλλων βιομηχανιών, με αποτέλεσμα οι κάτοικοι του Λοργά Λαζαλές, και ίσως και της Αθήνας, να αναπνέουν πολύ περισσότερα αέρια από το συνηθισμένο μείγμα με άζωτο, οξειγόνο και διοξείδιο του άνθρακα, οι κάτοικοι αναπνέουν τότε και μικροσείδιο του άνθρακα, δ.ο., αλδεϋδες, κετόνες, παράγωγα αλκοόλης, εξές, αιθέρα, παράγωγα κιτρινών και υπονιτρικών αλάτων, βενζοπυρένιο και πολλές άλλες επικινδυνές για την υγεία χημικές ουσίες.

Παρακάτω γίνεται αναφορά στους σημαντικότερους ρυπαντές που απαντώνται στον αέρα των πόλεων και στην επίδρασή τους στην ανθρώπινη υγεία.

1. Διοξείδιο του θείου (SO₂)

Το διοξείδιο του θείου προέρχεται από τις καμινάδες των χημικών βιομηχανιών, από τα διολιστήρια και τα πετροχημικά εργοστάσια, τις βιομηχανίες παραγωγής σιδήρου και χάλυβα, τις βιομηχανίες που παράγουν άλλα μέταλλα άμιαλγάμιατα, από εργοστάσια παραγωγής ενέργειας επεξεργασίας τροφίμων και ποτών, από υαλουργεία, κεραμοποιεία και λατομεία, από τις κεντρικές θερμιάσεις των σπιτιών και καύσεις απορριμμάτων, από διάφορες βιοτεχνίες, καθώς επίσης και από τις εξατμίσεις των τροχοφόρων, δέκαν γραμμοποιούν κακής ποιότητας καύσεις.

Το SO₂ είναι χέριος εύκολη διαλύτη στο νερό και κατά 90% δεσμεύεται στις ρινικές κοιλότητες. Κατά την αναπνοή από το στόμα, εάν για συγκεντρωσή του στον αέρα είναι υψηλή, ή κυριαρχείται μικρή με σωματίδια σκόνη, μπορεί να εισχωρήσει και πιο βαθιά στο αναπνευστικό σύστημα.

Συγκεντρώσεις πάνω από 2,5 mgSO₂/m³ προκαλούν λειτουργικές και μεριφολογικές ανωμαλίες στα αναπνευστικά όργανα.

Από επιδημιολογικές μελέτες βγαίνει ότι συμπέρασμα δι: η χρόνια επίδραση του SO₂ στον άνθρωπο, εκτός από τους ερεθίσματα που προκαλεί στη ρινική κοιλότητα, αυξάνει και τις αρρώστιες του αναπνευστικού συστήματος και τις περιπτώσεις ασθενειών από εφιμόσημα των πνευμόνων.

Το SO₂ θεωρείται δείκτης ρύπανσης της ατμοσφαίρας των δεδαργημένων περιοχών, και, μικρή με άλλους ρυπαντές, αυξάνει το ποσοστό αρρώστων για σένη και χρόνιο άσθμα, βροχήτιδα και ειρηνικά των πνευμόνων.

Το άσθμα είναι βροχή αλλεργική αρρώστια και για βρογχίτιδα προσβάλλεται κάθε χρόνο πολλούς ανθρώπους.

Ο περισσότερος ενώσεις του θείου οδηγεί σε έμφυση βήχα, το δε ειρηνικά οδηγεί τελ κά στο θάνατο.

Σε γιαν υψηλά ρυπαντιένη περιοχή της πόλης SALFORD (Αγγλία) η συγκότητα της βρογχίτιδας ήταν 130% πάνω απ' την κυριαρχόμενη, ενώ σε δύλη περιοχή της ίδιας πόλης με χημικότερη ρύπανση, μόνο 60%. Η αναλογία SO₂ και συγκέντρωσης σκόνης στη δεύτερη περιπτώση, ήταν 4:1. Στην πρώτη περιπτώση ο ψηλές συγκεντρώσεις στερεών αιωρούμενων σωματίδιων συνέδιλαν ακόμη περισσότερα στην βλαστηρή επίδραση του SO₂ στην υγεία του ανθρώπου.

Στο Λογδίνο, το 58,5% των αιδρών γηλικίας 50-69 χρονών υπο-

φέρουν από χρόνιο βήχα και έκκριση σίδου, ενώ στην Αθήνα τα συμπτώματα αυτά αυξάνονται αλλιτωδώς με την παρουσία του γνωστού μας πιάτα «νέφους».

Γενικά μπορεί να πει κανείς πως το μεγαλύτερο ποσοστό θανάτων σε περιπτώσεις καταστροφών από αιθαλομίχλη οφείλεται κυρίως στο SO_2 .

2. Οξείδια αζώτου (NO_x) και ιδιαίτερα διοξείδιο του αζώτου (NO_2)

Τα οξείδια του αζώτου επιδρούν όπως το μεγονείδιο του άνθρακα, αφού είπεις ήσουν τον εμπλουτισμό του αύξαστος με το απαραίτητο οξυγόνο. Λαζαρή, τα οξείδια του αζώτου πιστεύεται ότι αυξιδάλλουν και στη δημιουργία της βρογχίτιδας.

Έχει αποδειχτεί πως, μεταξύ των οξειδίων του αζώτου, το σημαντικότερο ρόλο τον παίζει το NO_2 .

Διάκριτες επιδημιολογικές μελέτες σε παιδιά απέδειξαν πως μια συγκέντρωση από περίπου $0.2 \text{ mg NO}_2/\text{m}^3$ αέρα επιδρά δυσμενώς στη λειτουργία των πνευμόνων, και πως μια $2 - 3$ χρονική επιδραση σε $0.12 - 0.16 \text{ mg NO}_2/\text{m}^3$ αέρα είχε σαν αποτέλεσμα να ευγχθούν οι περιπτώσεις οξειδικής βρογχίτιδας.

Γενικά το NO_2 στο ανθρώπινο σώμα μετατρέπεται με την υγρασία σε νιτρικό οξύ και ερεθίζει τα μάτια, τη μύτη, τους βρόγχους και τους πνεύμονες, ενώ οι υψηλές συγκεντρώσεις NO_2 στον αέρα είναι θανατηφόρες.

3. Μονοξείδιο του άνθρακα (CO)

Το μονοξείδιο του άνθρακα είναι προϊόν ατελούς ακύρως. Η συγκέντρωσή του πάνω από δρόμους πυκνής κυκλοφορίας συχνά υπερβαίνει τα $60 \text{ mg CO}/\text{m}^3$ αέρα και σε ώρες χρημής φτάνει τα $120 - 350 \text{ mg CO}/\text{m}^3$. Ιδιαίτερα υψηλές συγκεντρώσεις παρατηρούνται ανάμεσα

στα αυτοκίνητα που μπλοκάρονται για αρκετή ώρα στους δρόμους και ιδίως στις περιπτώσεις που οι επιβάτες τους αυγχνόνωνται.

Το επινεόμενο CO εγώνεται με την αιγαλογλοσίνη και παράγεται καρμποξινογλοσίνη (COHb = CARBONIC AMOGLOBIN). Επειδή το CO έχει την ικανότητα να εγώνεται 240 φορές πιο ισχυρά με την αιγαλογλοσίνη από ότι εγώνεται το οξυγόνο μ' αυτήν, μειώνεται η μεταφορά του οξυγόνου στο αίμα και προκαλείται έλλειψη οξυγόνου στους εστώδια.

Η καρδική τότε υποχρεώνεται να εργάζεται πιο δυνατά και η αναπνοή να επιταχύνεται. Έτσι, το στρες που δημιουργείται μπορεί να αποδειχθεί πολύ επικινδυνό για τους που πάσχουν από την καρδιά και τους πνεύμονες.

Μια θωρη παραγόντη σε ατμόσφαιρα με 80 ppm CO έχει το δύσιο αποτέλεσμα δύως για πολλές πάνω από 1 λίτρο αίματος.

Συμπτώματα οξείας δηλητηρίασης παρατηρούνται συχνά σε ανθρώπους που έχουν αποτελέσεις σε μικροκαρπίμενους με αυτοκίνητα δρόμους. Τα συμπτώματα αυτά είναι πονοκέφαλοι, γείωση της δραστηριότητας, μείωση της δυνατότητας συντονισμού των κινήσεων, αδιαθεσία και πόνοι στην κοιλιά. Σε εξαιρετικές περιπτώσεις ο άνθρωπος γάντει τις αισθήσεις του καταλαμβάνεται από σπαστισμούς μέχρι να επέλθει ο θάνατος.

Η ζλειση σχέση που υπάρχει μεταξύ της συγκέντρωσης του CO στον αέρα και της υψηλής θυγατρότητας στην περιοχή του Λος Άντζελες έγινε αποδειχτεί πριν περίπου 10 χρόνια.

Πρέπει να σημειωθεί πως τα άτομα που δεν υφίστανται την επιδραση του CO περιέχουν στο αίμα τους περίπου 0.8% COHb. Το ποσοστό αυτό δημιουργείται από το CO που παράγεται στον οργανισμό κατά το μεταβολισμό. Στους καπνιστές το ποσοστό αυτό αυξάνεται στο

πλήσιο και σε εξαιρετικές περιπτώσεις στο 15%.

4. Φωτοχημικοί οξειδωτές (PHOTOCHEMISCHE OXIDANTEN)

Οι φωτοχημικοί οξειδωτές είναι προϊόντα με οξειδωτικές διδότητες και παράγοντα φωτοχημικής αντιδρασης, στην εποίκη συμπειρέχουν οξειδία του αζώτου και υδρογονάνθρακες. Οι κύριοι αντιπρόσωποι είναι το δύο (O_3) και τα υπεροξειδικρυλονιτρίλια (PAN = PAROXYACRYLONITRATE).

Το 90% του δύοντος που αναπνεόμενες συγκρατείται από τον οργανισμό απ' αυτό το 15 - 20% στην αρχή του αναπνευστικού συστήματος και το υπόλοιπο στο εσωτερικό του.

Οι φωτοχημικοί οξειδωτές ερεθίζουν τα μάτια και το πεπτικό σύστημα. Επίσης μειώνουν την απόδοση των αθλητών και την ικανότητα του οργανισμού να αντισταθεί στα βακτήρια. Παραμονή σε μια συγκέντρωση $0.2 \text{ mg O}_3/\text{m}^3$ αέρα πάνω από 48 ώρες έχει σαν αποτέλεσμα τη μείωση της λειτουργικότητας των πνευμόνων.

Σύμφωνα με τα δεδομένα από περιηγητικές και επιδημιολογικές μελέτες, που έγιναν μέχρι το 1978, συνιστάνεται πως η συγκέντρωση των ανιστέρων στοιχείων στον αέρα που αναπνέονται σδημγεί σε βλάβες στην υγεία μας.

5. Υδρογονάνθρακες (CxHx)

Στα καυσαέρια των αυτοκινήτων έχουν προσδιοριστεί ήδη αρκετές εκατοντάδες διαφορετικοί υδρογονάνθρακες και ιδίως κλιματικοί, κυκλικοί και αρωματικοί.

Από τοξικολογική άποψη περισσότερη σημασία έχουν οι πολυκυκλικοί αρωματικοί υδρογονάνθρακες.

Οι υδρογονάνθρακες, αγάλγα με τη συγκέντρωσή τους στον αέρα που

αναπνέουμε, μπορούν να προκαλέσουν: ερεθίσιμό των αισθητικών αδεινών, βήχα, εμετό, ξαλάδεια, υπνηλία, έκφυγη, θυμό, επασιτισμός, παράλυση της αναπνοής, κυκλοφορικό σακχαρίνο.

Τηλέρχουν πόλεις, στις οποίες οι ζημιές αναπνέουμε, καθημεριγά τόσο βενζοπυρένιο (κποδεγιάνα και κυανογόνο), όσο αναπνέουμε καπνίζοντας 40-50 τσιγάρα την ημέρα.

6. Χλώριο και Υδροχλώριο (Cl₂, HCl)

Τα παραπάνω, ανάλογα με τη συγκέντρωσή τους στον αέρα, ερεθίζουν και επιδρούν βλαβερά στα μάτια και στο αναπνευστικό σύστημα. Σε υψηλές συγκεντρώσεις είναι θανατηφόρα. Παράγονται κατά τη διδικτική της βιομηχανικής παραγωγής, ενώ το HCl παρέγεται ακόμη και κατά την ικάνη των πλαστικών που περιέχουν γλώριο.

7. Σκόνη

Σημαντικό ρόλο παίζει η λεπτή σκόνη που αιωρείται στον αέρα. Υπάτι με την αναπνοή μπορεί εύκολα να εισχωρήσει στον οργανισμό, να συσσωρευτεί στην αναπνευστική οδό και τους πνεύμονες και να γίνει βιολογικά ενεργός.

Η σκόνη διμος επιδρά αρνητικά και χωρίς να εισέλθει στον οργανισμό, διότι μειώνει τις υπεριώδεις ακτινοδοσίες, με αποτέλεσμα να επιδρά δύναται η αρίμανση των οστών και να δημιουργείται ραχίτιδα.

Από την ολική ποσότητα της σκόνης που αιωρείται στον αέρα των πόλεων, το 50% περίπου αποτελείται από ανόργανες χημικές ενώσεις, το 10% από οργανικές και το υπόλοιπο από καπνιά.

8. Αμίαντος

Η τοξικολογική του δράση είναι γνωστή εδώ και πολλά χρόνια. Ο κιμάντος στους χώρους εργασίες προσβάλλει συχνά τους πνεύμονες των εργαζόμενων και οδηγεί στη δημι-

αναπνέουμε, μπορούν να προκαλέσουν: ερεθίσιμό των αισθητικών αδεινών, βήχα, εμετό, ξαλάδεια, υπνηλία, έκφυγη, θυμό, επασιτισμός, παράλυση της αναπνοής, κυκλοφορικό σακχαρίνο.

Η παραγωγή και η κατανάλωση του αιμάντου τα τελευταία χρόνια, αυξήθηκε περισσότερο από 10 φορές. Έτσι αίμαρα στην ουσιότητα παντού και δεν περιορίζονται μόνο στην περιοχή της παραγωγής.

Η δρόσισης έρευνες απέδειξαν πως η εισπνοή και λίγων τιμών αιμάντου είναι αρκετή για να δημιουργήσει κακοήθεις δύκος στο στήθος και στην κοιλιακή χώρα. Σ' αυτό συμβάλλει περισσότερο η βελονοείδης και λιγότερο η φυσική σιλακή του μαρφαγή. Επιδόλλεται λοιπόν η λιγότερη άμεσων μέτρων, ώστε να προσταθετεί το περιβάλλον από την επικίνδυνη μαρφαγή του. Ήδη στην Λιβερίκη η σκόνη του αιμάντου συγκαταλέγεται μεταξύ των πιο επικίνδυνων ρυπαντών του αέρα, ενώ στη Δ. Γερμανία λαμβάνονται δύλα τα κατάλληλα μέτρα, ώστε τα ανώτερα επιτρεπτά όρια, από 20 mg αιμάντου m³ αέρα που ήσχαν μέχρι το 1974, να μην υπερβαίνουν σύμφωνα με 5 mg/m³.

9. Υαλοθάμβακας

Από πειράματα που έγιναν τα έτη βγαίνει: το συμπέρασμα ότι ο υαλοθάμβακας μπορεί να δημιουργήσει δύκος σ' αυτά. Σε ανθρώπους διμος που υφίστανται την επιδρασή του δεν έχουν παρατηρηθεί ακόμη παρόμοια συμπτώματα.

10. Αιθάλη (καπνιά)

Η αιθάλη αποτελεί περίπου το ένα τρίτο της ολικής ποσότητας της σκόνης. Η επιδρασή της στην ουσία του ανθρώπου συνίντεται στο ότι τα αιθαλίτικα της αιθαλής έχουν επικύρωση. Λόγω της μεγάλης εσωτερικής τους επιφάνειας, να δεσμεύουν διάφορους άλλους ρυπαντές και να τους μεταφέρουν στο εσωτερικό των πυεμόνων. Εκεί, δταν στην περιοχή της μεταβολής της αιθαλής σε αιθαλίτικη, γίγονται επικίνδυνοι για την

υγεία. Πρόκειται κυρίως για το διοξείδιο του θείου και τους υδρογονάνθρακες, τοις οποίους πολυκυκλικούς αριθμητικούς, δημιουργούνται στη δημιουργία καρκίνου είναι γνωστή.

11. Θειϊκό οξύ (H₂SO₄) και θειούχα άλατα

Τα παραπάνω είναι παράγωγα του διοξείδιου του θείου. Μακρόχρονες μελέτες σχετικές με την επιδρασή τους στην υγεία του ανθρώπου ακόμη δεν υπάρχουν. Πειράματα με πιθηκούς απέδειξαν πως με συγκέντρωση περίπου 400 mg H₂SO₄/m³ αέρα και με διάμετρο σωματιδίου 2,15 mm επιδρά αρνητικά στη λειτουργία και στη δομή των πνευμόνων.

Σχετικά πειράματα στην κοινότητα SALT LAKE BASIN (U.S. Θ.) απέδειξαν ότι: η κύρηση του ποσοτού των θειούχων αλάτων στη σκόνη του αέρα οδηγεί στην κύρηση του αερώστων από βρογχίτιδα.

12. Πολυκυκλικοί υδρογονάνθρακες-Βενζοπυρένια

Οι πολυκυκλικοί υδρογονάνθρακες βρίσκονται προϊόντα της επιπλέοντας σκόνης που αιωρείται στον αέρα. Το ποσοτήσιο των βάρος στα αιωρούμενα σωματιδία είναι 1-2%. Από αυτό το 10% είναι βενζοπυρένια, που, δημιουργεί παραπάνω, είναι ισχυρά καρκινογόνα. Από την ποσότητα που εισπνέεται για μισή περίπου συγκεντρώνεται στους πνεύμονες. Μπορεί διμος να φθάσει και μέχρι το συκότι.

Στα άργανα αυτά ο οργανισμός έχει τη δυνατότητα να τα αποικοδομήσει. Η ικανότητα διμος αυτή του οργανισμού ελαττώνεται από τη σκόνη που εισπνέουμε καθώς επίσης και απ' το εισπνεόμενο οξειδίο του μαλινόδου και το βρωμούχο μέλινοδο, που απαντώνται στην αιμόσφαιρα των πόλεων.

Η μείωση της σύνης εποιείνως έχει μεγάλη σημασία, μολονότι δεν έχει ερευνήθει ακόμη η σχέση που έχει αυτή με τα βενζοπυρένια, όπως και τους άλλους καρκινογόνους υδρογονάνθρακες, σε διάφορη τη δημιουργία καρκίνου και ιδιαίτερα καρκίνου του πνεύμονα.

Διάφορα πειράματα σε ποντικούς απέδειξαν πως, από τους 150 πολυκυκλικούς αρωματικούς υδρογονάνθρακες, οι 10 τουλάχιστου είναι καρκινογόνοι.

13. Βενζόλιο (C₆H₆)

Το βενζόλιο, αντίθετα με τα βενζοπυρένια, ανήκει στις οργανικές εγκίνεις με μικρό μοριακό βάρος. Η περιεκτικότητά του σε ορισμένα είδη βενζίνης ανέρχεται σε ποσοστό μέχρι και 20%.

Μακρόχρονη εισπνοή μικρής σχετικά ποσότητας βενζολίου - συγκεντρώσεις πάνω από 80 mg βενζόλιο αέριο σε διάφορα χρόνου από 3 μέχρι 30 έτη - καταστρέφει το αίμα και μπορεί να προκαλέσει λευχαιμία.

Ακόμη, σε όσους λόγω της εργάσίας τους υφίστανται τη συνεχή επίδραση του βενζολίου, παρατηρήθηκαν και αλλιγές στα χρωματοσχήματα και στα κύτταρα του σώματος τους.

14. Ουσίες με βάση το αιθυλενιμίνιο

Ο παραπάνω ουσίες είναι ενόσεις που παράγονται κυρίως κατά τη διαδικασία της βιοιηγχνίας παραγωγής. Ακόμη περιέχονται στα καύσιμα των κεροπλάνων και στα χρώματα που χρησιμοποιούνται στα υφαντουργεία και τυπογραφεία.

Επικρατεί η άποψη ότι προκαλούν καρκίνο και μεταλλάξεις. Είναι επικίνδυνες για το γενετικό υλικό ακόμη και σε συγκεντρώσεις, που προκαλούν οξεία τοξικότητα.

Βαριά μέταλλα

Λόγω της τεράστιας «συμβολής»

τους στη σύνη, του περιβάλλοντος, η αναφορά στα βαριά μέταλλα θα γίνει σε ξεχωριστή εργασία σε επόμενη τεύχος.

LNER, KARL - HEINZ, IM HANDBUCH FÜR PLANUNG GESTALTUNG UND SCHUTZ DER UMWELT, BUCHWALD) ENGELHARD, MÜNCHEN - BERN - WIEN, 1978.

Βιβλιογραφία

1. BIBLIOGRAPHISCHES INSTITUT MANNHEIM, DIE UMWELT DES MENSCHEN, MANNHEIM 1974.
 2. BUNDESMINISTERIUM DES INNEREN, WAS MAN ÜBER UMWELTSCHUTZ WISSEN SOLLTE, BONN 1980.
 3. EHRLICH) EHRPICH) HOLDREN, HUMANÖKOLOGIE BERLIN - HEIDELBERG - NEW YORK 1975
 4. E.P.Y.E.A. Το περιβάλλον και η προστασία του, Αθήνα 1977.
 5. LEHOVEC OTTO, LANDSCHAFTSÖKOLOGIE UND UMWELTSCHUTZ, FRANKFURT) M., 1980.
 6. Πρακτικά Διεθνούς Συνεδρίου για τη σύνη του περιβάλλοντος, Θεσσαλονίκη 21—25-9-1981.
 7. SCHLIPKÖTER, HANS - WERNER - GOETTERT, LIESEL, KEL-
59. Εννοεί την συμμαχίαν μεταξύ Βουλγάρων και Ρουμανιζόντων κομιτατζήδων
 60. Υπαξιωματικούς
 61. Τσάγεζι (βλ. παραπομπή 5)
 62. Εννοεί τον Σπύρο Σπυρομήλιο (Μπούα - Αθάλη)
 63. Οδηγοί καλούνταν οι προπορευόμενοι ανιχνευτές, γνώστες του εδάφους και των τοποθεσιών, στρατολογούμενοι από τον εντόπιο πληθυσμό
 64. Πόδοι (Πότι): Φλαμουριά, σήμερα. Χωριό στον νομό Πέλλας
 65. Μεσημέρι: Χωριό στο νομό Πέλλας
 66. Τα αποσιωπητικά τέθηκαν από τον Κ. Μαζαράκη
 67. Δυσανάγνωστο
 68. Στην έκθεση αυτή μεταξύ των άλλων, αναφέρονται και οι Ναουσαίοι οδηγοί (του σώματος Μαζαράκη) Τσοχάρης (Τσιουχάρης) και Επαμεινώνδας Γκαρνέτας. Για τον τελευταίο, μάλιστα, υπάρχει και σημείωση του Κ. Μαζαράκη (στην ίδια έκθεση), διτι πληγώθηκε στην μάχη της Σιαμπανίτσας.

Γ' ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΕΝΤΟΜΟΛΟΓΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ

Θεσσαλονίκη 9-11 Οκτ. 1989

Σύμφωνα με σχετική ανακοίνωση αποφασίσθηκε για πρώτη φορά η οργάνωση Εντομολογικού Συνεδρίου στη Θεσσαλονίκη.

— Την οργανωτική επιτροπή αποτελούν: 1) Ο Δρ. Στέργιος Π. Παλούκης πρόεδρος, 2) Δρ. Δημήτρης Προφήτου αντιπρόεδρος, 3) Διονύσιος Σταθόπουλος Γεν. Γραμματέας, 4) Χρήστος Παπαδόπουλος ταμίας, 5) Δρ. Λουκία Λαζαρίδη μέλος, 6) Νικόλαος Λαζαρής μέλος και 7) Δρ. Πασχάλης Χαριζάνης.

Πληροφορίες Δρ. Στέργιος Σ. Παλούκης, Ινστιτούτο Προστασίας Φυτών Θεσσαλονίκης 541 10 Θεσσαλονίκη. Τηλ. 031/471.577 γρ. 266.498 οπικά.

Η μάχη της Σιαμπανίτσας

(Συνέχεια από τη σελίδα 151)

Η σχέση του «Δόν Κιχώτη» του Μ. Θερβάντες και του «Όνόματος του Ροδου» του Ουμπέρτο Έκο

Σημείωση: Λόγω του ενδιαφέροντος ανδημοσιεύουμε από το περιοδικό «Διαβάζω»: Αφιέρωμα στον Θερβάντες «Δον Κιχώτης» τεύχος 176 1987 σελ. 54–55, σχετική επιστολή του συνεργάτη μας κ. Γιώργου Χιονίδη που εστάλη στο εν λόγω περιοδικό.

«Η ΝΙΑΟΥΣΤΑ».

«Προ καίρου λάθανε την παρακάτω επιστολή του κ. Γιώργου Χιονίδη με την οποία μικρές ευτοπίες: επηρεασμούς που φαίνονται στο έργο του Ουμπέρτο Έκο «Όνομα του Ρόδου» από τον «Δον Κιχώτη» του Θερβάντες. Έχοντας προγραμματίσει την κυκλοφορία ενδές αφιερώματος στον Θερβάντες προτιμήσκει να καθυστερήσουμε τη δημοσίευση της επιστολής ώστε για συμπεριληφθεί σ' αυτό, γιατί θεωρούμε ότι εξ αντικειμένου προσθέτει ένα ακόμη στοιχείο για τον μεγάλο Ισπανό συγγραφέα.

«Διαβάζω».

Αγαπητό «Διαβάζω»

Παρακολουθώ, και εγώ, εδώ και δύο χρόνια, τα αλλεπάλληλα δημοσιεύματα στα ελληνικά περιοδικά, για το (ιστορικό - αστυνομικό) μυθιστόρημα του Ιταλού πανεπιστημιακού καθηγητή της Σημειωτικής Ουμπέρτο Έκο, που εκδόθηκε και στα ελληνικά, με τον τίτλο «Το όνομα του ρόδου». Με την ευκαιρία δε του αφιερώματός σας στον Ουμπέρτο Έκο, αείζει να σημειωθούν και τα εξής: Μ' εκπλήσσει το πλήθος των σχετικών δημοσιεύματων και κυρίως οι αμφιλεγόμενες και πολυποίκιλες κρίσεις. ή, περισσότερο, η προσπάθεια που γίνεται για την ανίχνευση του σκοπού, των προθέσεων, των αφορμών, των πηγών κ.τ.λ. του συγγραφέα.

Δεν επιθυμούσα, καταρχήν, να

εμπλακώ σε τούτες τις πνευματικές κονταρομαχίες και αν αποφάσισα, τελικά, να σας γράψω, είναι για να επισημάνω και γραφτά μια διαπίστωση που έκαμα τυχαία, μια και συνέπεσε να διαβάσω και τα δύο (τον τίτλο αναφερόμενα) βιβλία, του Μ. Θερβάντες και του Ουμπέρτο Έκο, σε μικρό χρονικό διάστημα και έται — όπως ήταν επόμενο — διαπίστωσα τις υπάρχουσες μερικές ομοιότητες:

Υπάρχει — όπως είναι γνωστό — η δίτομη έκδοση στα ελληνικά του κλασικού μυθιστόρηματος του Μιχ. Θερβάντες ο «Δον Κιχώτης», σε μετάφραση και με πρόλογο του Κ. Καρθαίου (και της Ιουλίας Ιατρίδη, από τη σελ. 262 κε. του Β' τόμου), που κυκλοφόρησε από το βιβλιοπωλείο της «Εστίας» (χωρίς ένδεικη του χρόνου της εκδόσεως - εκτυπώσεως).

Πρόσεξα, λοιπόν, διαβάζοντάς το, ότι και ο Θερβάντες κάμνει αναφορά στον Αριστοτέλη (βλ. τις σελ. 30, 34 και 38 του Α' τόμου), όπως δηλαδή και ο Έκο (σελ. 97, 104, 124, 151–53 και 619–620, της ελληνικής εκδόσεως), επίσης δε και χρήση λατινικών προτάσεων ή εκφράσεων της Αγίας Γραφής (κυρίως στο Β' τόμο), όπως, άλλωστε, συμβαίνει και σ' άλλα «μεσαιωνικά» μυθιστόρηματα.

Εκείνο, όμως, το οποίο με εντυπωσίασε είναι ότι και ο Μ. Θερβάντες χρησιμοποιεί το ίδιο φανταστικό περιστατικό (βλ. το 2ο βιβλίο, κεφάλαιο ΙΧ, σελ. 91–93 του Α' τόμου της ελληνικής εκδόσεως) για — δήθεν — απόκτηση από μέρους του, στην

αγορά του Τολέδο, διαφόρων παλιών χαρτιών, που αγόρασε από ένα μικρό παιδι (γιατί είχε τη μανία του συλλέκτη - ερευνητή) και ότι έτσι έπεσε στα χέρια του και μια φυλλάδα, που ήταν γραμμένη στα αραβικά και περιείχε το ιστορικό του Δον Κιχώτη από τη Μάντσα, γραμμένη από τον Αραβα ιστορικό Σεήτ Χαμίτ Μπενεγγελή, που, βέβαια, είναι ανύπαρκτο πρόσωπο και αποτελεί δικό του ψευδώνυμο - εφεύρημα.

Τη μετάφραση του αραβικού κειμένου — γράφει ο Θερβάντες — ότι την έκανε ένας Μαυριτανός και για το σκοπό αυτό τον πήγε «στο μοναστήρι της μεγάλης εκκλησίας», για να γίνει δηλαδή η μεταφραστική εργασία α πρόσωπα και γρήγορα.

Και έτσι, ύστερα ο Μιχ. Θερβάντες μπόρεσε — δήθεν — με τη μετάφραση της φυλλάδας τούτης να γράψει το προαναφερόμενο περίφημο μυθιστόρημά του, που πρωτοτυπώθηκε το 1605 (ο Α' τόμος) και το 1615 (ο Β' τόμος).

Είναι γνωστό (βλ. και όσα γράφει ο Κ. Καρθαίος στη σελ. 92, του Α' τόμου, όπως και στην αρχή του βιβλίου «Ο Εξώστης» του Νίκου Καχτίτη) και στα μυθιστόρημα - διηγήματα άλλων Ελλήνων και Εένων, παλιών και νέων συγγραφέων) ότι συνηθίζοταν (και) παλιότερα να χρησιμοποιείται ένας φανταστικός συγγραφέας και ένα ανύπαρκτο χειρόγραφο ή βιβλίο του ως — δήθεν — πηγή για το γράψιμο ενός άλλου βιβλίου από ένα σύγχρονο συγγραφέα, μα νομίζω ό-

(Συνέχεια στη σελίδα 174)

Απόδοση 4 ποικιλιών μπλιάς σε διάφορα υποκείμενα

Σε προηγούμενα τεύχη του περιοδικού «Νιάσουστα» (τεύχος 33, 41) δημοσιεύθηκαν εργασίες αναφορικά με την παραγωγικότητα 4 ποικιλιών (MUTSU, IMPERIAL, GRANNY SMITH, GOLDEN) σε 4 υποκείμενα (2 μέτριας ζωηρότητας: MM 106, M 7 και 2 ζωηρά: MM 104 MM 109) από πειραματικό εγκατεστημένο στο Ινστιτούτο Φυλλοβούλων Δένδρων.

Σήμερα δημοσιεύονται τα στοιχεία της φετινής χρονιάς καθώς και το σύνολο των αποδόσεων 7 ετών.

Τα συμπεράσματα είναι αξιόλογα (βλ. πίνακες 1—4). Σ' όλα τα υποκείμενα προηγούνται οι ποικι-

λίες GOLDEN DELICIOUS (Γκόλντεν Ντελίτσιους) και MUTSU (Μουτσού), ακολουθεῖ η GRANNY SMITH (Γκράνι Σμιθ) και τελευταία η IMPERIAL (Ιμπεριάλ) η οποία εμφάνισε σημαντική παρενιαυτοφορία (με ρικά δένδρα δεν είχαν καθόλου καρπούς).

Καρπούς πρώτης ποιότητας εμπορίας είχε σ' όλα τα υποκείμενα η Μουτσού με μέσο βάρος καρπών 260 γρ., ενώ το μέσο βάρος της Γκόλντεν Ντελίτσιους ήταν 178 γρ., της Γκράνι Σμιθ 193 γρ. και της Ιμπεριάλ 205 γρ. (περιορισμένος αριθμός καρπών).

Αναφορικά με τα δένδρα με την μεγαλύτερη παραγωγικότητα (πρω

ταθλητές) κατά ποικιλία και υποκείμενο (βλ. πιν. 5—8 η Γκόλντεν Ντελίτσιους προηγείται σε βάρος στο MM 106 (184.57 κγρ.) και στο MM 109 (184.88 κγρ.), με μικρό-

Της Χαρίκλειας Σπινθηροπούλου Γεωπόνου

Συνεργασία Δημ. Κατσαγιώργου

τέρο δύμας μέγεθος καρπών (166 και 178 γρ. αντίστοιχα) ενώ η Μουτσού στο M 7 (130.68 κγρ.) και στο MM 104 (173.7 κγρ.) με μέγεθος καρπών 290 και 253 γρ. αντίστοιχα.

Π Ι Ν Α Κ Α Ρ Σ 1

ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟ: MM 106 (φύτευση 1980)

Μέσος όρος απόδοσης σε Κυρ/δένδρο (8 δένδρα/ποικιλία)

Ποικιλία	Έτος 1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	Σύνολο 7 ετών
IMPERIAL	1.97	1.50	13.60	3.78	15.05	39.62	17.46	92.98
GOLDEN DEL.	4.90	4.80	42.90	30.33	72.25	42.58	120.86	318.62
G. SMITH	0.30	2.15	8	11.10	44.65	36.41	60.44	163.05
MUTSU	3.20	3.36	31.30	32	45.90	58.83	81.31	255.90

Π Ι Ν Α Κ Α Ρ Σ 2

ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟ: M 7 (φύτευση 1980)

Μέσος όρος απόδοσης σε Κυρ/δένδρο (16 δένδρα/ποικιλία)

Ποικιλία	Έτος 1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	Σύνολο 7 ετών
IMPERIAL	0.27	2.32	10.94	4.82	9.81	24.66	18.16	70.98
GOLDEN DEL.	1.15	1.63	28.82	24.84	65.34	35.41	82.36	239.55
G. SMITH	1.20	2.80	14.26	10.80	25.13	48.93	44.62	147.74
MUTSU	0.50	2.21	30.64	26.05	50.18	54.37	70.08	234.03

Π Ι Ν Α Κ Α Ρ Σ 3

ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟ: MM 104 (φύτευση 1979)

Μέσος όρος απόδοσης σε Κυρ/δένδρο (8 δένδρα/ποικιλία)

Ποικιλία	Έτος 1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	Σύνολο 7 ετών
IMPERIAL	1.08	3.77	14.89	4.99	6.75	64	0.6	95.42
SKYLINE*	0.08	5.98	28.09	4.47	14.56	45	13.02	111.2
G. SMITH	2.04	5.57	21.94	10.57	40.38	58	62.025	200.525
MUTSU	1.14	9.57	47.94	37.90	86.74	57.5	133.83	374.02

*IMPERIAL (Ιμπεριάλ) και SKYLINE (Σκαϊλάιν) είναι κλώνοι της RED DELICIOUS (Ρεντ Ντελίτσιους)

ΠΙΝΑΚΑΣ 4

ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟ: MM 109 (φύτευση 1979)

	Μέσος όρος απόδοσης σε	Κύρ/δένδρο (8 δένδρα/ποικιλία)						
Ποικιλία	Έτος 1982	1983	1983	1984	1985	1987	1988	Σύνολο 7 ετών
IMPERIAL	0.50	4.16	25.85	5.18	11.93	61.5	4.08	113.4
GOLDEN DEL.	7.28	23.75	48.37	62.32	73.87	75	101.1	391.69
G. SMITH	2.76	7.14	28.25	13.16	36.30	63	75.44	226.46
MUTSU	3.34	8.15	41.12	30.28	65.83	75.5	126	350.22

ΠΙΝΑΚΑΣ 5

ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟ: MM 106

Δένδρα με τη μεγαλύτερη παραγωγικότητα/ποικιλία (πρωταθλητές)

Ποικιλία	Απόδοση σε Κύρ/δένδρο	Μέσο βάρος καρπών σε γρ.
IMPERIAL	57.5	168
GOLDEN DEL.	184.57	166
G. SMITH	94.33	179
MUTSU	142.16	276

ΠΙΝΑΚΑΣ 6

ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟ: M 7

Δένδρα με τη μεγαλύτερη παραγωγικότητα/ποικιλία (πρωταθλητές)

Ποικιλία	Απόδοση σε Κύρ/δένδρο	Μέσο βάρος καρπών σε γρ.
IMPERIAL	66.04	237
GOLDEN DEL.	123.27	191
G. SMITH	69.17	165
MUTSU	130.68	290

ΠΙΝΑΚΑΣ 7

ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟ: MM 104

Δένδρα με τη μεγαλύτερη παραγωγικότητα/ποικιλία (πρωταθλητές)

Ποικιλία	Απόδοση σε Κύρ/δένδρο	Μέσο βάρος καρπών σε γρ.
IMPERIAL	1.77	220
GOLDEN DEL.	67.87	163
G. SMITH	87.72	183
MUTSU	173.7	253

ΠΙΝΑΚΑΣ 8

ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟ: MM 109

Δένδρα με τη μεγαλύτερη παραγωγικότητα/ποικιλία (πρωταθλητές)

Ποικιλία	Απόδοση σε Κύρ/δένδρο	Μέσο βάρος καρπών σε γρ.
IMPERIAL	20.31	271
GOLDEN DEL.	184.88	178
G. SMITH	117.91	172
MUTSU	170.36	207

ΔΕΝΤΡΟΚΟΜΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

1. Νηματώδεις - προσβολές στην Ακτινιδιά

Οι νηματώδεις που παρατίθονται φυτά είναι μικροσκοπικοί σκόληγκες, σχήματος επιμήκους κυλιούμενων και μήκους 0,2 - 10 χιλιοστά του μέτρου. Βρίσκονται: είτε ελεύθερα, είτε εντός των ριζών των παραποτήμενων φυτών. Οι ζημιές που προκαλούνται από αυτούς θεωρούνται πολύ σημαντικές.

Οι νηματώδεις είναι υδρόφιλοι και ζουν πάντα σε υγρό περιβάλλον ή σε λεπτό υδάτινο στρώμα. Στο έδαφος ζουν συνήθως μέχρι 40 εκατοστά, μπορούν να δρεθούν και σε μεγαλύτερα βάθη. Μετακινούνται

αργά και μπορούν να διανύσουν από ένα μέχρι λίγα μέτρα το χρόνο. Διασπέρονται δύο τρόποι με το νερό, τα αέρα, τα κατοικίδια ζώα, τα γεωργικά εργαλεία, τα διακινούμενα γεωργικά προϊόντα κλπ.

Του Οδ. Ντινόπουλου

Στους νομούς Ημαθίας, Ηλείας και Εάνθης, δρέθηκε ότι δύο είδη νηματών προσβάλλουν την ακτινιδιά και συνήθως στο γένος MELOIDOGYNE και M. HALPA και M. JAVANICA.

Τα συμπτώματα που αναπτύσσονται στα φυτά από προσβολές νηματώδεων είναι αρκετά χαρακτηριστικά, όπως μικρά και λίγα φύλλα μικρή βλάστηση, γενικά μαραζίδες φύλλων και τελικά ξήρανση αυτών. Το φυτό μένει παχύειδες και γενικά οι παραγωγή μειώνεται ποσοτικά και ποιοτικά. Οι φίλες των φυτών που έχουν προσβληθεί από νηματώδεις του γένους MELOIDOGYNE διακρίνονται από τους χαρακτηριστικούς ριζοκόριδους (φυλότικες εξογκώματα), που φέρουν και μέσα στους οποίους ζουν τα άτομα του νηματώδη.

2. Πώς καταπολεμούνται οι νηματώδεις στην Ακτινιδιά

α) Στο φυτώριο

Το εδαφικό μήγινα που προσφέρεται για την ανάπτυξη των φυταρίων, πρέπει να απολυμαίνεται με βρωμιόχρο μεθύλιο ή άλλα νηματοκτόνα. Λγ παραλειψθεί η απολύμανση αυτή, είναι δυνατό να χρησιμοποιηθεί για την απολύμανση του μείγματος, χώματος και των μοσχευμάτων στα επικουλάκια ή από τα επίμενα νηματοκτόνα. OXAMYL (VUDATE L 1 Κρ. εκατοστάδια/σακ.) ALDICARB (TEMIK 10 G σε δόση 3 γρ./σακ.), ETHOPROP (MOCAP 10 G σε δόση 8 - 10 γρ./σακ. ή PHENAMIPHOS (NEMACUR 10 G, σε δόση 8 - 10 γλ/μα/στρ.) ή NEMACUR 40 EC σε δόση 3 - 3,5 κιλά/στρ.

Η απολύμανση των φυταρίων που διδρίσκονται σε πλήρη λήθαργο μπορεί να γίνει επίσης με βρωμιόχρο μεθύλιο σε δόση 40 γρ./σε κυδικό χώρου για μια ώρα (Παλούκης, εργασία υπό δημιούρευση). Τα τυχόν προσθετικά φυτά είναι: είτε είδη που αποτελούνται από μικρές φύλλα λίγη βλάστηση, γενικά μαραζίδες φύλλων και τελικά ξήρανση αυτών. Το φυτό μένει παχύειδες και γενικά οι παραγωγή μειώνεται ποσοτικά και ποιοτικά. Οι φίλες των φυτών που έχουν προσβληθεί από νηματώδεις του γένους MELOIDOGYNE διακρίνονται από τους χαρακτηριστικούς ριζοκόριδους (φυλότικες εξογκώματα), που φέρουν και μέσα στους οποίους ζουν τα άτομα του νηματώδη.

β) Πρίν από την εγκατάσταση της φυτείας

Συστήνεται η εμβόπιση των ριζών των μεταφευτεμένων νεαρών φυτών σε διάλυμα ETHOPROP (MOCAP) 0,1% για μία ώρα σε θερμοκρασία 18° C. καθότι και η απολύμανση του εδάφους με ένα από τα γνωστά νηματοκτόνα, ALDICARB (TEMIK 10 G σε δόση 10 χιλιόγραμμα/στρ., 1,3 DICHLOROPROPANE (TELONE II σε δόση 20 - 30 λιτρ./στρ.). METHAM SODIUM (VAPAM σε δόση 10 - 40 λιτρ./στρ.). PHENAMIPHOS (NEMACUR 10 G σε δόση 10-15 γιλιόγραμμα/στρ. ή NEMACUR 40 EC σε δόση 3 - 5 λιτρ./στρ.).

Απ' ταύτη, το TELONE II εφαρμόζεται προφυτευτικά σε καλλιέργεια ακτινιδιάς στην περιοχή Κατερίνης. Ήριν από την εφαρμογή του, το χωράφι: είχε οργωθεί και φιλοξενούσεται. Η έγχυση του νηματοκτόνου γίνεται με ειδικούς εγκυ-

τήρες. Το TELONE II συστήνεται να χρησιμοποιείται όταν η θερμοκρασία του κέρα μηδαίνεται από 5 έως 27° C. δηλαδή το φθινόπωρο ή νορίς την άνοιξη, τρεις εδδαικόδες τελλάχιστα πριν από τη μεταφύτευση, των νεαρών φυτών ακτινιδιάς.

γ) Σε εγκατεστημένη φυτεία

Για την καταπολέμηση μπορούν να εφαρμοστούν (γύρω από τον κορμό) τοπικά το OXAMYL (VUDATE 10 G σε δόση 15 γραμ./το τετραγωνικό ή το ALDICARB (TEMIK 10 G σε δόση 10 γραμ./τετραγωνικό), αυτό δύοτες των πρώτο χρόνια της καλλιέργειας γιατί αργότερα είναι δυνατό να παρουσιασθούν υπολείμματα στο προϊόν ή ακόμη, το ETHOPROP (MOCAP 10 G σε δόση 25 - 30 γραμ./τετραγωνικό) MOCAP 72 EC σε δόση 3 - 4 κυδικά εκατοστά/το τετραγωνικό ή, τέλος, το CARBOFURAN (CURATER 10 G ή FURADAN

10 G σε δόση 10 γραμ./τετραγωνικό. Επίσης σε δύο λωρίδες πλάτους 35 - 40 εκατοστά, εκατέρωθεν της γραμμής φύτευσης, μπορεί με φεκαριό NEMACUR 40% EC σε ποσότητα 2,5 - 5,0 κυβικά εκατοστά ανά τρέχον μέτρο και με τόσο νερό δύο αποτελεί το τύπος του εδάφους.

Ακόμη, αντί των παραπάνω απολυμάνσεων, μπορεί να γίνει εντατική τωση στο έδαφος και σε βάθος 10 - 15 εκατοστά PHENAMIPHOS

(NEMACUR) σε δόση 1,5 - 3 λίτρα στο στρεμ., σε δύο διαδοχικά έτη τουλάχιστο. Κατάλληλες εποχές για την εφαρμογή χυτή θεωρούνται οι περίσσοι Απριλίου - Ιουνίου και Σεπτεμβρίου - Νοεμβρίου, όταν η θερινοκρασία του εδάφους είναι υψηλότερη των 10° C (Καλύτερες θερινοκρασίες θεωρούνται οι μεταξύ 15 και 25° C, στόχευτας είναι ευκολότερη) Αν τα φυτά διώσε, βρί-

σκούται σε παραγωγή, η εφαρμογή δεν θα πρέπει για γίνεται σε διάσημη μικρότερο των τριών μηνών από το χρόνο συγκομιδής. Συνεπώς, στην περίπτωση χυτή μέσου η πρώτη από τις παραπάνω δύο περιόδους προσφέρεται ως κατάλληλη (πειρίγγη από το βιόδιο που θα κυκλοφορήσει προσεχώς. ΑΚΤΙΝΙΔΙΑ ΤΟ ΦΥΤΟ, Η ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΚΑΙ Η ΧΡΗΣΙΜΟΤΗΤΑ ΤΟΥ. Των Στρ. Σ. Παλούκη και Οδ. Παν Ντιγόπουλου).

3. Συσκευασία των καρπών

Κάποτε κι' ερείς πρέπει να ασχοληθούμε με την συσκευασία των καρπών. Στις προηγμένες γιώρτες η συσκευασία των καρπών έχει γενικευθεί. Σήμερα, περισσότερο από κάθε άλλη φορά, εν δψει: μάλιστα του ελεύθερου ανταγωνισμού που θα

καί για είναι: άριστης ποιότητας και καλής ειφάνειας, επιβάλλεται για παρουσιάζονται στην αγορά κατά τρόπο εντυπωσιακό και ελκυστικό. Το πρόσιμο που δικτύεται στην αγορά προς πώληση, πρέπει να πειθεί τον αγοραστή.

Ο παραγώγος Πλάτων Μώκιος. Δίπλα ένα τελλόριο ροδακίνων καλώς συσκευασμένο, καλυπτόμενο από δίχτυ

συγιδεί στον χώρο της Ε.Ο.Κ. από το έτος 1992, επιβάλλεται: για συσκευασία και για τουποποίηση των καρπών να ολοκληρωθεί κατά τρόπο άφογο. Τελείωνουν τα φέμιατα.

Ο καταναλωτής διαλέγει, επιλέγει: το πρόσιμο που αγοράζει και πληρώνει: κάτι παραπάνω, αρκεί αυτό να ανταποκρίνεται στις επιθυμίες του. Οι παραγόμενοι καρποί δεν αρ-

κάθε μισρή συσκευασίας θα περιλαμβάνει: καρπούς της διάσημης ποικιλίας, της διάσημης ποιότητας, διάσημης προέλευσης, οισιοδιμορφους από κάθε άποψη, εξεταζόμενους (σχήμα, γραμμή, βάρος). Η διάσημη συσκευασία καθιστούμενη και σταθερού βάρους. Ήταν έχει την διάσημη για την συγκεκριμένη περίπτωση. 'Οπως συμβαίνει: για τα προϊόντα βιομηχανί-

κής και βιοτεχνικής προέλευσης. Εναπόκειται: πλέον στο δημιουργικό μικρό του Έλληνα να επινοήσει μορφές και τρόπους τυποποίησης αγροτικών προϊόντων. Η πράξη, θα δείξει, ανάλογα με το είδος των απωροφόρων, ποία μισρή συσκευασίας θα υιοθετηθεί.

Το μέγεθος των μέσων συσκευασίας, καφαλώς καθορίζεται, από την συνεκτικότητα της σύρκας του ώριμου καρπού, από την φύση της επιδερμίδας και από την προσδοκόμενη αξία του καρπού. Οι καρποί, όπως τα ροδάκινα, των οποίων τα κυτταρικά τοιχώματα καθίστανται λεπτά, δύστοκα προχωρεί η ιωρίωση τους και όπως είναι: φυσικό, μολυπίζονται στο στάδιο χυτό, πρέπει για συσκευάζονται σε θήκες πλαστικές και σε μία στρώση. Έτσι λοιπόν οι ευρισκόμενοι στον πυθμένη καρποί δεν συνθλίβονται από το βάρος των υπερκειμένων καρπών, προπαντός στις περιπτώσεις εκείνων των καρπών που πρόκειται να μεταφερθούν σε μεγάλες αποστάσεις.

Το είδος των χρησιμοποιουμένων μέσων συσκευασίας προσδιορίζεται κατά περιοχές, ανάλογα με τα διάθεσμα: υλικά, λαμβάνοντας φυσικά το κόστος κατασκευής τους. Σήμερα στην αγορά βλέπει κανείς, ακόμη και στα μικρότερα της γειτονιάς, πορτοκάλια να συσκευάζονται σε χρυσοκυδώτια ή σε δίχτυα. Ντομά-

τες, σταφύλια ή μήλα για είναι περιτύλιγμένα με ζελατίνα κλπ.

'Οταν χρησιμοποιούνται: κιδώτικα, η περιτύλιξη με χαρτί μειώνει την ζυγιά, για οποια αφείλεται στην πίεση κατά την διάρκεια της συσκευασίας και: στην πίεση που ακούνε οι καρποί των αγνούτων στρωμάτων προς τους καρπούς που βρίσκονται στον πυθμένα του κιθωτίου. Η περιτύλιξη επίτιγε περισσότερη την εξάπλωση των μικροσυγκανισμών σήφεως από τον ένα καρπό στον άλλο, επειδή το χαρτί (ή άλλο υλικό περιτύλιξης) τους διαχωρίζει.

Θα ήταν παράλειψη να ληγί αναφέρουμε την τυποποίηση των ροδακινών που πραγματοποίησε ο Ναουσαίος παραγωγός Πλάτων Μώκιος. Ένα παράδειγμα προς μάμαση. Συνέχεια στο επόμενο τεύχος.

Η οικογένεια του Πλάτωνα Μώκιου και οι συνεργάτες του, ασχολούνται με τη συσκευασία των ροδακινών (θέρος 1988)

«Δον Κιχώτης» του Μ. Θερβάντες

(Συνέχεια από τη σελίδα 169)
τι μπορεί να υποστηριχθεί βάσιμα, πως (στη συγκεκριμένη περίπτωση του βιβλίου του 'Έκο) είναι πιθανό το προηγούμενο, πολύ όμοιο, εφεύρημα του Μ. Θερβάντες να αποτέλεσε μία από τις αφορμές για να καταστώσει ο Ιταλός καθηγητής ένα παραπλήσιο, φανταστικό ιστορικό χρονικό για τη —δήθεν— ανεύρεση και αγορά, το υστερινό χάσιμο κ.τ.λ. του ανύπρκτου βιβλίου του (συγγραφέα;) αβά Βαλλέ (βλ. σελ. 9—15, «χειρόγραφο φυσικά», της ελληνικής εκδόσεως του βιβλίου του 'Έκο).

Πρέπει να προσεχθεί, εξάλλου, ότι ο 'Έκο είχε ως «όνειρο», αρχικά, να δώσει ως τίτλο

του μυθιστορήματός του τον: «Ο 'Αντσο του Μελκ», δηλαδή να χρησιμοποιήσει ένα κύριο όνομα (όπως έκανε και ο Μ. Θερβάντες), αλλά δεν το αποφάσισε τελικά, γιατί —όπως έγραψε αλλού— οι Ιταλοί εκδότες σιχαίνονται τα κύρια ονόματα (βλ. Ουμπ. 'Έκο, «Επιμύθιο στο όνομα του ρόδου», μετάφραση 'Εφης Καλλιφατίδη, Αθήνα 1985, σελ. 10—11 ή με τίτλο «Πώς έγραψα το «'Όνομα του ρόδου», μετάφρ. Ζην. Δρακοπούλου, στο περ. «Εποπτεία», τ.χ. 103/1985, σελ. 643 κε.)

Ας καταγραφεί, λοιπόν, και η άποψη τούτη ως μια ενδεχόμενα αληθινή εκδοχή στην άλλωστε, πλούσια... Έκο-λογία ή Όνο-

ματοθεματολογία (που επιτείνεται ήδη και από το γύρισμα της σχετικής κινηματογραφικής ταινίας) μήπως και οι ειδικοί και οι ενδιαφερόμενοι ανακαλύψουν κάποια αχτίδια φωτός, σε ένα τουλάχιστο πρόβλημα, γύρω από το πιο γενικό μυστήριο, που άφησε το, οπωσδήποτε, ασυνήθιστο ή και ιδιόρρυθμο (για την εποχή μας), τούτο βιβλίο, του οποίου ο τίτλος περιέχει μεν τη λέξη «ρόδο» (τριαντάφυλλο), το οποίο, όμως, παρουσιάζει πολλά ακάνθια, που δεν επιτρέπουν να το πλησιάσουν και να το φαχουλεύσουν οι γεμάτοι απορίες θεάτρες αναγνώστες του...

Με εκτίμηση
Γιώργος Χ. Χιονιδης»

Κυκλοφόρησε ένα γεωργικό βιβλίο
"Ένα βιβλίο κατατοπιστικό έπιστημονικό μὲ χρωματιστές εἰκόνες
Τί είναι τὰ κοκκοειδῆ (ψῶρες) καὶ πῶς καταπολεμοῦνται
Δὲν πρέπει νὰ λείφει ἀπὸ κανένα ἀγροτικὸ σπίτι

ΣΤΕΡΓΙΟΥ ΠΑΛΟΥΚΗ

Μπορεῖτε νὰ τὸ προμηθεύετε ἀπὸ τὰ γραφεῖα
τοῦ Ἀνροτικοῦ Συλλόγου Ναούσης
ΤΙΜΗ ΠΩΛΗΣΕΩΣ 1000 ΔΡΑΧΜΕΣ

Μόλις κυκλοφόρησε ένα γεωργικό βιβλίο μοναδικό στο είδος του
«ΤΑ ΓΕΩΡΓΙΚΑ ΦΑΡΜΑΚΑ ΠΟΥ ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΓΟΡΑ»

ΣΤΕΡΓΙΟΥ ΠΑΛΟΥΚΗ ΧΡΗΣΤΟΥ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

—Τι περιέχει κάθε «φάρμακο» καὶ πῶς ταξινομοῦνται
— Πίγακες κατατοπιστικοί χρήσιμοι καὶ διαφωτιστικοί
— Ένα βιβλίο απαραίτητο για κάθε αγροτική βιβλιοθήκη

ΤΙΜΗ ΠΩΛΗΣΗΣ 600 Δραχμές

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΥΛΛΟΓΟΥ «ΓΙΑΝΙΤΣΑΡΟΙ ΚΑΙ ΜΠΟΥΛΕΣ»

1. ΤΑ ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΗΣ ΝΙΑΟΥΣΤΑΣ
2. ΚΩΝΣΤΑΝΤΟΥΛΗΣ - Ο ΔΑ·Ι·ΚΟΣ ΠΟΙΗΤΗΣ
ΤΗΣ ΝΙΑΟΥΣΤΑΣ
3. ΓΙΑΝΙΤΣΑΡΟΙ ΚΑΙ ΜΠΟΥΛΕΣ
Του Τάκη Μπάϊτον

ΜΠΟΡΕΙΤΕ ΝΑ ΤΑ ΠΡΟΜΗΘΕΥΤΕΙ ΤΕ ΑΠΟ ΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ ΚΑΙ
ΑΠΟ ΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ ΝΑΟΥΣΗΣ

